

LACKFI JÁNOS
KÉT CSAVART SZALTÓ

Két kisregény

E könyv megírása idején a szerző
a Magyar Millennium alkalmából
a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának
Hajnóczy Péter-ösztöndíjában részesült.

A kötet megjelenését a
Nemzeti Kulturális Alapprogram
támogatta.

Az itt szereplő események, azok szereplői
egyől egyig a képzelet szülöttei.

Megtörtént esetekkel és valós személyekkel való
bárminemű egybeesés csak a véletlen műve lehet.

TARTALOM

SZABADULÁS

FOLYIK A CSAP
EGYIK LÁB, MÁSIK LÁB
CSOKOR SZÍNES SZÍVÓSZÁL
FURCSA, VERES VIRÁG

PATINA VONTA BE
NEM VOLTAK TÖRTÉNETEI
SZÉTSZÓRÓDIK A SOK
NEM ÖSSZEREZZENNI

LÁNCÖLTÉSSEL SZEGETT, HALVÁNYPIROS FOLT
FORGOTT, SURROGOTT LEFELÉ
NAGYOBB A VENDÉGSZERETET
FELFORDUL A GYOMRA

AZ Ő CIPŐJÉNEK MÁR ÚGYIS MINDEGY
ÁLL A CSATAZAJBAN
LENDÜLETES CSAVART SZALTÓ
SZÍNE-VISSZÁJA

KEGYETLEN REKVIEM

SZABADULÁS

FOLYIK A CSAP

Nem tudni, mikor nyúlt ki az a gyerek-kéz. Egy pénzdarab csilingelt lefelé a mozgólépcső fém-pultján. Megelőzte saját hangját, akár a repülőgépek, mindenki hallotta, de senki se látta, odalenn tán messzire pattan, megül egy sarokban, vagy éppen megvárja, amíg egy csosszanó talp elperdíti az útból. Meglehet, pénz nem is volt, csak a hang. Igazán nevetséges lenne, ha az a semmi kis érték, az a semmi kis súly, az a hitvány fémkorong hiányozna ehhez a csilingeléshez. Nevetésfoszlány röppent a nyomában, aztán kész, vége. Zötyögés. Zizegés.

Íme a legnagyobb kínai császár cseréphadserege. Belül üreges, nem vagy alig moccanó figurák. Csak akkor telnek meg szervekkel, akarattal, mikor rálépnek a fémszalagra, vagy éppen lelépnek róla. A felszín alatt élő állatoknak is egészen más szerveik fejlődnek ki, mint a fényben élőknek. A bányalovak megvakulnak, a vakond szeme összeforr, a mélytengerben élő albínó csikóhalak fluoreszkáló bőre a leghalványabb fényt sem bírja már elviselni.

Valaki kissé nyirkos tenyérrel a gumikorlátot markolja. Az előbb még sehol se volt. Jenőnek hívják, de ezt még nem tudja. Markában sporttáska füle, a táskában gyalázatosan összeizzadt, bűdös trikó, alsónadrág, rövidnadrág, zokni, tornacipő. A táskában doboz tusfürdő, spray, levetett karóra, igazolvány, némi készpénzt tartalmazó buksza foglal helyet, bár csak igen kevéske helyet.

A test most telik meg érzékeléssel. Most először. Kicsordul, szemén, száján, fülén, ujjbegyén patakzik. Mintha egy zuhatag kellős közepén heverne. Nem emlékszik. Nemhogy hasonlóra, de másfélére sem. Egy másodperc múltán, ha csendesedik a zuhogás, beindul-e az emlékezés gépezete? Mint valami takarékos csempéző mester keze alatt, jön-e az egy új, egy régi, egy új, egy régi végenincs sorozata? Egyelőre csak egyvalami van. Kibogozhatatlan gubanc. Rogyadozva áll, most barkácsolja össze magát. Kiválik először is a szívhang. Aztán a mirigyek ürülését hallani. Savak pezsegnek, váladékok csurrannak. Jenő nem találja gusztustalannak. Sőt, semmilyennek sem találja. Figyel, rögzít. Készletet halmoz fel érzékelésekből, testműködésekből, amint a rágcslók tartalékokat gyűjtenek télire. Hallgatja a vére zuhogását, pontosabban csak hallja, nem is sejti, hogy hallja, ő maga a hallás, egész valója egyetlen kifeszített dobhártya; ez a belső zajszint elnyomta a külvilág neszeit. Lelép a szalagról, mintha művétagot mozdítana. Műkarú-műlábú koldus, aki odalenn dolgozik. Maga is művétag, a tömeg mozgatja, lendíti őt. Szédül, kiáll a menetoszlopból, halántékát a márványfalnak támasztja. A márványt döngve ostromló pulzus azt jelenti, él.

Aztán már nem harsognak annyira az erek, nem vartyognak a mirigyek. Tisztulnak a hangok. Jenő ezt nem tudja. Érzy, de nem tudja. Mi tudjuk, ő nem. Ki az a mi? Vagyunk, akik vagyunk. Talán csak odaléptünk hozzá a tömegből. Talán félrehajtott fejjel, némi távolságból vizslatjuk. Talán a forgalmi ügyeletről tartjuk szemmel, két *A biztonsági sávot...* varázsige között. Talán mi vagyunk a fegyveres őr, és a szakszerű faarc fedezékéből szemléljük, mint erős a gyengébbet általában. Részeg vagy rosszul van? Verejtéktől vagy magzatvíztől csatakos?

Fejébe özönlenek a hangok: mozgólépcső-kattogás, forgalom zaja, vak koldus muzsikája, beszédfoszlányok. A mozdulatok segítettek neki. Szemével fényképezte őket. Először a térdhajlatok ruganyos mozgása, a lépő és támasztó láb összehangolt ritmikája kötötte le. Az ezerféle ritmusváltozat. Van, aki mintha rugókon lépdelne, feje is le-fel jár, ahogy a mellúzó kobakja bukkan ki tempónként a vízből. Más lazán, görnyedten rugdossa maga előtt lépteit, akár egy üres konzervdobozt. Megint mások lustán, riszálva rakosgatják a lábukat. Lányok

járnak lábujjhegyen, öregek vonszolják oszlop-lábaikat, erőemberek döngetik a talajt. Jenő néz és próbál. Egyelőre csak fejben. Bámulja a nadrágszárakat, a rövid sortokból, szoknyákból kibukkanó szőrös vagy borotvált vádlikat. Az izom ugrását, az inak feszülését, a bokán futkosó finom erek duzzadását. Lassan ráhangolódik.

A tömegben látjuk viszont. Keresi a zsúfoltságot, kerüli a vákuumot. Ha összeakad a lába, könyökök bökik oldalba, cipők csattannak a sarkának, csípők, mellkasok taszítják tovább. Csak a mozgólépcsőn pihen. Többször megjárja oda-vissza, a nagy kígyó kis szelvényeként kering a labirintusban. Táskáját néha egyik kezéből a másikba dobja át, megmozgatja ujjait, mint egy zongorista koncert előtt, megcsodálja őket, mint egy gyerek. Haját simítja, orrát-fülét érinti, másokban magára ismer. Hunyorog, grimaszol, vigyorog, felvonja majd ráncolja szemöldökét, minden értelmes összefüggés nélkül, gyakorlásképpen. Amott egy hölgy a cipője csatját igazgatja féllábon ingadozva. Jenő megtorpan egy pillanatra, ő is próbálkozik. Továbblik.

Itt valaki az órájára néz, csuklóját rázogatva feljebb csúsztatja a szíjat. Jenő látja: a karja csupasz. Megfigyeli az órákat, az aprókat és hatalmasakat, arannyal futtatottakat és bővlikat, fém- és bőrszíjasakat. A mozgólépcső korlátja valóságos óra-bemutató. Óra óra felett, párhuzamosan ugráló másodpercmutatók, annyiféle idő, ahány árnyalatú csuklón tapad az óra. Rózsaszín, sovány kar: három óra négy perc; cserzettbarna, szőrös, a szőrszálak tövén apró verejtékcseppekkel: három óra kettő; hosszú ujjú, csontos, kidudorodó ízületekkel: három óra hét; lakkozott körmök, aranybarna bőr: három óra három; meg egy elképesztő csokoládébarna, húsos mancs, rózsaszín félholdas körmök, vízálló búvárstopper ezer kijelzővel: nyolc óra ötvennégy perc, negyven másodperc. Kimerült az elem vagy elromlott a szerkezet, de Jenő még nem ismeri az órát. Később, mikor majd előhalássza a sajátját, az többet mutat már, mint a fekete pasasé most.

A másodpercekre szabdalt idő őt is magával tereli. Fülekre szorított mobiltelefonokban, látványpékség pénztárgépeiben, pulzuson, halántékon lüktető idő. Beesteledett, mire ki mert állni a sorból, és egy megállóban a padra rogyott. Tudott már kacsintani (bár nem értette, miként veheti hasznát), kezét hanyagul zsebre dugni, szipákolni, bambulni, dudorászni (egyelőre hangtalanul, szájmozgással csupán, mert tartott a torkában lapuló szavaktól), nők után megfordulni (igaz, a dolog lényegét még nem értette, találmra a legkülönbözőbb személyeket mustrálta végig). Egyszer még elesni is megpróbált, de fürge kezek hamar a hóna alá nyúltak, felsegítették, folytatódott a menet. A térde kissé odakoppant a padlóhoz, s még hosszan sajgott. Hm, a fájdalom: valami, ami bentről veri a test falát, mintha ki akarna szabadulni. Jenő még nem látott vérző sebet. Így persze azt se tudta, hogy a fájdalom, ha hagyják, nem nyugszik, míg az utolsó cseppig ki nem szabadul.

Ült egy padon, és hallgatta, mit beszél a mellette ülő, ellenzős sapkás figura. Hozzá beszélt, folyamatosan. Őszes borosta, veres arc, enyhe alkoholszag, amit Jenő még nem tudott azonosítani. Záporoztak a szavak. Eddig cserépdarabokat kellett kiásnia, hogy rajtuk egy-egy hieroglif-jelre akadjon, s most egyszerre padlótól plafonig teleírt falú templomba ér.

Sokáig nem értett semmit, leste a ritmust, a nekiiramodásokat és lankadásokat, hatászüneteket és csattanókat. Figyelte a permetező nyálcseppeket, a hűdéseken lila szíjat, a szabálytalan, sárgás fogsort, a fel-felbukkanó nyelv hegyét. Szájpadlása mélyén önkéntelenül mozgatta a sajátját. Igyekezett néma hangokat formálni. A sapkás időnként hősünk vállára csapott, bambán a szemébe meredt, de, hogy nem kapott választ, folytatta. Jenő agyán repedezni kezdett a méshéj, a benn lakó értelem kopogtatta csőrével, csirkemód.

Jenő hamarosan egy kocsmapultnál találta magát, előtte pohár nyugalmas hűvöse, kezében cigaretta. A sör pezsegve lecsordult gyakorlatlan szája szélén, a füst is gyorsan kiutat talált, s nem járta meg a tüdőt. A fickó még mindig beszélt. Olykor cimborák jöttek, lekezeltek, hátra veregették. Elemében volt, itt mindenkit ismert. Jenőt a szelíd ajzószeres vállalkozó kedvűvé tették. Időnként megkockáztatott egy-egy szót, melyet előtte sokáig dédelgetett szájüregében. Alaposan zavarba hozta társát. Bármit beékelni ugyanis csak a ritka szünetekben lehetett, s az ő alaposan megrágott szava általában nem oda illett. Homlokráncolás, töprengő tekintet fogadta. De Sanyi (mint kiderült, így nevezik) nem zavartatta magát, folytatta, ahol abbahagyta.

- Nem mindenki hülye, aki postás. Bárkit megismerek, pedig huszonnégy utcám van. Jön szembe, én meg már mondom, hogy gvadányi harminc per á, vagy fűrésztizenkettő. Ugye, kérdezem, és mindig igazam lesz.

Jenő egy idő óta hívást észlel. Belülről jön. Sajgó telítettség, nem tudja, hogyan enyhítsen rajta. Túl megfoghatatlan ez az egész. Megfigyelte viszont, hogy egy-egy vendég időnként a helyiség végébe támolyog. Egy leheletnyi csendet kihasználva, se szó, se beszéd, megindul ő is. Küzdenie kell a már kivívott egyensúlyért, lábai hajlékony pertlik, könnyen összegabalyodnak. Alacsony asztalok, vaslábú székek akadályversenye után íme: a végé. Belöki az ajtót, tájékozódni próbál. Valaki szerencsére épp gombolkozik. Gyorsan lemásolja a mozdulatokat. Dühös pillantást, fogak közt elmormogott szitkot kap érte. Nem törődik vele. A megkönnyebbülés, az izmok ösztönös ernyedése leköti minden figyelmét. Ez hát a túlfolyórendszer. Gépiesen könnyít magán. S hirtelen rátör a túl sok élmény és a túl sok sör mámora. Megbillen a világ, ő meg ráveti magát a csordogáló csapra. Először szomját oltja, aztán fröcskölni kezd, szemébe csapja, füle csigáiba, nyakába szór maréknyi vízgyöngyöt, s azok legurulnak gerincén, megnedvesítik alsónadrágját. Elárasztja az átlátszó folyadék, mintha új nap kezdetén, a világ kezdetén állna, sistereg, bugyborog körülötte minden. Ajtócsapódás. Észbe kap, kifelé botorkál, kikerülve a feltűnően foltos törülközőt és a belépő kuncsaftot. Ahogy visszafelé igyekszik, magának is váratlanul, kilép az oldalajtón. Gőzfelhőben, két-három munkájában elmerült szakács háta mögött surran, egy bérház belső udvarán találja magát. Az egyenetlen cement-aljzaton majdnem elbotlik. Rátör a légszomj, levegőt kortyol, megszedül. A több emeletnyi magasban derengő öntöttvas korlátok látványa is a fejébe száll. Mikor a tárva-nyitva álló magas kapun kilép, a végében, ahova Sanyi épp most lép be, még egyenletesen folyik a csap.

EGYIK LÁB, MÁSIK LÁB

Lépdelt, igyekezett tartani az ütemet, és elkerülni mindennemű városi csapdát, kutyaszart, gyökerek-felpúposította járda-bukkanókat. Kezdte meghódítani a terepet, s ez némi önbizalommal töltötte el. Ugyanakkor ijesztő hátrányban volt a leggyámoltalanabb csavargóval szemben is.

Ösztönösen takarásba lépett. Demizson lóbáló, szakadt fickók álltak egy utcai lámpa alatt. Mellettük tányérsapkában, egyenruhában a rend őrei. A hátsó zsebekből villogva kerültek elő a papírok. A demizson átlátszatlan nejlonszatyorba csusszant. Lassan minden rendbe jött. Pontosabban minden rendjén volt, ahogy volt. Viszlát, aztán csak óvatosan! Jenő az árnyék fedezékében lerogyott egy padra. Egyszerre az előbb látott fiúk tornyosultak fölé. Adj egy cigit, haver, pár forint aprót! Nem értette a dolgot. Ekkor táskája a levegőben pörögve-forogva mintegy magától lerepült a padról. Az egyik fiú már térdelt is, cipzár zizzent, hullani kezdtek a dolgok a sétány kavicsára.

- Apám, de bűdös! - igényeskedtek a fiúk.

A tornacipő messze szállt, a zoknit egyenesen hozzávágták, reflex-mozdulattal kapta el. Nyirkos gumó, kicsit petyhüdebb, mint egy krumpli. Jenő még nem tapintott krumplit. Megvan a tárca. Hullanak igazolványok, csekkek, zsebbe kerül az apró, az egyik nagyhajú felé pakli cigaretta röppen. Hosszan lobog egy öngyújtó kiöltött, sárga nyelve, a srác ál-komolyan olvasgatja az igazolványt. Közelíti a lánghoz, Jenőben valami összefacsarodik. A borostás pofa vigyorogni kezd, csorranósat köp a lapok közé, jól összenyomogatja a személyit, és a földre dobja.

A csikorgó kavicsos jóízűen cigarettázva távolodik a társaság. Jenő a köpéstől csuszpájzos igazolványt lapozgatja, törölgeti nadrágjába. Legszívesebben a nadrágjától, a bőréből is megszabadulna utána. A képet nézi - látta már a kocsmabeli mosdó tükreben. A betűket nézi - egyelőre nem tud velük mit kezdeni. Addig lapozgat, míg egy szó megelevenedik, mint a gyertyaláng fölé tartott rejtjeles levélen. *Utca*. A nap folyamán számtalanszor fényképezte le fejben ezt a hangsort. Most továbbindul, nézelődik, minden sarkon csak *utca, utca*. De sosem az az utca. A tizedik-tizenötödik forduló után lihegve megáll, körülnéz.

A nap végi utolsó bevásárlások zajlanak, az esti fényben szentjánosbogarak vándorolnak a vevők kezéből az eladókéba, vagy éppenséggel fordítva. A piros lámpánál várakozó kocsik egyikéből döngve árad a zene. A füves járdaszegélyen egy hajléktalan, kezében eladni való újságok, forogva, rángatózva ropja az ingyen muzsikára. A hazatérők kulcsai csörrennek, kaputelefonok zümmögnek, leparkolt autók riasztója nyikkan és villan. Jenő bámulja a záruk félfordulatát, tűnődve, szomjasan. Hatalmas testű busz fékez le szusszanva előtte. Az ajtók kinyílnak, az álldogáló ember-liget megindul. Jenő magára marad az elnéptelenedő terepen, a busz motorja hördül. Látja a hirtelen sötétben távolodó, kivilágított nagy dobozt, a szabad kapaszkodók ugrálnak, mint a marionettbábuk. Jenő kezét hívogatja az a bőrszív-körbefogta, cseppforma úr. Elhatározza, hogy vár egy másikat. Majd úgy tesz, mintha olyan lenne, mint a többiek. Persze lehet, hogy olyan is.

Közben a megállóhoz, mint mágnes köré a vasreszelék, tapadni kezdenek az emberek. Jenő lesi az arcukat, de senki nem csodálkozik, senki se méri végig. Csak mikor már túl hosszan, túl feltűnően vizslatja őket. Ekkor pofát vágnak, odébb lépdelnek, szemügyre veszik Jenőt, gondterhelten sóhajtanak. Egy-két kemény visszanézéstől Jenő megriad, inkább cipője orrát

mustrálja. Jó kis kínai tornacipő. Kína persze neki nem sokat mondana. S most nincs is idő elmagyarázni. Fékez a busz. Jenő besodródik, alig van ideje megkapaszkodni.

Az ablaknál ül, röpdösnek mellette az utcatáblák; próbál elkapni egyet-egyét, összeveti a kezében tartott varázsígével, amelyre már nemigen van szüksége - tudja kívülről. Ezen is meglepődik: agyának szikkadó sarában megmaradnak a különböző nyomok. Elkalandozik, már nem is nézi az utcatáblákat. Folyamatos berregés riasztja fel. Körülnéz: üres a busz, a jármű orrából hadonászó alak közeledik. Nem várja be, leugrik, a fémlépcső nagyot dőndül alatta. Odalenn hunyorogva néz körül. Egy másik kivilágított buszt pillant meg az út túloldalán. Futni kezd, eléri (egyre magabiztosabban mozog), levágódik egy ülésre, és kezdődhet a hajsza. Jönnek újabb végállomások, újabb váltások. Az éjszaka nagyobb részét egy odavissza vágató éjjeli járaton tölti. Furcsa, dohány- és szesz-szagú sereg zsongja körbe. Egyetlen hullámozó bóbiskolás az útja, hajnalban végül egy kültelki padon ébredzik.

Jenő ásít, Jenő a szemét dörgöli, Jenő váratlanul felpattan, és a csípős, harapni való levegőben kinyújtóztatja harmattól nyirkos tagjait. Ágaskodására fékcsikorgás válaszol: egy korai (vagy épp kései) mogorva taxis úgy értelmezte a mozdulatot, hogy neki intettek. A testes pasas kiszáll, végigmustrálja a nem túl meggyőző, de mégiscsak szolid és (ezek szerint) fizetőképes küllemű fiút, jó házból való tékozlónak véli, aki helyett ha más nem, hát fizet majd a papa. Betuszkolja az első ülésre. Úgysem akad ilyenkor normális fogása az embernek. A központ hallgat mint a hal, az utolsó fél- vagy holtrészeg hazaigyekvők már lefutották köreiket, a korai vonatok indulása meg még odébb van. Kis hal is hal. Péter (így hívják a taxist, bár Jenő ezt nem fogja megtudni) szétfeszíti kuncsaftja öklét, kisimítja az összegyűrt személyit, és, lesz, ami lesz, célba veszi a beleírt címet. Forgalom nincs, a rendőrök az őrön kávéznak, Péter pillanatok alatt feloldja Jenő előző esti rejtvényét. Lefékez a ház előtt, lecsapja az órát, és ránéz Jenőre, aki közben újra álomba merült. Próbálja életre pofozgatni, majd kezelésbe veszi Jenő ócska sporttáskáját. Egy taxisnak semmi sem lehetetlen. Az egyszer már kifosztott táskán is talál még fosztanivalót. Az egyik cipzáros mellékszéből nem várt bankjegyek kerülnek elő. Taxisunk bőszégesen kiszolgálja magát, nem sajnálja a borraivalót. A fiúra néz. Megesik rajta a szíve (az a sofőr-szív). Egy bankót visszasimít a cipzár mögé. Aztán megint a fiúra néz. Ez aztán úgyse veszi észre. Mamlasz. És kiveszi megint a pénzt. Hát nem jobb helyen van az ő zsebében? Jenőt a személyiben megjelölt ház kapujának támasztja. A kapu nincs rendesen bezárva, Jenő lassan dőlni kezd befelé. Péter nagy fékcsikorgással már befordult a sarkon. Ha más balekot nem sikerül levadászni, bemegy a belvárosba: marad az arabokkal játszott sakkmeccs a motorháztetőn.

Jenőt lakásának félemeleti ajtaja előtt ülve találjuk. Feje félreecsuklott, szája lefittyed, lélegzete felfújja-lelappasztja, mint szél a járdán heverő nejlonzacskót. Állára nyálcsik szivárog, lecsöppen az ingre, ahol mind szélesebb foltta terjed szét. Csoszogó léptek közelednek: Laci bácsi az, az öreg fogorvos a másodikról, fogak helyett öt-hat csálén álló, nagy, sárga agyarral - hetven fölött még ennyi is tiszteletreméltó. Laci bácsi álmatlanságban szenvedett, a dereka nem hagyta nyugodni. Jenő mintha egy felborult szénásszekér rakománya alatt heverne. Laci bácsi dallamtalan dalt sziszegett bajsza alatt (pontosabban olyat, amelynek csak őbenne van dallama), rövidlátón hunyorgott szemüvege karikái mögött, és totyakosan elindult lefelé a lépcsőn. Egyszerre mindig csak egy-egy fokot haladt, kapaszkodott erősen: a sok láb csúszósra és szinte homorúra koptatta már a márványt. Egyik láb, másik láb, egyik, másik, egyik, másik. Lassan leért, a hálóingére sebtiben felkapott háziköntöst próbálta megkötni a derekán, háta mögé facsart kézzel kapdosott az elszabadult öv után. Aztán a fiú fölé hajolt. Tűnődve megsimította a bajuszát.

A bajusznak története volt. Laci bácsi korábban szép hosszú, ősz szakállt viselt, és az utcán sétálva egy ízben szórakozottan hegyeset köpött a nagy vezér kis csatlósát ábrázoló plakátra. Feleszmélve ijedten körbefordult, s valóban: a túloldalról valaki éppen átvágott az úttesten. Laci bácsi sietve osont hazáig, feleségét az ajtóba állította cerberusnak, ő maga meg eltűnt a belső szobákban. Hamarosan két bőrkabátos csengetett. Egy szakállas, ősz öregembert kerestek. Ide nem jött be senki, a férj reggel óta ki se mozdult itthonról. De hát ha gondolják, körülnézhetnek, tartotta szóval őket az asszony. Igen, igen, csak tessék, lépett az előszobába a megfiatalodott, rövid bajszos, arcszesztől illatozó Laci bácsi (most inkább egyszerűen László), és kedélyesen házikabátja övébe akasztotta mindkét hüvelykujját. A bőrkabátok köszönték, de siettek tovább. Jenő sajnós elszalasztotta ezt a történetet, de ne bánjuk, lesz még alkalma hallani. Laci bácsi közben a tátott száj fölé hajol, belenyúl, kissé még jobban szétfeszíti, másik kezével közben a zsebében kotorász, előhúz egy hosszú nyelvű kis fogorvosi tükröt, rálehel, mandzsettájához dörgöli, majd alaposan megvizsgálja Jenő fogsorát. Bal alsó hatos, ezt motyogja gondterhelten, de lehet, hogy rosszul hallottuk, s nem hatos, nem alsó, és nem is a bal oldalon van. A rejtélyre napokon belül fény derül. Laci bácsi nem az az ember, aki az ilyesmit homályban hagyja. A tükröt és nyálás ujjait most köntösébe törölgeti. Finoman pofozgatja a fiatalembert, de mindhiába. A lakás ajtaja zárva. Laci bácsi lehajol, megpaskolja Jenő mindkét nadrágzsebét. Az egyik csörren. Megvan a kulcs. A nyitott ajtó előtt azon gondolkodik, hogyan vonszolja majd be egyedül ezt a szép szál fiút. Nincs mese, fel kell ébreszteni a nejét. Ha beszszelt is a fickó, mégse heverhet itt hajnalok hajnalán. Aztán mégis megpróbálja egyedül. Leoldja a házikabát övét, megrángatja, elég erős-e, s végül Jenő hóna alá fűzi, ahogy még a cserkészeknél tanulta. Meglepő könnyen elhúzza a testet az ágyig. A parketta remekül csúszik, csak a küszöbökénél van kis gond. Közben elmesél még egy-két anekdotát, ezeket páciensei már jól ismerik. A hallgatóság hiánya, pontosabban tökéletes érzéketlensége a világeért sem zavarja. Hetven felett ugye...

Szóval a ház, ahol most is lakik, patikus édesapja tulajdona volt, a házmester pedig forradalmár. S mikor a forradalom (vagy inkább puccs, de ne szóljunk senkinek) megbukott, az apa eltűnt. Kislányát a tulajdonos vette magához, nevelte gyermekeivel együtt. A lányka pedig a Ligetben, két nyalás fagyú közt közölte, hogy apuka megmondta, ha visszajön, a házból mindenkit kiirt, kezdve a tulajdonos bácsiékon. Mégsem így alakult. Még mielőtt visszajöhett volna, az emigrációban részegen összeverekedett egy elvbarátjával, lövöldözni kezdtek a kocsmá előtt, majd az érkező rendőrség ártalmatlanná tette őket. Mártírhalálát ma emléktábla hirdeti a ház falán, a lakások kisajátítását pedig az időközben felserdült lány vezényelte bőrkabátban, karszalagosan. Tudja, kedves uram, az ilyenek szívesen bújnak állatbőrbe.

Na, valami vidámabb: Laci bácsi a telekre menet látott egy nagy sebbel-lobbal épülő házat. A tervet túlteljesítő munkaerők (amúgy is nyár volt, hőség) már nem vették a fáradságot, hogy a téglák közé is csapjanak egy kis maltert. Úgy falaztak csak, mintha szendvicset kennének: minél magasabbra. Az öreg megállt a reménybeli épület előtt, átpislantott a réseken, és oda kiabált a munkásoknak:

- Jó szellős! Mondják csak, női öltöző lesz?

A művezető idegesen hajolt ki az ablakon: - Oszoljunk, papa, oszoljunk, menjen a dolgára!...

- Hát így - szusszant egyet Laci bácsi; az ágyra már tényleg nem tudja feltenni. Elnyújtóztatja Jenőt a padlón, párnát rak a feje alá. Ahogy a sporttáskát odadobta az alvó mellé, valami bűdösség csapta meg az orrát. Hm, szellőztetni kéne, gondolja, de már nem vacakol tovább. Az ajtót kulcsra zárja, a kulcsot visszadobja a levélre. Egészséges fáradtsággal tagjaiban araszol felfelé. Altató helyett ez is megteszi.

CSOKOR SZÍNES SZÍVÓSZÁL

Félig nyitott szemmel hevert a padlón. Valami és valami határán. Álomra, ébrenlétre nem voltak még szavai. Másra is alig-alig. A bútoroknak most csak egy-egy csücske, éle létezett, a többi elmerült a sötétben.

A kellemes, felemás állapotból csengőszó zökkentette ki. Izmai megrándultak. Hirtelen minden részlet bántóan kiélesedett, asztal, szék, ágy, minden csupa szöglet, a falióra olyan villogva szeletelt másodpercmutatójával, mint valami konyhakéssel. Az öreg parketta egy szelvényesen páncélos állat hátát idézte. Már annak, aki látott ilyen szörnyet valaha. A csengő, közben-közben némi várakozással, még kettőt berrent, aztán elhallgatott. Jenő várta, jöjjön, aminek jönnie kell, de nem jött semmi.

Odakinn Laci bácsi, a fogorvos szívogatta sárgás agyaráit. Vajon egy fogorvos maga tartja rendben a fogait? Tükrök segítségével a saját szájába lát, és úgy dolgozik magán, mint bármelyik páciensén? Nem valószínű. Az öreg morogva, dudorászva (...fények úsztak a Dunán, mint apró papírhajók...), vászonszatyrában egyetlen borosüvegét lóbálva lefelé csoszogott a lépcsőn. Épp vásárolni indult, és aggódni kezdett a fiúért, akinek ajtaján még mindig nem szűrődött ki világosság. Gondolta, becsenget. Mikor a csengő szava elhalt, már megbánta, hogy a kulcsot bedobta a levélrésen. Mindenféle rémes lehetőségek jutottak az eszébe. Öngyilkosság, szívroham, fulladásos halál. Legalább a pulzusát megkereshette volna a fiúnak. Most, ahogy visszaemlékszik, mintha nem is lett volna alkoholszaga. Vagy csak Laci bácsi szaglása nem a régi? Mindegy, végtére is a házmesternél van kulcs. A tűzoltók, mentők, rendőrök meg úgyis belökik a rozoga ajtót, ha kell. De kell-e? Egy biztos: bor, kenyér meg párizsi mindenképpen kell. Úgyhogy mars, irány a közért. A fiú pedig, lehet, már el is ment itthonról - gondolta Laci bácsi már lefelé csoszogva. Csissz-csossz, talán valami bárpulnál ül most is, csissz-csossz. Hosszú, elegáns cigarettát szív, előtte koktél, abban citromkarika, csissz-csossz. Laci bácsi az ilyesmit nem irigyelte. Nem lett vénségére duzzogó, fogatlan oroslán. Saját növésű faágakból hokedliket farigcsált, három- meg négy lábúakat. Minden láb másfele görbedt, gondosan kiegyensúlyozta, ne bicegjenek. Órák hosszat főzte a velős marhacsontot, kis ceruzatartót faragott belőle, egyszerű motívumokat, halat, madarat, virágot metszett az oldalára a fogfúróval, aztán betömte amalgámmal, lecsiszolta rendesen. A kedvesebb pácienseknek még ajándékba is jutott. Most is várta fenn pár munkadarab, s a közértben a bor, úgyhogy sietett.

Jenő, a reménybeli bárfiú felkönyökölt fektében, visszhangzott benne a már elhalt csöngetés. S mintha ez az egy hang megoldotta volna a minden hangok zsákszáját elkötő zsineget, neszek, zörejek szivárogtak mindenfelől. A csöveken „feljött a gyereksírás”, ahogy olyan valaki írta, akit Jenő még nem olvashatott, de felkúszott a tévék zagyválása, házi veszedések jól összerázott koktélja, fürdőszobai vízcsobogás, zsír-sercegés, vécelehúzás, evőeszköz-csörömpölés, lépcsőházi léptek csosszanása is. A víz- és gázcsövek, az itteni élet csőpostái közvetítettek mindent, ami történt. Ő meg hallgatózott, mint egy nagyvárosi indián. Aki jól fülel, sóhajt, nyögést, zokogást, állati nyüszítést, vinnyogást, emberi sikítást hallhat a sötétben - még amikor is, mikor a kukkolók már rég bezárták a boltot.

Tarka neon-rudak zuhantak be a szobába akár egy csokornyai színes szívószál. Jenő az ablakra nézett: kigyullad a szemközti fényreklám, hivatalosan is beköszöntött az este. Közben odakinn, jóval kevésbé látványosan, visszafelé csoszogtak Laci bácsi léptei, egy liter borral, kiló kenyérral, húsz deka párizsival nehezebben. Ez is az este jöttét jelezte.

Jenő feltápáskodott, tapogatózni kezdett a fénycsíkos bútorok között. Emelkedtek-süllyedtek a tárgyak, egyes részletek vakítottak, mások teljesen elenyészttek. A felakasztott zakó gomb-során foghíjak éktelenkedtek, az ágaskodó bronzoroszlán farka és vérszomjas pofája közt tátongó hiány, a letámasztott albán gyökérpipa gömbölyülete odalett, csak íves, műanyag szívókájának kérdőjele csillámlott, az asztalon félbemetszett radírok, tollak, ceruzák. Iparos-munkára vár itt minden, ragasztgatni, illeszteni kell még, az összepasszítandó felületeket lecsiszolni, valahogy úgy, ahogy most Laci bácsi csinálja a másodikon, míg felesége tévét néz vagy a szalonban kötöget.

És van, aki egy aznap megmászott havas hegyfok tetején teásbögre páráján keresztül nézi a tábortüzet. Ilyen például Laci bácsi alpinista fia, akinek tízméterszámra hurkolódó kötelei, tucatonként dróttal összefogott sátorcövekei, párnázott vagy csövázás hátizsákjai néha elárasztják a fogorvosi rendelőt. Laci bácsi eleinte még féltette a gyereket, mára hozzászokott. Legfeljebb majd felneveli ő az unokákat.

Jenő már az ablaknál állt, testét a fényreklám tagolta szelvényekre, s nézte, amint a járdán haladók elegáns koreográfia szerint kerülgetik egymást. Mindig lemarad, önállósodik egy-egy részecske, kirakatnézők, hazaigyekvők, kocsmázók, lassuléptűek válnak le a nagy egészről. Hol lanyhul, hol erősödik a mozgás, buszok-villamosok ömlesztik, gyalogátkelőhelyek zsilipei duzzasztják, kapuk, átjáróházak csapjai csepegtetik, aluljárók lefolyói nyelik el a tömeget.

Jenő kábultan a falnak támaszkodik. A hirtelen villámlásra kénytelen szeme elé kapni a kezét. Válla a villanykapcsolóhoz ért, így most a soványka, egyetlen körte fényében úszik minden. Leül bevetetlen ágya szélére. Megérinti a rendezetlen domborzatú ágyneműt, ujjbegyén selymesen megtapad a por. Aztán furán szimatolni kezd. Van mit. Bontogatja a táskát, a szag erősödik. Előkerül a füledt, legalább kétnapos sportfelszerelés. Jenőnek hirtelen mehetnékje támad. A kocsma zsongó világa, a vaskosan tréfálkozó törzsvendégek, a tüdőbajos, aranyszínnel festett műanyag ventilátor zihálása, a kihangosított rádióbemondónő hírcsokra a nagyvilágból, a mosogatott poharak csilingelése, a nyerőgépek gyermeketegen euforikus csörömpölése visszavonzza. Ezen a helyen legtöbbször nem derül ki semmi érdemi, pedig időnként mindenki kitergeti a titkait. A homokóra egyik tartálya a pohár, a másik a vendég gyomra. Így kortyolják az időt. Az élet itt legalább egynéhányszor újratölthető. Jenő felmarkolja a padlón heverő kulcsot, a tegnap este belérögzült mozdulattal elfordítja a zárban, és, talán hogy Laci bácsinak igaza legyen, elindul.

FURCSA, VERES VIRÁG

Nem jól mondom. Apám az öcsém és a húgom születése előtt vesztette el a kezét. Nem tudott dolgozni, hát folyton keserű dohányt sodort vagy anyám körül sündörgött. Innen a hirtelen szaporulat. Én akkor már tizenhárom-tizennégy éves voltam. Magabíró gyerek. Semmi nem utalt arra, hogy lehetnék másképp is mint addig, másképp, mint egyedül. Nem is lettem. Az öcsém-húgom csak úgy mellém születtek. Tíz szót ha váltottam velük életemben. Merthogy azután rámszakadt a vállalkozás. Én űztem tovább a sírkőipart. Csontos, inas fiú voltam. Birtam a követ, meg az is engem. Kettőn áll a vásár. Ha a kő mogorva, visszaiüt, morzsáll, reped, a legszebb darabok mennek tönkre. Akár csiszoláskor. Ha toldozni kell, már lesheted: az életbe nem lesz olyan, mint előtte. Engesztelni kell a követ. Nekem mindig engedelmesskedett. Az apám keze kellett áldozatnak. Aztán ment minden a rendjén. A kő megkapta, amit akart. Én is a kőtől.

Roszzul mondom. Öcsém-húgom születése után történt. Addig apám jókedvű, dévaj ember volt, úgy fogta vissza magát, hogy a klienseket meg ne nevetesse, hogy merően az özvegyek szemébe ne nézzen. Emlékszem, énekelt, miközben faragott. Az arra bicikliző nénik rosszállón keresztet is vetettek. Még tán örül is, hogy megy az üzlet, nagy a halandóság, mondogatták. Meg hogy istentelen ember, nincs meg benne a szakmája méltósága. Sokan kerültek is apámat emiatt. Nem ide jöttek temetéskor. Volt hová, körülöttünk a fél terület kriptának nézett ki. A kertek tele faragványokkal, szobrokkal, sírkövekkel. Mintha a szemközti temetőből ide járnának a halottak lakberendezésért. Belőlük élt mindenki. Mi, gyerekek, a sírok közt bújócskázunk, kőangyalkákat, keresztből levált korpuszokat öltöztettünk babának. Nagy, márvány sírfedőkön ülve eszegettem akkoriban a krumplicukrot. Máig érzem fenekemen a kiirthatatlan hideget.

Volt mindig elég vevő. Talán akik tartottak a nagydarab, vörösfejű, szinte süketnéma sváboktól. Azokban aztán volt méltóság. Dőlt belőlük, mint másból a pálinkaszag. Tőmondatokban beszéltek, még a ragot is lehagyták, ha tehették. Csak a végösszegeből nem haraptak le egy petákot sem. Apám meg szinte mesélt. Baritonja volt, úgy kínálta a köveit, dicsérte, mint a jószágot szokás. Ez a márvány, kérem, mint a tej. Mint a vaj. Vagy hogy milyen kemény, milyen simára csiszolható. Kopogtassa, simítsa meg. Most a tenyerével. Aztán a keze hátával is. Vagy: érintse hozzá pillanatra az arcát. Mint a kisbaba bőre. Kérdezett a halotról is. Miben halt meg, mikor, milyen idős volt, sokat betegeskedett-e. Nem fontoskodott, nem hivatalnokoskodott. De nem is bizalmaskodott. Érzett rajta, hogy kíváncsi. Ahogy az élet kíváncsi a halálra. Amazok, a szomszédaink, a halál pribékjei voltak, neki dolgoztak. Szótlanok, esetlenek, mindig félünneplőben, félig a halálban. Az apám élt. Feltűrt ujjú ingben, nadrágtartóban, ellenzős sapkában, füle mögött ceruzával. Télen egy szál vállára dobott rövid kabátkában. A mellén mindig nyitva. Kivillogott az ing fehérje. Ebből az életből lettünk mi hárman. Túlságosan is élt, mondták a nénik az eset után, Isten nem ver bottal, kihívta a sorsot. Én sem bottal verem, gondoltam, amikor hallottam, mit beszélnek. Szögesdrótot húztam ki a földön. Csak jöjjenek, biciklizzenek. Nyögve kászálódtak le a nyeregből. Nem gyanakodtak, akadt arrafelé a fűben mindig vasszög, üvegcserep. De rosszkedvűk lett. Beléjük szakadt a rosszmájúskodás. Mint a méh fullánkja. Be sem köszöntek a kerítésen, lehajtott fejjel, fújtatva tolták a lelappadt kerekű járgányt. Ki sem láttak a kendőjük alól. Már nem ültek olyan magas lovon.

Emlékszem arra a délutánra. Vonítást hallottunk a hátsó kertből, ahol egy szögletben apám a mázsás szürke kőlapon dolgozott. Mint légitámadáskor a sziréna, vagy mint a kutyák kórusa, ha rákezd, sose tudni, miért is. Volt benne valami hátborzongatóan ünnepélyes. A hang felemelkedett, mint a rétisas, olyan egyenletesen körözött felettünk, hogy megdermedtünk. Anyám kezéből kiesett a lábas. Az enyémből a kisautó. A hang, mint valami szögesdrót, vagy mint a kígyóméreg, kúszni kezdett az ereinkben. Percekbe telt, mire összeszedtük magunkat, és hátraloholtunk. Apám jobb alkarja a feldőlt kötömb alá szorult. Békamód rángó teste kifacsart helyzetben hevert a földön. Ahogy később elmesélte, a kőlap megingott, ő pedig azt hitte, meg tudja tartani, s mikor dőlt, már csak félig tudott kibújni alóla. Szerencse, hogy a feje nem maradt ott. Mikor odaértünk, nem próbált szabadulni. Behunyt szemmel, egyenletesen vonított, mint aki álmodik. Anyámmal nagy nehezen megbillentettük a követ annyira, hogy kiránthassa a karját. Anyám ekkor emelte meg magát, a derekára ettől fogva panaszkodott. Az az eset mindannyiunkat megjelölt valahogy. Apám tovább rugdalózott, nyüsztett a földön, pedig lila, felhasadozott, szétlapult karja már kiszabadult. Csak ha levegőt vett, akkor tartott szünetet. Vállát ráztuk. Megpróbáltuk tenyérrel betapasztani a száját. Megharapott. A vonítás kiszabadult az ujjaink közül.

Szóval a másfél mázsás műkő, az vitte el az apám kezét. Pontosabban nem vitte el, otthagya, lenyomtatta szépen. Az a nagy mahomet kőlap: először csak dülöngélt, határozatlanul, mintha egyik lábáról a másikra állna, aztán fogta magát, gondolta, szundít egyet. Apám a fejét, mondom, még épphogy elkapta. Ha azt se rántja el, otthagya rántottának, lepénynek, no akkor megint nincsenek testvéreim, nincs vállalkozás, szétcincálják az apám éhenkórász testvérei. De a karját, azt becsípte a kő, lepréselte szépen, mintha iskolai növénygyűjteménybe kellene beragasztani. Ki is rajzolódott minden ága-boga, csontja, ere.

Sokszor elnézegettem később csak úgy, szórakozásból, akkor még nem vettem át a boltot. Igazából nem is gondolt rá senki, hogy átvegyem. Gyerekek számítottam, mégha a csontos, megnyúlt csuklóm hosszan kilógott is minden tavalyi ingem ujjából. Nem is nagyon ügyelt rám senki. Anyám, mikor elment a mentővel, éppcsak betette a kertkaput, úgy szólt vissza, melegítsek magamnak vacsorát, ne várjam, feküdjek le. Mert annyira azért nem voltam gyerek, hogy el ne látnám magam. Szavam viszont semmi se volt a háznál. Szóval a kert végébe jártam, mert ott maradt az a kő, rajta a vörös rajzolat, nem dobta félre senki, nem törődött vele senki, az apám már haza is jött a kórházból, karját tőből levágták, téblábolt csak, lassan eladogatta a mintának készült köveket is, mert újat faragni nem tudott. Felvehetett volna valakit, de ahhoz büszke volt. Őszintén lenézte a többieket, különösen nem akart valami vörös képű, szeplős sváb gyerekkel dolgoztatni. És az apám keze, mint az iskolai gyűjteményben a préselt növények, még mindig ott hevert a kert végében. Híres egy kéz! Mennyit bicskázott, pofozott, fogdosódott ifjan, s mennyit vésett, csiszolt, festegetett aztán! Én meg kijártam, az iskolai irkából kitépett papírra rajzolni kezdtem a furcsa, veres virágot. Nem mosta el az eső, pedig esett aztán, nem is egyszerű. Az a kéznyom ott maradt, égő vörösen, s mintha még a kő tapintása is megváltozott volna ott, mintha beleégett volna a rajz. Mikor eleget másoltam, s már minden hajlékony szírom, görcsös elágazás a kisujjamban volt, kiszemeltem egy másik kőlapot. Nem is igen tudtam, mit csinállok, előrajzoltam ceruzával a mintát, kiloptam a kamrából apám legélesebb vésőjét, faragni kezdtem. Apám épp kocsmázni volt, anyám a fehér ingeket mosta, mert azokról férjura az üresen fityegő vagy akár csomóra kötött fél inguuj szárnalmas látványa ellenére sem mondott volna le. Kiáltott ugyan a kopácsolásra, hogy ugyan, mit csinálsz te gyerek, de aztán rám legyintett. Ekkoriban mind többször legyintettek, ha szóba jöttem. Egymással foglalkoztak inkább, éjszaka kihallatszott a spanyolfal mögül, forgolódtam, nagyon melegem volt, alig tudtam elaludni.

És szemcsésre kivéstem azt a nyújtózó, görcsös, mégis kecses virágot, átfestettem vörösre, több rétegben, csiszoltam, kipótoltam, festettem, ahogy apámtól láttam, apám közben hazajött, a küszöbről odasandított hozzám, legyintett, evett valamit, inget váltott, és elindult a délutáni körre. Nem ivott sokat, nem is lett volna miből, órákig elüldögélt egy-egy sör mellett, kellett neki a férfitársaság. A sírkövei társasága helyett. Késő délután volt, de még sokáig világos, és amint így ügyködöm, az utolsókat szépítem a kövön, megáll mögöttem valaki. Nyitva volt a kapu, a kuncsaftok miatt sose zártuk, s most is úgy maradt, bejöhetett. Kérdezte, mennyiért adom. Már ezt a követ, kérdeztem megütődve, aztán azt mondtam, az első munkám, hátha így kedvét szegem. Ügyes, mondta, no, hogy adom. A fejem fölött folyó esti beszélgetésekből tudtam az árakat, fejben számoltam, mondtam egy összeget. Már nyújtotta is, egy papírral együtt, amelyre nyomtatott betűkkel írták: Kalikóné, szül. Hovanyecz Rozália, élt 92 évet, emléke szívünkben él. Holnapra legyen rajta arannyal. Megbeszéltük, mikor jöhet érte, s amint a nagy, pohos ember cigarettázva elment (disznószemét, csapzott, őszes üstökét, lefedt száját még szinte láttam), berontottam anyámhoz, aki épp a számtalan patyolat ing egyikét vasalta. A pénzt diadalmasan levágtam az asztalra. Nagy, kerek szemmel nézett rám, akárcsak apám, amikor hazajött, eltették a pénzt, s éjszakai műsoruk a szokásosnál is hosszabbra nyúlt és zajosabbra sikeredett.

A kialvatlanságért aztán kárpótolt, hogy apám reggel nem ment kocsmába, segédkezett a betű-faragásnál, adogatta a szerszámokat, és nyelve hegyét kidugva maga festette kényes aranyfestékekkel a bemetszett részeket. A szóltan, nagydarab ember pontosan érkezett, megcsodálta a kész művet, parolázott apámmal, s közben némi borralalót is kezébe nyomott, amit ő, mentségére legyen mondva, rögtön az idegen távozása után átadott nekem. Elsörözhette volna, akkor sem lázadok fel. Nemigen volt mi ellen lázongni, alig is értettem, ami történik. Az idegen két hordárral, targoncával vitette el a követ. Ettől fogva nem nyugodtam. A borralalóból megvettem első pakli cigarettámat, s bár addig nem dohányoztam, ezentúl szinte a füstből éltem. Jóanyámnak úgy kellett belém erőltetnie a serpenyős krumpliját, a hurka-kolbászt, a sóskát főtt tojással. Meg is magasodtam, meg is inasodtam, észrevettem, hogy apám is több respektussal szánkázta rajtam olykor tekintetét. Az életünk nemigen változott, anyám gömbölyödött, várta öcsémet, én nem törődtem vele. Néha megsimította tarkómat, ahogy ettem, könnyökömön éreztem olyankor a hasát. Éjjel jobban aludtam, mert ők is óvatosabban bántak egymással. A szerszámoknak hamarosan új fészert eszközöltattak össze, a régi sufnit megkaptam én külön szobának. Ne kelljen az öcskös visítását hallgatnom.

Merthogy ment ám közben az üzlet. És semmi se úgy, mint az a furcsa, hideglelés virág. Járkált, járkált a kuncsaft az ezerféle szokványos minta között, mert legyártottam azokat is, keresztet, angyalt, gótbetűs feliratot, aztán, általában, csak megállapodott a virágaim előtt. Mert volt már belőle szürke, fehér vagy fekete márvány alapon piros, piros kövön fehér vagy éppen halványkék, egyszóval mindenféle. Ez a különlegesség kellett nekik, híre is ment, egyik vevő hozta a másikat. Néha, hiúságból, öltönyt vettem, locsolókannát, virágot, és átlátogattam a szomszédba, a temetőbe. Nem kis elégtétellel fedeztem fel itt is, ott is a virágaimat. Kalaplevéve tiszteltem meg minden alattuk fekvő halottat.

Sokan kérdezték már, miféle motívum ez. Egy ízben még a Főiskoláról is kijött egy osztály. A tanár vállon veregetett, kérdezte, van-e még ilyesmi vagy a többi mind bővli, a fiatalok hümmögve méregettek, a virágot nézték, tapogatták, jó széles, kőhöz való tenyerük volt, bütykös nagy ujjai. Nekik azt mondtam, óegyiptomi - ezt a tévéből szedte - az egyszerűbbeknek, hogy székely kapuról való. Pedig még ott hevert a kert végében a kő, az tudta az igazat. Ott futkostak testvéreim, akik ebben az igazságban fogantak. Apám-anyám csak hallgatott. Az arannyal, szemhunyorítva, továbbra is apám festett. Ő, aki nem dohányzott, ilyenkor mindig kért tőlem egyetlen egy szálát. S mire elfüstölte, készen is volt. Inget váltott, mehetett a cimborákhoz.

Egyedül maradtam, a bolt akadozik. Egyre többet iszom, nem állok meg az apám egy-két poharánál. A virágok egyre kuszábbak, a vevők egyre kevésbé értik. A felállított kövön babonából már sosem igazítok. Ha ránézek, hátra kell lépnem egyet: úgy látom, mintha inogna. Figyelsz rám? Lassan elereszt az apám keze. Kihullok belőle.

PATINA VONTA BE

A lomtalanításra váró kupacokat már felforgatták a profik. Öreg autókkal jártak, a csomag-tartóról sündisznótüskék: girbegurba vascsövek, fémrudak, biciklivázak, talányos rendeltetésű gépmaradványok meredeztek. Mások bútorban utaztak, beszakadt kárpitozású karosszékek, lábatlan asztalok, felhólyagzott oldalú szekrények álltak a teherkocsik platóján. Gyanús küllemű fickók csengettek be a házakba: segítenek kipakolni, ha kell. Ne legyen vele gond. Persze fölözni akartak. Volt, aki beengedte őket. Aztán nem merte firtatni, üres zsebbel távoznak-e.

Jenőt mindez nem érintette, a szobájában álló kevés bútor is a lakással együtt származott rá, ki tudja, honnan. Nem bolygatja, nem mozgatja őket, csak ha nagyon útban vannak. Nem értette a dísz tárgyakat, melyeknek megvolt az az erénye, hogy alattuk nem porosodott a bútor, s az a hátránya, hogy ők viszont porosodtak.

Amit sokáig használ az ember, az hozzáidomul. A fogantyúk, nyelvek kifényesednek, a hanyagul elmosott teáscsészék belsejét patina vonja be. Nyilván majd ő is hozzáfényesedik a tárgyaihoz. A kamaszkorból éppcsak kilábalt fiatalembereken nagyon gyorsan meglátszik, ha nővel élnek. Nos, ő most tárgyakkal él, de nem tudja, meglátszik-e rajta. Mint ahogy az uszodában sem látszik, ki jár az utcán kitérdelt kordnadrágban, ki élére vasalt pantallóban, ki pedig buggyos, könnyű szövetben. Gyakran az elhasznált, megroggyant testekhez tartoznak a legkifogástalanabb öltözékek, a feszes izmok pedig lezser cuccokba bújnak. De ez sem törvényszerű.

A tárgyak fürdője leginkább a magas hegyekben előforduló, különös medencéket idézi. Rönkökből összerótt, tágas, földbe süllyesztett hodályok ezek, oldalukon vastag ecsettel mázolt vörös csík fut végig. Látszatra üresek, valójában tele vannak. A láthatatlan gázban mellig megmerítkezve emberek üldögélnek. Mintha áztatnák magukat. Mint ahogy áztatják is. Néha erős képzelőerő kell, hogy elhiggyük a valóságot. Ha valaki a vörös vonal alá hajol, és nagyot szippant, annak vége. Ha viszont rendszeresen mártózik a színtelen, szagtalan, állagtalan, láthatatlan hullámokban, megszabadul a köszvénytől, csúztól, kinek mi adódik. Mintha nincset szülne a nincs. A látszatra nem létező vegyület magába szippantja a látványos, létező bajokat. Így áztat bennünket a tárgyak levegője.

Olyan ez, mint az Antonioni-filmben a labda nélküli tenisz. Minden tökéletes, csak a lényeg hiányzik. Pedig ott van az is. Jenő ilyeneket nem gondolt. Egyrészt nem járt a hegyek között, másrészt nem látta még a *Nagyítást*.

Nem gondolt semmit. Megállt egy halom kipakolt ócskaság előtt, és szemügre vette a felhozatalt. Képzeletben szortírozta a tárgyakat, mintha egy környezetismeret-tankönyv feladatát fejtené meg. Többféle osztályozás képzelhető el. A hasznavehetetlenség vagy az elhasznátság foka szerint. Az egyetlen szál virágot befogadni képes vázától a lefoszlott műanyagborítású pingpongütőig. A személyesség léptéke szerint. Alsóneműtől a sorozatgyártott, munkahelyről elemelt, majd-valamire-jó-lesz vörösréz alátétekig. Jenő cipőorra előtt jó adag habos köpet landolt. Elégedett torokköszörülés kísérte. Szigorú kis pasas nézett vele farkasszemet, kinyúlt kötött sapkában, szakadt vattakabátban. Az ór. Szétvetett lábakkal állt, láthatólag azzal volt elfoglalva, hogy minél több helyet foglaljon el. Ő volt a kupac mellé tűzött eleven *Foglalt* tábla. Gyaníthatóan ványadt mellkasát kidüllesztette, ujjait füstölgő cigaretta toldotta meg. Képét a szürkület meg a borosta kente ki habarccsal. Ez az emberke nyáron fele ekkorának se látszana. A strandon talán még negyed ekkorának se. Tetovált karjai, pipaszár lábai, csontra

tapadt izmai elmosódnának a testek tömegében. Cigaretázó bontott csirke egy halványra mosott, árnyékba terített pokrócon.

Jenő meglátta a fényképet. Lehajolt érte, felvette. Az emberke fenyegetőleg lépett egyet, és hangosan hadart tovább. Tovább, merthogy (Jenő csak most vette észre) eddig is hadart. Vészjóslóan, alapjáraton, mint egy épp melegedő motor, de mégiscsak. Melegedő modor, viccelt volna Jenő, ha ért a szójáték-gyártáshoz. De már nemigen volt ez vicc. Az ürge kitépte kezéből a fényképet, és visszadobta a többi lom közé. Jenő ideges lett, már a tettelegességet fontolgatta, az illető pedig kabáthajtókájánál fogva rángatta őt.

Két kíméletlen fénycsóva fröcskölte le őket, hörrenve fulladt le az (ezúttal igazi) motor. Két feketeképu hústorony pattant ki a kocsi ből, mint valami razziázó rendőrök. Nagy szakértelemmel motozták meg a kupacot, repültek a felesleges kacatok az égve hagyott reflektorfényben. Egyiküknek máris bicska volt a kezében, egy csóvázás hátizsákot hámozott nagy szakértelemmel, mintha csak marhát vagy sertést csontozna. Csakhogy míg a hentesnek főként a húsról, neki kizárólag az alumínium csontvázra volt szüksége. Közben a nyiszlett emberke is eleresztette Jenő gallérját, ott futkosott, kotorászott a két óriás körül, mint valami nagyon hűségese kiskutya. Ha talált valamit, szinte remegő örömmel adta át gazdáinak egyikének, aki többnyire messzire hajította a leletet, és legyintett. Aztán egy perc alatt felszívódott a pantomim, a fekete alakok kavargva tűntek el a kocsi ből, felszárította őket szemfájdító világosság. A kocsi tolatott, csengő-bongó csomagtartóval elindult, mint valami mozgó karácsonyfa.

Jenő közelebb lépett: szoktatta szemét az időközben kigyulladt utcalámpák derengéséhez. Lábával turkált egy ideig, aztán megtalálta, amit keresett. Ez az a fotó. Csak a hátoldalán díszelgett egy cikkelynyi bakancsnyom. A hitelesítő pecsét töredéke.

A lámpa alá lépett. A képen csíkok ismétlődtek. Szobabelső, félig felhúzott redőny: szalagnyi lécszalag, napfény, lécszalag, nap, lécszalag, nap, és így tovább. Oldalt, a falon ugyanez a ritmus, de eltorzulva, legyező-szerűen szétterülve. Az egyik ilyen hosszanti nyalábban egy arc. „Nagy szőke fej” - írta valaki, amit Jenő csak később olvasott. A komoly szem és a bilifrizura úgy ahogyan fényben, az inggallér már sötét, a kisfiú karjában tartott plüssmajom üvegszeme, arca megint ragyog, aztán megint sötét, megint fény, megint sötét, majd vége a képnek. Szeletelt idill, fénymetélt. Lassan elindult hazafelé, a fotóra szegezve tekintetét. Hol egy lámpa fénykörébe ért, s mindent jól látott, hol árnyék vetült rá, s akkor a felvétel egyszeriben láthatatlanná vált. Fény, sötét, fény, sötét. A lépcsőházban (a villany nem ég) hosszú sötét szakasz. A konyhában villanyt gyűjt, a hirtelen előbukkanó képet az asztalra teszi. Amikor az előszobában leveszi a kabátját, felnevet. Már el is felejtette, hogy a fekete-fehér csíkos pulóvere van rajta.

NEM VOLTAK TÖRTÉNETEI

Mikor az iskola elé ért, a gondnok éppen söprögetett, és udvariasan félreállt, hogy Jenő tovább mehessen. Jenő viszont megtorpant, kedvesen intett, s ezzel végtelen udvariaskodás vette kezdetét. Egyikük sem mozdult, a gondnok a seprűjére támaszkodott, Jenő megdermedt egy félig lépő mozdulatban. A dolog kezdett kínossá válni, a gondnok mosolya megfonnyadt, odakövült, megrepedezett, Jenőé ugyanígy. Hogy a hangulatot oldja, pakli cigarettát húzott elő. Leültek a kerítés beton-aljzatára, füstöltek, és a füst mintha kioldozott volna valamit, ami már kezdett összegubancolódni köztük. A gondnok pár szóval vázolta a csengetési rendet, mesélt hosszú és rövid szünetekről, délelőtti és délutáni beosztásról, különórákról, aerobikról (rengő formájú lányokkal, akik a tükörben bámulják magukat), karatéról, rajz-szakkörrel meg ami vele jár. Tízóráiról, amelyből neki is leesik egy-egy kifli. A gyerekek nem esznek rendesen. Persze, mert lejárnak automatázni. A gondnok nem tudja, mennyit fizetnek azért, hogy egy ilyen miskulancia ott állhasson, de annyi szent, ő nem engedné be az épületbe. Ha rábíznák. De ugyan mit bíznak rá? A piszkosmunkát. Meg persze azt, ami a tízóráiból marad. Úgyhogy ő, a gondnok, nem különösebben erőlteti az egészséget - már hogy ne legyen automata - mert hisz neki személy szerint előnye származik belőle. Búcsúzásképp kezét szorítottak, a gondnok kapacitálta, ha máskor erre jár, csak nézzen be nyugodtan, ez egy csöndes időpont, ilyenkor ráér.

És Jenő arra járt. És benézett. Álldogált az iskola előtt vagy a gyanús kelkáposzta-főzelék- és tornacipő-szagú folyosón. Kezdte megszeretni ezt a rendet, ezt a rendetlenséget. A folyosóra kitett színes rajzokat, az évszak és az egyes ünnepek szerint változó versekkel, képekkel teliragasztgatott falújságot. A takarító nénik fűzős cipőjét, a fiúvécében fröcskölődő fiúkat és a lányvécé előtt sugdosó, vihogó lányokat. A zselézett hajú kamaszokat, a gömbölyödő miniszoknyásokat. Reggel korán kelt, már csengetés előtt elballagott az iskoláig. A sarki közértben péksüteményt vett és kávé, útközben reggelizett. Aztán háromnegyed nyolctól negyed kilencig elálldogált dohányozva, a vaskorlátnak támaszkodva. Kívülről tudta már a reggel koreográfiáját. Szinte mindig ugyanazon a szakaszon jöttek szembe ugyanazok az emberek. Egy munkába igyekvő középkorú hölgy festett vörös hajjal, minden különösebb ismertetőjel nélkül: ővele mindig csak útközben találkozott, sosem látta, amikor kilép egy kapun, sem azt, amikor eltűnik egy másik mögött. Egy bársonykalapos anyuka, aki miután elköszönt gyermekétől, tovább sétáltatta pórázra fogott, bozontos kutyáját. Egy nyúlánk, fenékig érő hajú lány, akit mintha skatulyából húztak volna ki: legalább háromnegyed órát tölthetett haja, körme, sminkje és ruhája kifogástalan rendbetételével. A bajszos rajztanár, aki apró termete ellenére öles léptekkel igyekezett munkába, csípős reggeleken is rövid ujjú inget hordott, olykor egy-egy tanítványa aprózta mellette, nagy nehezen tartva a lépést. Egy másik középkorú hölgy pedáns, rendezett kertjéből indult kinyitni a két utcával arrébb lévő bio-boltját: délben még haza is szaladhatott ebédelni. Háza maga a mozdulatlanság: fehér csipkefüggönyei dermedten lógtak, mintegy viaszba mártva. Egy mindig kifestett, magas nagymama, aki saját ősz hajához hajtúkkal dús álhaj-fonatokat erősített, hosszú szoknyáihoz és tarka harisnyáihoz sportzoknit, vastag, rugalmas talpú sportcipőt vett fel. Egy szórólap-dobáló lány macskanadrágban és anorákban ült biciklijén, s az elől-hátul felszerelt orkán-kosarakból minden postaládát megtöltött színes prospektusokkal. Megiramodott-lefőkezett, megiramodott-lefőkezett, iram-fék, iram-fék. Mintha pelenkaöltéssel szegné az utcát, úgy fűzte mozgékonyabb ritmusát a járókelők kiszámíthatatlan, egyéni tempói közé. S a feltűnőbb szereplők mellett ezernyi statiszta: mindnek megvan a maga szerepe. Egy késve érkező eladó a sarki boltból: fehér köpenye nélkül alig ismerjük fel, olyan mint egy színész civilben. Mobiltelefonos, sötét öltönyös,

energikus fiatal emberek, akikből jut bőven mindenfelé. Festékpöttyös munkások, izzadságszagú, nejloninges, alkoholtól vörös képű hivatalnokok, a Sport Centerbe fallabdázni vagy testépíteni igyekvő reklámfiúk, reklámlányok. Diákok, katonák, nyugdíjasok féláron, urak, papok, hajósok, kereskedők, muzsikuskok, hírvivők és udvarnép.

S a reggel rendjében mindig voltak apróbb elmozdulások. Jenő olykor megelőzte az egyik középkorú hölgyet, a másiknak ellenben bottal üthette a nyomát, a hosszúhajú lánynak csak távoli sziluettjét látta, a kutyás anyuka vagy a rajztanár akkor közeledett loholva, mikor ő már kényelmesen, cigarettával a kézben támaszkodott az iskola előtti vasrácsnak. Bámulatosan sokféle konstelláció jöhetett létre, amint egyazon pakli kártyával is a legkülönbözőbb csatákat lehet lejátszani. Jenő idestova majdnem mindenkiel köszönő viszonyba került a terepen. Elég volt egy jól elhelyezett, bátortalan biccentés, s attól fogva megvolt a kapcsolat, csak melegen kellett tartani. Később Jenő dél körül is rendszeresen ellátogatott az iskolához, s úgy kettőig-háromig maradt, mikor hogy, megosztva idejét a gondnok, a portásnéni, a konyhas- és takarítónők között. Miután nagyjából kiderült, hogy nem szatír és nem kábítószer-díler, a trécselő anyukák is megbarátkoztak vele, kedvesen bevonták a társalgásba. Nem voltak saját történetei, ezért okosan kivárta és elraktározta, majd kissé átpofozva továbbadta a másokéit. Így hát csakhamar történetekre is szert tett, és jó mesélőnek számított, mert bármivel kapcsolatban rögtön előkapott egy szemléletes és frappáns példát vagy ellenpéldát. Igen ritkán hibázott, ha mégis, akkor az eredeti sztori tulajdonosa felszisszent a megváltozott anekdota hallatán, és fejszóválva előadta az egyedül hiteles változatot. Ezért Jenő utóbb megtanulta úgy átcsereberélni, kikalapálni, átfesteketni a hallott eseteket, hogy még szülőanyjuk se ismerjen rájuk. Az erre szakosodott autószerelők alakítják így át a lopott kocsikat. Egy-egy anekdotának sokszor több változatát is kidolgozta, így az lehetett bizonyosság valamire, s valaminek az ellentétére is.

Bár azt a rolócsíkos fényképet még nem szögezte ki szobája falára, tudta, hogy be kell pótolnia a gyerekkort, hogy csakis ezen a kiskapun keresztül juthat át az elé magasodó masszív falon. Nemcsak hogy kezdett hozzászokni a gondolathoz, de már egy kicsit rá is szokott, mondhatni rájárt. Az anyukák bizalmasa lett, meg kellett értenie a kisírt szemek, a rúzs máza alatt megrángó szájak üzenetét, végig kellett hallgatnia kórtörténeteket, stigmatizáló nőgyógyászati műtéteket, szüléseket, követnie az ezekből eredő lelki ingadozást. Az asszonyok megosztották vele a tanárokkal kapcsolatos kifogásaikat, a jóképességű, ám link, a szorgalmas, ám nehéz fejű kisdiakokkal kapcsolatos dilemmákat, az elszakadási tüneteket, hogy a gyerek szobájából bömböl a zene, hogy össze-vissza hazudozik, pedig nem erre neveltem, hogy sunyi, kerüli a tekintetemet, éjszaka kilopózik tévézni a nappaliba, bulizni jár, cigizett, szipuzott vagy ivott, éreztem a leheletén, a múltkor meg véletlenül rányitok a vécén, s hát, mit látok. Ő lett az elhanyagolt, a megcsalt, a válófélben lévő hölgyek támasza, pedig nem kene-teskedett, nem osztott bölcs tanácsokat. A dolga annyi volt csak, mint a partí homoknak: akárhány hullám csapott ki rá, mindet be kellett innia. Szomjas fülével szolgált rá a bizalomra.

Tiszteletbeli posztját hamarosan kamatoztathatta is. Olykor bevásárolt. Vigyázott a gyerekekre a játszótéren, míg anyuka elszaladt a cipészhez. Voltak kissrácok, akiket megadott napokon ő hordott suliba, ő kísért nyelvórára, úszni, vívni, néptáncolni, zongorázni. Naptárt kellett vezetnie. A házaknál, ahová így bejárása lett, időnként rábízták a takarítást, az ablakpucolást, a gyermekfelügyeletet. Megtanult mesét mondani könyvből vagy anélkül, csákót, csónakot, darumadarat meg még egypár bonyolultabb dolgot hajtogatni, tisztába tenni, vasalni, teregetni, kertészkedni, megfőzni néhány alapvető fogást, megszerelni az elromlott zárat. A férjek némelyike ugyan görbe szemmel nézett rá, ám Jenő hasznossága, s az, hogy pénzt is elfogadott szolgálataiért, eloszlatta a gyanakvást. Ráadásul jámboran tűrte, ha viccesen lecselédlnyozták, megcsipkedik az arcát, vagy bébi bradörnek nevezik a vendégek előtt. Az ilyesmire a

férjeknek, úgy látszik, szüksége volt, hogy makulátlanul megőrizhessék önérzetüket. Egyikük még azt is elterjesztette Jenőről, hogy homokos, ám Jenő nem haragudott meg érte - igaz, a pletyka nem jutott a fülébe soha.

Tologatta a különféle babakocsikat, leste a gyurmafejecskék születő grimaszait, a beidegződő jeleket, az arcok feszített tükrén végigfutó remegéseket, melyeket ki tudja, miféle benső mozgás idézett elő. Tanulta, hogyan keményedik idővel ábrává, ábrázattá az arc, miként maródnak belé ráncok, redők. Tudott ringatva-zümmögve vállán elaltatni nyugós piciket, úgy letenni őket, hogy fel ne ébredjenek. Készített priznicet, hűtőfürdőt, egy mandulaműtét után ott aludt a kórházi ágy melletti széken. Apró kezek markolták mutatóujját, arasznyi léptekhez igazította a sajtját. Megtanulta kerülni a „mi történt az iskolában, az óvodában?” típusú kérdéseket, s mégis előcsalogatni csigabigaként, felröptetni katicaként az apró mítoszokat, titkokat, vereségeket és nyereségeket. Némely szülők az ő tanácsát kérték, hogyan kezeljék a hisztériás vagy féltékenységi rohamokat, hogyan bontsák ki a zárkózottakat, fogják vissza a robbanékonyakat. Egész nevezetessé vált a környéken. Pedig csak türelmes volt, és tudott várni. Fontos várnivalója volt ugyanis.

Egyszer aztán az is eljött, amire várt. Ami várt rá. Egyik család vakációzni hívta, nem pusztán barátságból, inkább a segítségére volt szükség. A két kisfiút jól ismerte, rájuk kellett vigyáznia, míg a felnőttek mennek a maguk feje után. Plusz besegíteni a házimunkákba. Az utak szürke végtelenje jótékonyan átmosta az agyát. A térképet eddig nem volt képes „lefordítani” magának, s most döbrent rá, hogy valóban léteznek távolságok. Hogy valóban van ennyi út, s alighanem még több is, jóval, sokkal de sokkal több, ezer kilométerszámmra. Mint valami hatalmas méterárubolt fiókjaiból kúsztak elő hitetlen szeme láttára a horizontról az újabb és újabb szalagok.

A nyaralóba érve ablaktáblák kilakatozása, vízcsap megnyitása, villanyóra fel, a házban rekedt pók- és rovarhullák eltakarítása, csupa-por szúnyogháló lesikálása, kaszálás, ciszternatisztogatás: birtokba vették a terepet. Aki nyaral, ha csak szerét ejtheti, szabad ég alatt, a terasztető oltalmában étkezik. Aki nyaral, lehetőleg naponta többször fürdik, ugyancsak napi rendszerességgel fogyaszt sört és palacsintát. Ilyen és hasonló alapigazságokkal kellett tisztába jönnie.

A férj, aki nemigen ismerte Jenő képességeit, meglehetősen szúrós szemmel nézett a fiúra, érkezéskor táskáját is úgy kicsapta a csomagtartóból a földre, hogy csak úgy porzott. Jenő félreállt, letörölte. A vérmes pillantásokat igyekezett szívélyesen viszonzni, s a hőségtől meg a vezetés okozta stressztől amúgy is vörös fejű, mind dühösebb családfő úgy érezte, mintha egy kondér olvasztott vaját próbálna halálra szűrni egy éles böllérkéssel. Jenő passzolgatott párat az egyik kisseráccal, majd belevetette magát a munkába. Míg a verandán magában fortyogó férjet lassanként lehűtötte a sör és az aznapi újság, ők az asszonnyal és a gyerekekkel rendbe vágják a házat. Ebéd előtt Jenő még kaszált is egy sort. A következő egy-két nap a szokásos eseménytelenségben telt el, a férj levegőnek nézte, az asszonnyal házimunkáról értekeztek, a gyerekekkel játszott. Jenő nagy ügybuzgalmában még a teregetésben is segíteni akart, s csak akkor lohadt le lendülete, mikor az egyik vizes ruhadarabot kirázta, s az teljes valójában kibontakozott: bordó, csupa-csipke, tenyéryei női bugyi volt. Jenő nyelt egyet, az asszony felkacagott, kikapta a fiú kezéből a vörös posztót, és maga látott munkához. Pár nappal később, egy este Éva (nevezzük így) a házastársi együttlét után évakosztümben vécére indult, s a hirtelen kitárt ajtó mögött klasszikus, vígjátéki leskelődő pózban találta Jenőt. Nem csapott botrányt, a kukkolót tréfásan megfenyegette, szelíd erőszakkal végigtolta a folyosón, egész a szobájáig. Aztán ment a kisdolgára. A látvány Jenő szemhéjára égett belülről, s mindannyiszor kísérteties élességgel jelent meg újra.

Aztán a szülők négy-öt napra nyomtalanul eltűntek, amint azt előre megbeszélték. Jachtkirándulásra mentek, nagyon kevés ruhát és három-négy üveg whiskyt vittek magukkal: felhőtlen mulatságra számítottak. És ugyan miért ne jönné be a számításuk? Ekkor kezdődött az igazi nyár. Jenőben felsajgott a gyerekkor, mint az amputált végtagú betegben a fantomfájdalom. A két fiú meg ő lüktető halántékkal, egyetlen kispadon, nyakba akasztott kulccsal és pénztárcával száguldottak strandról erdőbe, erdőből strandra, s haza, ha jött a zápor, vissza, ha kitisztult az ég. Vívtak könnyen szilánkokra hasadó, bársonybélű bodzakarddal, csapdosták egymást útilapuval, fogtak tücsköt, gurultak füves töltésoldalakon, hajigálózta kiszámíthatatlanul pattogó kis gumilabdával a vízben. Párnás tenyerén tartotta őket a tó, izzott körülöttük a garázs bádofala a délidőben lejátszott pingpongmeccsek alatt, mentaszagú, hűvös árnyéket teregetett hámló bőrükre a lomb. Gyorsan, mohón falták a tábortűzön sült, üveges szalonnát, a hideg reggelit, ebédet, a strandon a fagyaltot. Egyik állapotból a másikba, egyik közegből a másikba. Olcsó gengszterfilmet néztek a szabadtéri moziban, pörögtek a sportpályán felállított körhintával, felkérdezkedtek egy halászcsonakra, csalán- és szúnyogcsípést vakarásztak, vízibiciklit béreltek, iszabirkóztak, és nádkötegekből bunkert építettek a kert végében. Jenő hipp-hopp elvégezte a kevés házimunkát: mosnivaló nemigen volt, a lakásban szinte alig éltek. Aztán jött egy esős délután, indiánregény-olvasás és tévénézés odabenn, malom, sakk, társasjáték, majd türelmük fogytán ruhástul ki az esőbe, hemperegtek, fűvet haraptak. És szárítkozás, merülőforralóval főzött tea, vacsorára lecsó, kicsit szikkadt kenyérral. A két lesült orrú gyerek, Andris és Zoli, amint így vele szemben, csillogó szemmel ettek, együttvéve is éppcsak hogy huszonkét évesek voltak. Tíz és tizenkettő. Két vékony, csupaín kis pók. Másnap reggel már perzselt a nap, felszipantotta a legkisebb tócsát is, minden ment tovább. Ám este megjöttek a szülők. Barnán, vidáman, hullafáradtan. Jenő egy időközben kapott telefonra hivatkozva a reggeli vonattal lelépett. Elköszönni nehéz, vége az önkívületnek. Elszámolt a kosztpénzzel, és átvette járandóságát. Nem járt rosszul. Az asszony fizette ki bőkezűen, majd fehér fürdőköpenyben, ásitástól eltorzult arccal intett ki utána az ablakból.

SZÉTSZÓRÓDIK A SOK

A minap a villamosmegállóban egy munkás-overallba öltözött figura tisztogatta két lapát-tenyerét. Bőrén, akár munkaruháján, nyúlós szőnyegragasztó-darabok tapadtak meg. Ezeket módszeresen letépdeste, felkapargatta, időnként nyálas ujjal dörzsölgette is. A tenyér szemlátomást szépült, a leszededetett réteg alól lemoshatatlan, de idővel lekoptatható festékfolyások bújtak elő. A bő munkásruha ki tudja, melyik hajtásából gombostű került elő, és piszkálás következett. Két-három hosszabb szálka is megtette már lassú visszaújtját a felső hámréteg átlátszó felszíne alatt (oda becsusszanni nyilván sokkal könnyebb volt), mire a villamos megérkezett. Jenő ott állt az elmélyülten bányászódó figura közelében. Szeme sarkából végig követte a szertartást, bár nem figyelte rá.

Ezer más dolog foglalta le közben figyelmét. Hol az eget pásztázta, hol a földet nézte, s a szeme ügyébe akadó apróságok, cigarettacsikkek, söröskupakok, felhőpamacsok, kondenzcsikok, hajcsatok, szétlapult rágógumi-plecsnik, lombok, nap-játék további száz valóság-részletet juttattak eszébe. Látta magát, amint dohányt vesz a kifogyott pakli helyett, látta szobájában a beeső napfényt, ki tudja miért éppen egy olló görbületein csillanni, az ollóról egy Forma-1-es versenypálya felülnézeti rajza jutott eszébe (kettős hurok, hosszú egyenes szakasz), látott tücsköt-bogarat, párás söröspoharat, poros szobasarkot, izgó-mozgó strandot, autó-motort belülről, szaladó ékszíjjal, autópálya-szalagot göngyölödni végtelenül, nappalt, éjszakát, napszemüveget, arcokat, betűket, kuka mellé pottyant sajtthéjat, kávézaccot, és így tovább. Egy biztos: a szórakozottan ezerfelé, vagyis igazából semmire se figyelő Jenő agyában ekkor rögzült a szálka-piszkálás művelete és módszere. Valahogy úgy, ahogy a minden századik filmkockára fényképezett, láthatatlan (és újabban tiltott) reklám rögzíti bennünk a fogyasztandó termék márkáját, hogy aztán egy áruház polcai előtt a jól ismert ábra előhívja a bemaródott ingert. Képek és fényképek a reklám vagy a videoklip összefüggéstelenségével váltogatták egymást Jenő fejében.

Most pedig a falra akasztott fénycsíkos fotót igazgatta, majd egy tüvel az ujjába ment szálkát próbálta kipiszkálni. A szálka a keretből származott, amelyet Jenő készített ama bizonyos fénykép köré. Szálka-piszkálás közben különösen jól meg lehet fontolni a tennivalókat. A külső figyelem a tűhegyes tűre és a tűnél hegyesebb szálkára összpontosul, a benső pedig szabadon járja útjait. Az inhalálás éppily hasznos lehet a töprengésre, csak hát Jenő még sosem inhalált, s nem lévén beteg, erre most sincs szükség. Nem ismerte a vászonharang alatti gőzvilág imbolygását, az arcra kiült pára és izzadság, a meginduló nedvek előidézte cseppkőbarlang-hatást.

Viszont amit Jenő szálka-piszkálás közben kigondolt, nem mellékes dolog.

Hamarosan megszállottja lett a lomtanításoknak. Nem kincsek vagy berendezési tárgyak után kutatott: ha talált is ilyet, teljesen logikátlanul, nem szükségletei függvényében hozott haza egyet-mást. Másfajta szigeteket akart ő építeni maga alá, másfajta mészvázakból. Szétszórt családi diaképek, megtaposott, megbarnult portrék, általános iskolai, gimnáziumi tablók: ez volt az ő terepe. Nappali fénynél, éjszakánként egy időközben beszerzett zseblámpa sugaránál, kereste *azt* a felvételt. Halvány elképzelései sem voltak arról, milyen lesz. Vakuval készült, pirosszemű, amatőr arcmás? Gondosan beállított műtermi portré? Mindkettőnek megvolt a maga előnye. Emennek nyersesége, amannak művi hamvassága. Öntudatlanul arra várt, hogy egyszer majd az a szobája falán függő szóke fej tekint vissza rá. De azért megtartott mindent, amiben valami mágnességet érzett. Gyakran még csipkés szélű fotográfiákat is, feltűzött kontyú asszonyokkal. Talált egy ifjú párt, bajszos, hatalmas szép szál parasztembert, s

mellette boldogan kapaszkodó, együgyűen befelé mosolygó, bodorított hajú, elfogódott, fátylas menyasszonyt. Megtartotta őket. A leletek ott heverték szobája kerek asztalán, olykor a padlón is, aztán egy ugyancsak utcán talált bonbonos dobozba kerültek vissza, hogy a legközelebbi szortírozáskor, mint kártyaparti alkalmával a kártyák, előröppenjenek. Minden új fogás után megkezdődött a kiszorítósdí. Ki menjen és ki maradjon? Éppoly nehéz helyzetben volt, mint egy lelkiismeretes cégvezető. Mindegyikükben volt valami vonzó. Hát persze, különben nem is alkalmazza, pontosabban haza sem hozza őket. De nem ismert irgalmat: nem maradhattak többen, mint ahányan megférnek a bonbonosdobozban. Nem mintha nem lett volna a gyéren bútorzott lakásban elég hely. Ám terjeszkedésükbe Jenő már nem akart belemenni. Nem kívánta kiszabadítani palackjából a szellemet.

Külön hivatali sorbaállítás kellett, hogy kinyomozza a legközelebbi lomtanítás helyét és időpontját. A rendelet olykor a legtávolabb eső kerületekre csapott e váratlan hirtelenséggel. Ha már eltelt mintegy fél év az előző lomtanítás óta, sosem lehetett tudni, mikor következik be az újabb. Volt úgy is, hogy emitt-amott másfél évig hagyták gyülemelni a lakosság fölösleges ingóságait. Ez a rapszodikusság a lomtanítás odaadó hívein kívül bárkit megtéveszthetett. Ha, tegyük fel, valamely ellenséges felderítő osztag a lomtanított tárgyak vizsgálatával kívánt volna adatokat szerezni a város lakóiról (nem is rossz ötlet), igen nehezen tudja kiszámítani ezt a mozgást. Nem így a megszállottak: Jenő is napokig álldogált sorba a hivatali folyosókon egy-egy homályos, ám később mindig beigazolódo célzásért. Később már erre sem volt szükség: ismerték, előre köszöntek, hozták a listát. Cserébe persze ő is hozatott egy-egy kávé-üdítőt, pult alatt konyakot, elegánsabb cigarettát, mikor mit. Egy tekintélyes, pocakos ügyintéző, valamilyen Tivadar, amint a bemutatkozáskor kiderült, egy alkalommal még a belső szobába is beinvitálta. Jenő, a háta mögött sorakozó türelmetlenekre pislantva követte. Egy szekrény kitarult, a FOLYÓ ÜGYEK feliratú iratpucsból pedig kisüsti került elő. Az ügyintéző a kupicázás után jelbeszéddel hallgatást kért, és suttogva Jenő iránti szimpátiájára hivatkozott. A leghivatalosabb stílusban, egy-egy csuklást visszanyelve búcsúztak a kijáratnál, a hivatalnok menet közben kihörpintette kávéja kifejezetten erre a célra meghagyott, lehetetisztító maradékát.

Mindennek nem lett volna jelentősége, ha Jenő az ital hatása alatti, lebegő közérzetében oda nem biccent a sorban álldogáló, kinyúlt pulóveres, farmernadrágos, szakállas alaknak. Kinézete alapján középkorú értelmiségi lehetett. Nem egyszer összeakadtak már a „terepen”, a fickó szintén megszállott lehetett, bár másban utazott. Jenő hol egy kakukkos órával, hol cifra képkeretekkel, hol kiszakadt nádfonatú tonettszékkal a kezében vagy vállán látta felbukkanni a férfit. Ismerősök voltak már, éppcsak a köszönés határán. Kétes egy terület, az biztos. Már-már jónapot kívánnánk, csak hát minek is, mert akkor netán beszélgetni kell, de miről s mivégre. Ha meg elnézünk a másik mellett századszor is, barbárnak érezzük magunkat, mert hát mibe kerül egy jó szó, egy apró jelzés, ha már láttuk egymást, hogy a másik is ember, hogy vannak közös dolgaink.

Az újságíróból (mert az volt a pulóveres) ömlött a szó. Körbementatta lakását, elmondta, mit hol talált, ugyanis minden tárgy, a behemót komódtól az apró csecsebecségig, utcán lelt, guberált holmi volt. Elmondta, hogy és hol hozta vagy hozatta rendbe, ki ragaszt a legolcsóbban, legszebben porcelánt, hol kapni a legjobb csiszolópapírt s lakkot polírozáshoz, ki restaurálta a festménynek álcázott ingaóráját. Elmondta, mi mit ér vagy érne mostani állapotában, hogy két utcával arrébb találta meg, mintegy véletlenül, a nagy franciaágy neobarokk lábát. Csakhogy ő nem hisz a véletlenekben. Ezt Jenő amúgy is kitalálhatta volna a hamu-rudacskákkal teli, s most is keleti illatosítót füstölögtető hamutartó, az elefántos indiai asztalterítő, s egy kis Buddha-szobor után.

A véletlenül ő se hitt, de most másra volt kíváncsi. Míg a pulóveres ezoterikus magyarázatokba bocsátkozott, csillagjegyeket, előző életeket és különös álmokat fejtegetett, gyógyító csontgolyókról, akupunktúráról, csodamasszázsról és vér nélküli operációról regélt, ő körbejárta szemét a falon. A stukkós aranytól a csigas fémig, a pácolt fáig ezerféle keretben arcok sorakoztak. Úgy, ahogy azt a lomtanitáskor megszokhatta: első áldozók összetett, kesztyűs kézzel, derék nagyapák hosszúszerű csibukkal, leánygimnáziumi osztály, légpuskával célzó suhanc, festőien redőzött lepedőn hasaló pucér csecsemő. A ritkán adódó szünetek egyikében közbevágott, és rákérdezett: ezt mind guberálta? Igen, mármint ugye a kereteket. És a képeket? A pulóveres kissé zavarba jött, tünődve bámult Jenőre, majd a vendég-bátorító vörösborba kortyolva mesélni kezdett. A hosszú családi történetből Jenő még azt az anekdotát jegyezte meg leginkább, amikor a ki tudja, honnan hová menekülő kitelepítettek egy plüssmaci hasába varrják ékszereiket, értékpapírjaikat, s a kompon a kislány mérgében vízbe hajítja a lassan tovaúszó vagyont.

Megvolt a legfontosabb. A rendezőelv. Az elágazások, a hömpölygő családrege. Ami mind- eddig hiányzott. Jenő most már tudta, hogy a megszerzett tagokból családot kell alapítania. Visszamenőleg is. Meg kell szülnie dédapáit, dédanyáit, legendákat faragni ködből, koromból. Keretek: adta ki maga-magának a jelszót hazafelé botladozva a dombon, a fejébe szállt, túl éles levegőn. S az elkövetkező napokban gyakran látták őt a bolhapiacon. Makacs volt, mint korábban is, csak céltudatosabb. Lenke néni, akivel hamarosan barátságot kötött, szállította neki a cifránál cifrább, patinás munkákat. Nehéz dolga volt, de megbecsülte kuncsaftját, mert ha valami tetszett neki, nem alkudozott. Ám a géplakatos nagypapához nem volt jó a göndör szecesszió, a bankár dédnagypapa pedig fektetett s nem álló képen hajolt össze a sváb dédnagymamával, az ünneplősre kihuzakodott másik dédnagyszülői párosnak falusi fotográfus kirakatából kinézett, masszív, fekete keret járt, és így tovább, a végtelenségig. Amint Jenő hóna alatt a piros szalaggal átkötött bonbonos skatulyával megérkezett, vége lett a pangó piacnak, izgalmas találgatás kezdődött. És mindig a művész úré volt az utolsó szó, bár ezt a titulust Lenke néni nem egészen indokoltan használta, hisz a fiatalember többször is kifejtette, hogy ő - csak könyvkötő. A kis, gömbölyű öregasszony mégis úgy érezte, a cím kijár, s ha színe előtt nem is, háta mögött így illette a fiatalurat. Végül is a könyv, ugye, már maga egy művészet. Ahogy azok a régi szép könyvek kinéznek!

És a keretekkel formát nyert a történet, sarkokat, elhelyezést, még inkább: formát nyertek a történetek, a történetek vagy meg nem történtek, amik attól még éppúgy megeshettek volna. Jenő nem egyetlen hőst keresett ezután, hanem többet. Ha nem is volt szüksége a kackiás ösre, de az arc előhívott benne valamit, rögvést szorított neki helyet. Kinevezte nagybácsinak, kapott rendes szakmát, származást, sorsot, többnyire tragikusát vagy semlegeset. Karriert errefelé nemigen érdemes költeni, ha mégis, akkor meg nem lehetett az ablakba kitenni. Ha valaki bakterként kezdte és bakterként is végezte, már óriási dolog. Még ha fél lába vagy fél tüdeje valahogy odalett is útközben.

Ott volt az anyai ág. A nincstelenül, ki tudja, merről érkezett, ágrólszakadt fiú, akit órásmesternek tanított ki a hitközség. Majd a Bank of England magyar fiókjának igazgatója lesz. Jenő talált is egy széles üvegablakos, komótos, nehézkes, de tekintélyes bérházat: annak félemeleti irodája előtt ott volt a falon a fekete négyszög. A név helye. A réz helye. Most mindenféle lakók celluxos üzenetei a helyén. A hitközség feleséget is talált. A nagy szabadságharc alatt ezek a jövevények mind megváltak ékszereiktől. Harangot öntettek a pénzen. A gazos, bokros-fás külterületen mintaházat építtetett a bank. Az igazgató elsők között vesz házat az új telepen. A harsogó zöld közepette. Ma, a kert előtti járdán időnként felderengenek az olajfa bogyójának zsíros, homályos foltjai. Pedig az olajfát rég kivágták. Régen az ük-szülők és unokáik még átinteztek a mező fölött, látták a túloldalon lakók kendő-libegtetését.

Ma szigorú, bár jóindulatú zsandárokként állnak körül a bérházak. És az értékpapírok az unoka táskájában vészelték át a vörösök revízióját a kommun idején. Addig sétálj a parkban, míg érted nem jövök! Felforgatók jönnek, felforgatók mennek, a bankárnak el kell számolnia.

A nagy pánikot nem mindenki érte meg. Az egyik lány elaludt cigarettázva, magára gyújtotta az ágyat. Zúrós élete volt, belehalt, nem érte meg az üldöztetés éveit. Vagy elvitték, hiába volt viszonya az egyik tiszttel? Azért vitték el, mert nem volt hajlandó összeszűrni vele a levelet? Ezért gyújtotta magára az ágyat? Volt, aki kiment külföldre, más még az előző háború szomjas napjaiban ivott egy fertőző pocsolyából, s a belső kór lassanként vitte el. Ki ide jutott, ki amoda, a legkisebb fiú, aki tíz év után született, nem jött haza Svájcból, bár élt és virult. Apjuk hiába járt a Menekültügyi Hivatalhoz, semmi üzenet, semmi nyom. Kedvét veszítette, beleőszült, szeme fénye megtört. Pedig a fiú él és virul. Összeügyeskedett két doktorátust, tanár lett és tanácsadó, megtanult öt nyelven semmit mondani. Konferenciáról konferenciára jár, minden energiát kiszívott a szülőkből. Az ő halálukból táplálkozik, mint valami hatalmas keresztes pók, szemlátomást kigömbölyödött. De lehet, hogy halálhíre megérkezett annak rendje és módja szerint. S mert hazahozatni nem lehetett, fényképét övezték kultusszal, misét mondattak érte, virágot vittek az Ismeretlen katonának.

Így is, úgy is lehetett volna. Jenő kigondolja azokat, akiké ez az élet. Lehetne. Az az élet, amely, mint valami medrében megfordult folyó, lefelé mindinkább keskenyedik. Őbelé torkoll. Egyetlen vékony érbe. Hát akkor? Mint valami pisztráng, elindul visszafelé. Kigondolja az összes többieket. Előhívja őket, mint a röppentyűk, átsuhannak felette, akár az ostrom idején, mikor a képzelt nagyanya a dombon állva nézte, ahogy szép ívben húznak el a lángcsóvák feje felett. Nem volt álmos, feje se fáj. Pedig zsúfolt volt a nap. Kétkerekű kocsin felvonszolni a dombra a cókmozót, a gyermekeket. Akik mostanra alszanak. Hetek óta először mosdottak. Tűzijátékot évek óta nem látott. Most pedig csak azt látja, mást nem is láthat, sem azt, hogy hova hull a lövedék, sem a visszavonuló tizenéves gyerekek hulláit. Akik nem ilyenek. Nem olyanok. Csak hullák és gyerekek. S a pillanat, mielőtt még mindez kiderülne. A röppentyűk ebihalai. Mint a hullócsillagok.

De lehet, hogy nagyanya a völgyben maradt. Pincében kuksolt a gyerekekkel, akiket már majd' megevett a kosz, miközben nem egészen ötven méterre onnan izzó lövedékek potyogtak. Innen, a fák alól, ha kimerészkedtek is, nem látták a röptük ívét, csak fütttyentés-szerű, csontrepesztő hang hallatszott, s rögtön utána vakított a fény. Másnap reggel hozzájuk kopogott be az a tizenhárom-tizennégyévesforma suhanc. Két nagy, vizes, karikás, könyörgő szem, lötyögő, túl bő uniformis. Darab kenyeret kért. Adtak a nincsből. Ő mesélte el aztán ezt is, a derékig érő hullahegyet is annak a másik asszonynak. Aki szerencsére már a dombról, biztonságból nézte a tűzijátékot.

Vagy a másik ág. Az első háborúban özvegyen maradt dédnagyanya. Férje bevándorolt, rokonság sehol. Öt gyerek. Hajtsa ki őket a libalegelőre, kedélyeskedik a jegyző. Nincs munka, a második fiú követ tör. Majd elszármazik a faluból, élmunkás lesz. Bátyjának levágják a lábát, átment rajta a szekér, attól fogva demizsonokat fonogat körbe villanyvezetékekkel. Szép színesen. Tévéantennához való kábel is megteszi. Szédíti visszajáró öccsét, itatja, hergeli após-anyós ellen. Mert az elvette a kovácsék lányát. Nyaranta visszajár aratni. Miután a negyven kilós vastömböket emelgette a kalapács alatt. És sose jönnek érte az állomásra. Se az asszony, se a gyerek. Csak a munka a földön, a privát. Te jóisten, mi ereje van neki abban a földben. A más földjében, az após-anyóséban. A Duna menti homokos kertből meg mit csinált: oázist. Szabályosan, ahogy a tévében mutatják. Gyümölcsfát, sövényt, orgonát a kopasz homokon. Míg másoknak a presszón járt az esze. A háza kerítését maga hegesztette. Antenna, vizesblokk, vakolás: mindent a két kezével. Varázsütésre, mint a

mesében. Csak a lábára ne lépjenek, csak a meggyet ne egyék le a háza előtti fáról. Mert akkor nem néz se Istent, se embert. A mesében persze nem szívnak napi két doboz komisz kapadohányt. Nem fullad a tüdő. Nem fojtja el az ember lélegzetét a saját teste nehézkedése. Nem buknak fel minduntalan a nagy váladékcsonók. Mint egy-egy harapás lottyadt őszibarack.

De lehet, hogy neki vágják le a lábát, hogy ült otthon a rokkantnyugdíjával, ami nem egy nagy összeg, de szépen kiegészítgeti. Furfangos ezermester lett, értett minden babramunkához. Így piszkálta fel az öccsét is. Finom, apró tüskékkel, mert a legdrabálisabb ember lelke is elmés, kényes szerkentyű. Egy félszó ide, egy másik amoda, pohárka bor, és máris ölne. Még egy félszó, még egy-két pohárka, s már ököllel veri a fejét, bög, mint egy barom. Az ezermester, talán ő a nagyapa, mosolyog a bajusza alatt, kicsit sunyin mosolyog, ujjai az asztalon villámgyorsan szétszednek-összeraknak egy zárszerkezetet. Tréningezik, akár egy sportoló.

Szétszóródik a sok. Széttördelődik, mint a vesszőköteg, ha nem fogják marokra. Megkeseredik és meggörbed az egy. Marad nagymama, aki a virágokkal beszélget. Nem széplélek, jó ismerősük. Megbeszél minden nyesést, permetezést. A permetezéshez használt maszk alatt hangtalanul mozog a szája. A növények megértik. Gyümölcsökkel felelnek. Marad másik nagymama, aki fillérekért, gyárból lopott kilós disznóhájért varrja az esküvői ruhákat, másolja az elegáns divatlap-szabásmintákat, a habos költeményeket külvárosi műselyemből, virító olcsóságból. Marad? Mi marad, kérdezgette Jenő a félig-meddig kirakott mozaik előtt üldögélve.

Tárgyakat is gyűjtött hozzá. *Watcher and Son* márkájú öntöttvas boxert, hajlékony indadíszekkel. Az angolos üknagyapának, ha romlik a közbiztonság. A kertész nagyapának érmeket. Képeket is arról, ahogy síel. Az utolsó pillanatig követni akarta az új lesikló technikákat. Közben fényképezni kellett. Utólag elemezhetette, hogy jól tartja-e magát. A lábak, a derék szöge. Későn nősült, esküvő után rögtön elutazott a régi barátokkal a szokásos téli síszünetre. A feleség itthon maradt. Elvégre nem voltak már kamaszok. Megfontoltak mindent.

És a ruhák. A túl bő szárú eszterházi-kockás nadrág, mert dédapának heresérve volt. Csontgombos mellény, ezüst óralánc, émail mandzsettagomb. Egy felserdült lány ajándéka apjának, első keresményéből vette. Hajlított rózsafa bot: egy ausztriai kirándulás emléke lenne. Patak pántlikája szelte keresztül a falut. Öregemberek a padokon. Szerte az árokszálen nőtt a rózsafa. Füstön hajlították belőle a pálcát. Az öreg böllérvés: csontnyele kikopott a disznóvágó, érdes markok nyomán, pengéje homorú a sok köszörüléstől, a sok vágástól.

Aztán ott az az ominózus fogsor: meglátta az egyik árus ponyváján, s már tudta, meg kell vennie. Merthogy története van. Az öregasszonynak, akinek a szájába való, a család minden ingóságát, ingatlanját eladta. Attól fogva hol egyik, hol másik gyermekénél vendégeskedett hónapokig, kisbőröndnyi személyes holmiját mindenhová magával cipelte. Mikor meghalt, még azon a kevésen is sikerült összeveszni. Két gyermeke ráharapott a más szájába nem is jó, sokba került, de értéktelen protézisre. Cibálták, nem eresztették. Aztán valahogy eldőlt a vita, egyikük megszerezte a zsákmányt. De attól fogva szóba sem álltak egymással. Bácsi nem ment el a néni férjének, saját sógorának temetésére, néni pedig később nem ment el a bácsi, azaz saját öccse temetésére. Vagy talán néni nem ment el a bácsi feleségének, saját sógor-nőjének temetésére, bácsi pedig később nem ment el a néni, azaz saját nővére temetésére. Ki tudja? Egy családban mindig nagy a bizonytalanság. Főként, ha az adott család nem is létezett. Klisék, régi-régi vegyes hírek, amilyeneket Jenő talált a széteső régi könyvek gerincébe ragasztva. Ő mindezt megfontoltan szedte össze. Mint aki gondosan, katalógus alapján restaurál egy hagyatékot. Kastélyt rendez be. Kisszerű, úriatlan kastélyt, elegyes emlékekkel, kutyabőr nélkül.

A térkép két fehér foltja, a szülők, szökés a paraszti sorból, szökés a kispolgári karából. Pulóverben esküsznek. Az anyakönyvvezető szemükre is veti: unokáinak mit mondanak majd. Egyetemre járnak. Mese egy lezuhant repülőgépről, amelyet az apa lekésett. A géppisztoly-sorozat lyuggatta vödörrel, az ismerősről, aki berántotta a kapu alá a kútra igyekvő fiút. És élnek a klisék, eleveníti őket egy-egy csónakkirándulás (a jobb evező nehezebben húz, nem forog a villa), a kertvendéglők szoros kis asztalai, melyek lapja alatt összeérnek a térdek, kötelező ünnepi felvonulás az ütemre dobbantó tömegben, sörivás, lángosevés, porcelángyári, szerkesztőségi vagy épp tornatanári munka, önerős építkezés, évek hosszú várakozása, hogy kocsit kapjanak. Vagy talán átballagtak a határon, amikor nyitva állt. Kint menekülttáborok, majd kutatóintézetek, könyvtárak nyelték el őket. És egy szabad ember napi gondjai, amelyektől sosem szabadulhat. Állampolgárság, választások, kedvenc focicsapat, ház, ismerősök. Megannyi pányva a hánykolódónak. Együtt vannak még, vagy Jenő az egyetlen kapocs? Csomó, amely összeköt két elszakadt szálat. Ott, ahol először összebogozódtak. Ahogy a gyúrkodott, benedvesített, csatakos agyag lassan felveszi a vizet, megpuhul, már tézstaszerűen formázható, úgy vegyül anyagunkhoz a múlt.

NEM ÖSSZEREZZENNI

Nem vittek el semmit. De tudja, milyen az, amikor úgy érzi az ember, mindenén ujjlenyomatok vannak? Mint a rajzfilmben a sáros talpú kiskutya tappancs-nyomai, amelyek megmutatják, hogy merre járt, bepetyezik a széket, az asztalt, a falakat, a heverőt, a leglehetősebb helyeken is foltot hagynak. A kiskutya hiába is tagadná. Persze nem ilyen vicces. Mindenhol ott vannak a nyomok, hiába is próbálnánk elmázolni, maszatolni. Tényleg megpróbáltuk. Az első napokban Andrással elhatároztuk, hogy nem veszünk róla tudomást, hogy mindent úgy teszünk, mint előtte. Egyszerre határoztuk el, nem szóltunk egymásnak, mégis tudtuk, hogy a másik ugyanúgy döntött... Hazajöttünk, én előbb, ő később, kinn hagytuk a cipőket az ajtó előtt, én felsöpörtem a lábtörő alól a koszt, ő kivett egy sört. Ugyanazt a sört itta, mint előtte, ugyanazokat az ételeket főztem (este találkoztunk, akkor eszünk melegeket), ugyanazt az újságot böngészők, ugyanazt a zenét hallgattuk, ugyanazt a tévét néztük (sok kultúra, kevés akció, alig valami reklám), szinte ugyanazokat a szavakat váltottuk, ismételtük, apróztuk, ragasztgattuk, toldoztuk-foldoztuk, csak hogy megnyugtassuk magunkat.

De a lakásban egyre több minden utalt a gyászra. András egyik nap két hatalmas, fekete bögrével tért haza, a szupermarketben vette őket, mert a régi, csorba, ezeréves kerámia-csupraink eltörtek. Ettől fogva az összecserélhető, fekete bögrék valamelyikével kezünkben jártunk a lakásban. A nagy fekete foltok hol ide, hol oda telepedtek a lakásban, megültek a polc szélén, a számítógép mellett, a konyhaasztal szélén, ott gubbasztottak a mosógép tetején vagy borulékony helyzetben, féloldalasan, az ágytakarón. Olykor, mire a tea kész lett, eltűnt mindkettő, alig tudtunk a nyomukra akadni, máskor pedig mintha több is lett volna belőlük, szinte minden helyiségbe jutott egy. Kerülgettük egymást ezekkel a porcelán-félgömbökkel, melyek ellenállhatatlanul vonzották a kezünket. S amelyek nélkül, tudomásul kellett vennünk, nem létezhetünk. Egyéb poharainkban percek alatt kihűlt a folyadék, s mivel nagyobb ürtartalomhoz szoktunk, amúgy is két kortyra kihörpintettük tartalmukat.

Egy kupac lim-lomot is megőriztünk sokáig, ott maradt a szoba kellős közepén, mint valami tűzrakóhely, mint valami primitív kultusz oltára. Kerülgettük, időnként belerúgtunk, vissza kellett kotorni ezt-azt, egy video-kazetta szalag-kigyóját, egy széttaposott zsebórát, gombokat, megtört gerincű könyveket, kifordult belű plüssállatot. De amit visszapakoltunk a szekrénybe, az sem maradt érintetlen.

Ugrásra készen ott lapul bennem is az iszony, amely rámtört aznap délután, amint a lakásba léptem. Szórakozottan elballagtam az odalenn álló fickó mellett, aki a haverját hívogatta. Saját gondolataimra koncentráltam, önkéntelenül kiszűrtem a füttyögést, kiáltást. Mint olyasvalamit, ami nem rám, ami rám nem vonatkozik. Mégis belém kopírozódott, halványan, háttérzörejként. Amikor benyitottam, cipőm levettem, a szatyrokat leraktam a földre, akkor csapódott az erkélyajtó. Mire a balkonra kiszaladtam, már a két menekülő sziluettet is csak inkább odaképzeltam a járda fölé nyúló lombok takarásába, mintsem igazából láttam. A nagyszoba mint egy tömegsír. Karok. Lábak. Kificamodott válltömések. A paplan tolla: kifordult belső szervek. Könyvlapok. Levelek. Roncsolt lemezek, bakelitszilánkok. A telefon, a varrógép széztúzva. A tévé ablaka betörve. Varrócérna-spulnik, kötőtűk, számlák, lámpák, fényképek. A két eltört bögre. Az ablak, mint félszemű, befagyott és betört tócsa. Ami elképzélhető és ami nem. Egészben és darabokban. Összekavarva, megrugdosva. Szilveszter utáni életkép. Összekuporodtam, egészen kicsire, befészkelődtem az egyik kupac közepébe, mint valami szénaboglyába. És süllyedtem, süllyedtem. (Nem is sejtettem, hogy ilyen magasan lakunk.) Mert volt hová. Mindig volt lejjebb és lejjebb. Alighanem nedves helyre érhettem

már, mert csupa ragacs a kezem, sőt, az arcom is, belepi a szememet, alig látok, inkább lehunyom. Továbbra is csurog, a ruhám átnedvesedik, fekszem, zuhanok és nyirkosodom, nyirkosodom, fekszem és zuhanok.

András talált rám, cipelt az ágyba, telefonált a rendőrségre, persze minék. A következő napokban jegyzőkönyv, jegyzőkönyvek, kijöttek, bementünk. A rendőr hunyorított, és átadott egy névjegyet. Az ő neve állt rajta, alatta pedig: vállalkozó, vagyonsbiztonsági szakértő. Ha riasztó kellene. Minek mennének máshoz. Ha van közvetlen kapcsolat. Értjük egymást. Sok jóval nem biztatott. A vizsgálatot, amint sejtettük, gyorsan lezárták. Nem tűnt el semmi. Birtokháborítás. Bizonyítékok hiányában. Szóval nem biztatott. Piti figurák. Régóta figyelhették a házat. Hogy ritkán vannak otthon. Ritkán vannak otthon? Vigyázzanak, az ilyenek vissza szoktak jönni. Visszajönnek, körülnéznek. Fogalmam sincs, miért. Általában így csinálják. Az is lehet, most másképp lesz.

Lehet, hogy másképp. Esténként hazajönni, várni, másképp lesz-e. Mint valami zsibbadás. Már az utcába érve rámjön. Erőt veszek magamon, hogy tovább menjek. Erőltetem a nyugalmat. Hogy siessék. Hogy ne túlságosan siessék. Hogy ne menjek túl gyorsan. Mintha nem félnék. Mintha nem akarnám, hogy lássák, hogy félek. Mintha azt akarnám, hogy lássák, nem félek. Mintha nem akarnék semmit. Mintha nem erőltetném. Mintha csak mennék hazafelé, és kész. Mint azelőtt. Mintha nem volna mi előtt. Mintha nem volna az.

Nem összerezzenni, ha valaki odalép, és tüzet kér. Mosolyogva nem adni. Nincs. Nem összerezzenni, ha valaki szórólapot nyújt. Köszönöm, nem. Nem összerezzenni, ha valaki zoknit, valódi bőrkesztyűt, késkészletet, vágódeszkát, hajléktalanok írta, fénymásolt újságot, sapkát, paradicsomot, esernyőt kínál. Nem, nem veszek semmit. És nagyon köszönöm. Köszönöm, hogy el akarta adni. És hogy pont nekem. Mert igazán rámférne. Hogy valamit eladjanak nekem. Csak éppen se helyünk, se pénzem. Legalábbis ilyesmire. Merthogy megvan mindenünk.

Szóval haza. Szó nélkül haza. Különösen az ajtónyitás. Azt elodázni. Szokni a gondolatot. Leállni bármelyik szomszéddal. Két talpam között több lépcsőfoknyi különbség. Derekam a korlátot támasztja. És akármiről. Mint most itt magával. Bár most nem akármiről. Most arról, ami van. Pedig látszatra semmi sincs már. Erkélyajtó beüvegezve. Lassan meg is szárad, és majd kirepedezik a gitt. Ruhák kimosva, napokig áztak fertőtlenítőben, míg hozzájuk mertem nyúlni. Egy pólót meg egy pulóvert kidobtunk. Nem jött ki a talpnyom. Olaj vagy ki tudja, mi. Az alsóneműk, harisnyák kapásból mentek a szemétkébe. Inkább együnk kenyeret, párizsit, de azt fel nem veszem. Bárki azt mondja: végül is nem nagy ügy, mázlid van, nem vittek el semmit. Jó, jó, nem vittek. Pedig elvittek. Azóta festünk. Látod, hogy festünk. Új bútort vettünk. Új képeket. A szoba közepén áll minden halomban, míg festünk. Mindent újrafestünk. Kifestjük az életünkéből ezt az egészet. Elterjedt, hogy azért festünk, mert el akarjuk adni. Pedig azzal nem oldanánk meg semmit. Mindig csapódna bennem az ajtó, döngne az erkélykorlát. Kifestetlen maradna. Festünk, mint abban a mesében Talpi után a gazdája. Állok majd benn a fehérségben, és az lemossa a szememről a régi lakást. Kifertőtlenít, mint egy sebet. Érzéstelen leszek.

Jé, a villany is kialudt már. Itt beszélgetünk a sötétben. Hagyja csak, majd én. Köszönöm. Menjünk! Nem, nem, most már megnyugodtam. Biztos. Azért köszönöm. Megyek egyedül. Meg kell szokjam.

LÁNCÖLTÉSSEL SZEGETT, HALVÁNYPIROS FOLT

A nővérek hívták, jöjjön filmet nézni. Ballagott utánuk a folyosón, majd bámulta a furcsa balettet, amelyet a lassan beinduló kazetta rajzolt a képernyőre. Kétdimenziós, fehér táncosok cikáztak, pörögtek, röppentek át spárgázva a kockányi feketeségen. Aztán a történet, ruhában is nyershússzerűen meztelen képű szereplők találkozása, ferde pillantások, nehezen szétnyíló, rúztól összeragadt szájak. A pasasok mindig mellüket düllesztve járkálnak, lélegzetüket visszafojtják, hasukat behúzzák, karjukat kétoldalt eltartják testüktől, mint a pingvinek vagy mint aki kezet mosott, de megtörülni már nem jutott ideje, és most várja, hogy megszáradjon. Félig ruhás, félig ruhátlan vonaglás, pózok váltakozása, ajtócsapódás, meglepetést mímelő újabb jövevények, akik maguk is rögvest nekivetköznek, nekigyürköznek aztán... A rituális, monoton mozgás, a hol nyerseséget, hol könnyes elragadtatást festegető zene hatására ágas-kodni kezdett benne az a zsiroshajú, piszkoskőrmű, oldalazva járó kamasz, aki ő sohasem volt. A rosszallás legcsekélyebb jele nélkül, a feltűnést kerülve kisurrant a szobából. Senki nem vette észre, a tekintetek nyúlós szálakkal tapadtak a tévére.

Megértette őket is. A kóroktól felpuffadt testek és megduzzadt végtagok, csordogáló vagy fröcskölő testnedvek után egészségtől kicsattanó testekre, duzzadó hímtagokra és szeméremajkákra, energikus csorranásokra, fröccsenésekre vágytak. Horror és pornó valahol összeérnek. Unott borzadály helyett stilizált izgalom. Több napi görcsös mű-szenvedélyből összevágott egy-két órányi alélt hullámozgás. Az akciófilmek működnek hasonlóképpen. Aki egész nap idegesítő idegenek életét istápolgatja, este kajánul figyel, hogy ő valaki szériában. Reggel bekötözi a legkisebb bibit, háziasszonyok megvágott ujját, kisfiúk lehorzolt térdét, bácsikák felsértett szemöldökét, este pedig kíváncsian nézi, hogy csinál valaki páncélököllel grillcsirkét egy századnyi erőből duzzadó légióból. A libikóka természetes emelkedése-süllyedése ez: miután egyik oldalt elérte a legmagasabb pontra, a túloldalon lendül ki, pályáját mindkétszer ugyanazon erő és ugyanazon tengely szabja meg.

Őt azonban feszélyezte a kamaszgyerek, aki ilyenkor erősen verejtékezni kezdett, izgett-mozgott, nedves tenyerét nadrágjába törölgette, szemét kiguvasztotta. Ahogy mindig is feszélyezte a mások túl szoros testközelsége. Ez a serkenő bajszú kis szakmunkástanuló pedig a fülébe zihált, nejlon-anyagú, főzelék-szagú iskolaköpenye az ő fehér köpenyéhez dörgölözött. Jobbnak látta, ha gyorsan megszabadul tőle.

A seszínű ügyeleti szobában felemelte a könyvet, mézről és érett sajtról olvasott éppen, meg nyirkos aszaltalma-karikákról. Nem szakácskönyv volt. Piri nővér klafffogása közeledett a folyosón. Idegesen felpattant, sétálgatva olvasott tovább: nem tudta, miért, de zavarta volna, ha ülve találják. A kipirult, csillogó szemű nővér benyitott, de rögtön meg is állt a küszöbön. A fehérre mázolt ajtófélfát simogatta, enyhe terpeszben ringatózott. A köpeny legalsó és legfelső gombja kinyitva, felül a születő domborzat, alul a combok összetartó, nagyon is együvé igyekvő vonala. Piri nővér igyekezett különösen puhán ejteni minden hangot, mozdulatait, mimikáját láthatólag az imént látott filmből tanulta. Ő sem szereti a mű-erotikát, kezdte, kukkolóknak való az ilyesmi. Az impotensek nézik, mert maguktól nem képesek. Beállított jelenetek, milyen más, ha két test... Efféle foszlányok kigyóztak be Jenő fülén, míg ő a szintén fehérre mázolt íróasztalról pattintgatta le a felhólyagzott festék szilánkjait. Idióta dolog egy tisztességes íróasztalt pusztá higiéniai megfontolásból így összepacsmagolni, gondolta, de ezt a gondolatot is alig hallotta már. Majd megsüketült, úgy dobolt a halántéka. Hümmögött válaszképpen, körme alól zománcdarabkákat piszkált ki. A füle lángolt, ami bosszantotta, mert biztos látszik. Elnézte ezt a pihegő iskoláslányt, pont jó lenne annak a kamasznak,

hemperegnének, együtt olvasnák a tinimagazint, kazettáról levitézlett popzenét hallgatnának. Nem tudta, neki miért nem lenne jó. Azt is csak sejtette, hogy nem lenne jó. Piri nővér ringó léptekkel közeledett. Ugyanarra a kéjes ritmusra, gondolta Jenő, amelyre a vetítoszobában ki tudja, milyen pózban rángatózik két, három, négy, öt, ki tudja, hány statiszta. Lám, a világegyetem koreográfija.

Hagyta, hogy kétszer kicsöngjön, megfordult, felvette a kagylót. Nyugodt közönnyel válaszolt a terjengős, akadozó kérdésekre, melyik kórházban van ilyenkor ügyelet, hogy történt, mekkora a vágás, mennyire vérzik, mit csináltak vele, mindenesetre ő nem orvos, csak azt tudja mondani, sürgősen vigyék, vitessék be. Izgulni nem kell, úgy tűnik, rutin, csak kényes helyen van, semmiképpen ne várjanak holnapig. Főleg ha azt akarják, szépen forrjon össze. Mindeközben Piri nővért szemlélte szórakozottan, aki néma beszéddel, pantomimmal magyarázta neki, hogy várja a kétszázhatosban, igen, a kééétszázhaaatoosban, ezt hang nélkül megismételte háromszor is, türelmesen, mint valami lehalkított tévémondó. Közben hadonászott, vagy ideges, mozgékony ujjakkal hol a legfelső gombját, hol az ahhoz tartozó gomblyukat babrálta. Végül, mintegy nyomatékossítással odahajolt Jenőhöz, aki önkéntelenül beszippantotta iskoláslány-illatát, az első dezodor pézsmaszaggal kevert páráját. Piri nővér megfontoltan beleharapott a telefonáló Jenő kissé ferdén tartott nyakába, majd hozzádörgölözött a férfihoz, sarkon fordult, és filmekből tanult ragadozó-léptekkel kivonult. Jenő figyelte, amint a bolyhos zoknit díszítő két rózsaszín csík ringva távolodik. Hamarosan ajtócsapódás hallatszott a folyosóról. Jenő még ekkor is azt ismételte, igen, igen, hogyne, pedig az érdeklődő már letette a kagylót, fülében csak a szaggatott jelzés lüktetett fáradhatatlanul.

Leült az asztalhoz, felvette a könyvet, de valahogy pacsuliillata lett a méznek, ágyékszaga a sajtnak. Még a golden-alma héját lehántva is szoláriumbarna gyümölcsbúrára akadt. Felállt, a tükör négyszögéhez lépett, megnézte nyakán a láncöltéssel szegett halványpiros foltot, és arra gondolt, hogy a várakozás bombabiztos stratégia. Abból még baj soha nem lett, tette hozzá, bár az imént a telefonban még épp az ellenkezőjét erősítgette. A folyosó másik végén liftajtó csilingelt, Laji közeledett fütyörészve, a nyakában lógó fényképes igazolvánnyal csapkodva tenyerét. Laji a belről. Sportos, alacsony, kopaszra nyírt figura. Az ügyeletes doktor érdekelte volna, meg valami ampullák, amit a nővérekkel már megbeszéltek. Kétszázhatos, vágta rá Jenő halkán, de habozás nélkül. Az ügyeleti kalicka üvegajtaja becsapódott, Jenő szusszanva vágta le magát a székre, a távolodó után nézett, majd székestül hátat fordított neki, s így a szemben lévő üvegtáblán zavartalanul követhette a neon-világította szövet útját. Laji benyitott a kétszázhatosba, s első meglepetésében hirtelen két lépést hátrált. Aztán gyorsan bepótolta az elvesztett távolságot, keze még a kilincsen, feje eltűnt az ajtó téglalapja mögött. Még egyszer kikukkantott az ügyeletes fülke irányába, majd végleg felszívódott. Jenő még a kulcscsikorgást is hallani vélte. Homlokát megtörölte, kifújta magát, a könyvbe egy vényt csúsztatott a megfelelő helyen, és elindult a hallba, az automatához. Amikor a kulcsot ráfordította, elmosolyodott. Azon, hogy most Laji mozdulatát ismételte meg. Csak épp kívülről.

A kávé megégette a nyelvét, melege fölé hajolva, mintha inhalálna, végigballagott az üres csarnokon, megszemlélte a gyógyászati segédeszköz-bolt újdonságait. Egy fotómodell a gyógyharisnya előnyeiről nyilatkozik. Formásabb és kipihentebb lábak. Mint egy jó masszázs. Az új csokiakció plakátjától a büfé felé vette útját. Néha őt is úgy kéne összerakni darabokból, de az is biztos, hogy nemigen nyerhet rajta senki semmit. Az órájára nézett, tíz perc telt el azóta. Támadt egy ötlete, olyan gyerekes, be kellett harapnia a száját, hogy el ne vigyorodjék. - *Stét!* - köszönt a székebe belegyógyult portásnak, aki a sebészeti osztály reklámja lehetett volna: úgy összeforrt a támlával és a karfákkal, hogy nehéz volt elképzelni, miként kászálódik fel, ha jön a váltás. Minden a keze ügyében: telefon, belépőkártyák, a fiókban paprika-kenyér-

szalonna, a sarokban távirányítós tévé. Jenő elhalászta előle a telefont, hátat fordított neki, tárcsázott. Kétszer kellett kivárni az összes csöngetést, míg végül beleszólt egy kicsit lihegő női hang. Öregasszony rikácsolt a kagylóba, elesett a lakásban, fél, hogy eltört valamije, mit tanácsol, juj, nagyon fáj, várjon egy kicsit, másképpen ülök, alig sikerült idevonszolni magam. Közben a vonal másik végén lassan csillapul a szaggatott légzés, remegő és kissé ingerült hangon ugyan, de higgadt válaszokat kap, hívjon mentőt, kikérdezik, pontosan hogy történt, hol fáj, Jenő egy közelmúltban történt eset alapján körülbelül elmondja, erre kioktatják, hogy tartsa a lábát, ne várjon, ne halogassa semmi esetre. Jenő elfülő köszönettel rakja le, egy pillanatilag azon töpreng, miért van, hogy a baleseti tanácsok ily kevésbé általános érvényűek. Aki a kellenél többet vár, általában nemhogy bajba nem keveredik, de elkerülhet valami zavarbaejtőt és kétértelműt, s végül csak saját fantáziájával kell megküzdnie, ismerős terepen.

Közben már szinte szétfeszíti belülről az idétlen vihogás, az a bizonyos kamasz sírva röhög, arcát markolászva a padlón fetreng, vörös a feje, folyik a könnye, a nyála, és már a linóleumot csapkodja, a bútorokat rugdossa, a papírkosár felborul, használt fecskendő, papírzsebkendő-gombócok, jódpöttyös gézdarabok, gyűrött receptek gurulnak szerteszét. Ettől csak még jobb kedve támad, röhög, röhög a padlón pörögve, mint valami akrobatikus táncos vagy lebegő úrhajós, elpörög, zsugorodva visszapörög a semmibe. Alig hallható félmosollyal, még mindig háttal, megköszöni és visszatolja a telefont a portás elé, s amint könnyed, kaján léptekkel távolodik, érzi, hogy tarkóját valósággal kilyuggatja az öreg elképedt tekintete. Nem fordul vissza, mégis szinte látja, amint lerakja a bicskát, paprikát, szalonnát, töményes üveget halász elő a fiókból, meghúzza, büfög egyet, majd maga elé mered.

A lift acéldobozában felnyerít, jólesően, mintha egyszerre adná ki magából a régóta gyülemlő nevetést. Aztán közel hajol a tükörfényes falhoz, megtapogatja az apró, bordó öltésekkel beszegett, egyre halványuló rózsaszín foltot.

FORGOTT, SURROGOTT LEFELÉ

Jenő szétterjesztette nagykabátja szárnyát, szökellt, pörgött lefelé a lépcsőházban, mint a denevér. Cipője talpa csusszant a kopott és koszlott márványon, felpöndörödött olajfesték-cafatok libegtek a falon. Mint a szélvész, gondolta, és gondolatban még nagyon sokáig lépcsőzött így lefelé. Akkor is, amikor a fordulóban kénytelen volt megtorpanni. Össze-ütközött ugyanis egy vékony, festett hajú, bociszemű teremtéssel. A bociszemű a szokásosnál is riadtabban, bociszzerűbben nézett, hóna alá szorított iskolai füzetei az ütközéskor szét-hullottak, és beterítették a lépcsőszakaszt. Jenő is riadt bocsánatkérések közepette guggolt le, szedegetni kezdte a lapokat. Lehorgonyzott, de valaki még egyre forgott, surrogott lefelé a bensejében folytatódó lépcsőkön. Kölcsönösen mentegetőzve gyűjtögették a lapokat, félig bocsánatkérő, félig kíváncsian mustráló pillantásokat váltva közbe-közbe. A lány nagyjából rendben volt. Szabályos vonásaira, mint valami fényreklámra, ki volt írva a butaság.

- Bocs, nem figyeltem.

- Én sem figyeltem.

- Talán ugyanazt nem figyeltük - próbálkozott ártatlanul Jenő.

- Csak éppen ellenkező irányból - tette hozzá, nem is olyan bután a lány.

- Hajóvonták találkozása tilos - idézett Jenő az időjárásjelentésből.

- Laura vagyok, a házmesteréktől - szólt áthidalólag Laura.

- Jenő.

Ezzel formálisan meg is ismerkedtek. Jenő félemeleti lakása közvetlenül a lépcsőházból nyílt, ám vele egyszintben mindkét oldalt üvegajtó vezetett a gangra. A bal oldali körfolyosón, a házmesterék részén, a két emelet vasrácsait drótháló kötötte össze, Laura apjának műve. A hálóra növényindák futottak fel, mögötte kaspókban virágbaborult kaktuszok, azáleák, rododendronok meg ki tudja még mifélek tobzódtak. Jenő, ha néha szórakozottan odapillantott, egybefüggő növényzónyegnek, növényzuhatagnak látta az egészet. Elhitte volna, hogy a felső szintről ömlik alá. Ez a zöld fal Laura anyjának műve. Lépcsőház-takarítás előtt, ebédfőzés után gyakran látni púposodó hátát, domború tomporát, amint épp locsolja vagy spricceli a szárazakat, leveleket, szirmokat. Nos, ellentétben a csupa-tompor, csupa-dombor, hajladozó testtel, maga Laura csupán egy arc volt a zuhatag színén. Hol negédesen mosolygott, hol csücsörített, hol révedezett, amint a filmekben látta. Jenő a lépcsőház ajtajának kazettás üvegén át nem egyszer látta ezt az ábrázatot. De nem emlékezett rá, csak mint valami díszre.

Jenő meglepődött, amikor este csengettek. A postáson, villany- és gázszámláson kívül csak Laci bácsi nézett be néha, például amikor lehívta, hogy a frissen beszerzett családi fogsort mint szakember vizsgálja meg. Az öreg elégedett volt a műtárggyal, kunyerálni kezdett, és meg is kapta volna, ha nem lett volna olyan patinás, családi darab. Jenő mikor hazahozta, még meg is mosta fogkeféjével gondosan. A sárgás, nagy rizsszemeket persze azután is csak némi képzelőerővel lehetett hófehérnek nevezni. A fogkefét visszatette a tükör előtti pohárba, ám utóbb meggondolta magát, és mégis inkább kidobta. Nem sok kegyelet szorult belé. Valamivel több higiéniai érzék.

Most azonban épp fogrombolásról lett volna szó: az ajtóban Laura állt, kezében egy Túrórúdival. Hogy hozta.

- Hoztam.

- Akkor most itt van.

- Magának.

- Neked.

- Neked.

A hangsúlyból Jenő észlelte, a lány közeledési szándéknak veszi a felajánlott tegeződést. A tavirózsa arcú lány. Ajjaj. Egy vízihulla a zöld zuhatag tetején. Jenő nézte a rudít, s bár nem olvasott még Freudot, elég savanykás képet vágott. Freudot nem olvasott, de evett már rudít. Tudta, hogyan szokás azt enni. És félt, hogy a lány vászonszatyra még egy hasonlót rejt, s hogy Laura hazaérve lecsapja a szütyőt, bevágat a szobájába, levágódik az ágyra, kibontja és szájba veszi az édességet. És arra gondol, hogy most Jenő is. Pont ugyanakkor. Kösz, de nem szereti az édességet. És a savanyúságot meg a keserúséget sem, zárta be az ajtót. Gonosz disznó vagy, mondta magának leheletnyi lelkifurdalással. Mert mi van, ha mégse.

Egyik nap reggel, amint belebújt a lábtörlő mellett gondosan levetett cipőjébe, felszisszent. Valami a talpába szúrt. Kikapta a lábát, lehúzta a zoknit, megnyomkodta a fájós bőrt. Három egyvonalban lévő piros csepp jelent meg. Elmázolta őket, így három párhuzamos rózsaszín sávot kapott. Addig dörgölte a bőrt, amíg ezek is el nem tűntek. A három pont azonban, akárhányszor masszírozta is szét, mindig újra felbukkant. Zoknit húzott. Egyetlen rajzszőg még hagyján. No de három! Kókadt fejű rózsát húzott ki a lábbeliből. Ilyesmi nincsen tövis nélkül. Laura a kereskedelmi szakközépiskolás jegyzeteivel. A macis tolltartójával, a ceruza végére ráhúzható radírmajommal, a szőrös panda kulcstartójával. Az összes cicával, kutyussal, a szobája falára szegzett izmos és nyápic énekesekkel, színészekkel. Hozzá a földet söprő fekete vagy bordó ruhák, a villogó vállak, a gülü napszemüveg, a sárkoloncos talpú cipők. Jaj ne, mondta Jenő hangosan, és a letört tüskéket kirázta a cipőből. A folyosón senki.

- Pardon - mondta a földszinten. Laura anyja munkáskesztyűvel éppen egy kukát tolt volna ki a kapun. Jenő felemelte a szemetes fedelét, és kidobta a virágot.

- Kérem - szállt utána a hökkent, elharapott válasz.

Ekkoriban Jenő megkedvelte a hajnali járatot. Korábban ezzel járt haza a kórházból, s már akkor eldöntötte, hogy egyszer alaposabban megismerkedik a dologgal. Négykor kelt, ötör már az ERŐKAR irányába tartó első csuklós busz megállójában várakozott. Krárogás, hortyogás, orrszívás, a zsebekből előkerülnek a keresztrejtvények, a kommersz röviditalok, a sportújság. Egyik szakinak állandóan fogpiszkáló lógott ki a két metszőfoga közül. Kabala lehetett, soha el nem hagyta volna Néha körbekotorászta vele a fogközöket, de csak ímmel-ámmal, mintha így akarná igazolni a nagyfontosságú tárgy jelenlétét. Mások két ujj közé csippentve úgy szívták cigarettáikat, mint ahogy benzint szokás a tankból vagy bort a hordóból, hosszú gumicsövön keresztül. Valami fukar isten elzárta az ember elől a fojtogató füsttel teli tartályokat, s most ezen a szűk vezetéken át lehet csak hozzáférni a kincshez. Mikor beállt a busz, horpadó pofazacskók, ráncolódó szemsarkak mutatták a hősies erőfeszítést. Az eldobott csikk mérges, vöröslő tekintettel felparázslott. Az utolsó korty füst pedig már a busz légterében bukott ki a szájüregekből, s hideg fátyolként foszlott szét. Volt, aki útközben az aktatáskájára koncentrált. Babrált a számmárral, kipróbált sok-sok kombinációt, mindennap újakat. Csak ha elengedte magát, rontotta el a játékot: ujjai maguktól beállították az éveken át beidegzett kódot, a zár felpattant. Voltak szunyókálók, voltak közlékenyek, emez időjárást jósolt, ahogy más tenyérből jövendöl (másnap sosem tért vissza jóslataira), amaz mindig népes családja nyomasztó belviszonyait taglalta. Csak a megszállott sakkozók és horgászok üldögéltek véreres szemmel, valami feloldhatatlan feladványon töprengve.

Az ERŐKARNál Jenő is leszállt, beszívta az ipari levegőt, megbámulta századszor is a hatalmas kéményeket, a tekergő csöveket. Vele együtt egy részeget is lezavartak, aki közönyösen nézett körbe, mintha csak saját ablakán át szemlélné a világot. Két lépésnél nem jutott messzebb. Jenő a feje alá gyömöszölt egy fél vattapaplant, betakargatta hullámkartonnal. Hozzávalóként nem kellett messzire mennie. A portással még lehajtott öt centi törkölyt, saját termés, pontosabban az apósé, no de ki permetezi a szőlőt, ki metszi, ki szüretel? Apus nem, annyi szent. *Egség!* És Jenő már indult is: ő az egészségben dolgozik ugyan, mondta, de mindenképp szimpatizál az erőiparral. Erő nélkül nincs is egészség, sütötte el a reggeli törkölyözéshez századszorra is jóízű viccet.

Másnap amint újra télikabátban surrogott lefelé a lépcsőn, a fordulótól hangok szálltak felfelé, mint valami buborékok. Béka-vartyogás. Aztán kitisztultak az eltorzult szavak, ő pedig fokónként, hallgatózva óvakodott tovább.

- Elveszi a Laurát...

- Látta volna, hogy enyelegtek a minap...

- Az anyja azt tervezi, összenyitják a két lakást. Kibontják a falat. Régen is ajtó volt ott, talán még meg is van.

- Ott van mind a pincében, a többi emeleté is, sorban letámasztották őket.

- Ha még el nem rohadt.

Jenő csattogva rohanni kezdett. Az öreget, Laci bácsit, sajnálni fogja itthagyni, de őt majd úgylátja, ha valami probléma lesz a fogával. Köszönés nélkül vágatott át az asszonyok közt, akik elképedten rebbentek szét. Összefröcskölte őket a lépések robaja és az alájuk gyűlt tócsányi pletyka.

NAGYOBB A VENDÉGSZERETET

Jenő a határ innenső oldalán. Végiglépked a peronon, kezében bőrönd, kezében nejlon tokban két nagyalakú, színes falinaptár. Impresszionisták és úrhajósok. Zsebében a cím, ahová el kellene vinnie. Ahol át kellene adnia valakinek. Akit nem ismer. Akivel ez a két naptár lenne az összekötő kapocs. Lehet, hogy az a másik kikérdezné. Mi hír otthon? Sose hallott neveket sorolna, csupa becenevet: Manó, Böbe, Laca, Golyó, Pufi. Jenő röstellkedve tárná szét a karját. Holott nem rajta múlik. Holott neki ezt senki... Nem készítették fel, nem képezték ki, most aztán mit várnak tőle. Olyan, mint valami ellenséges területen, találomra ledobott ejtőernyős. Persze lehet, az a másik nem is várna tőle semmit. Talán meghívná egy pohár borra. Ott, a határon túl nagyobb a vendégszeretet. És talán nincsenek is becenevek, csak ez a két naptár. Égetően fontosak, hiányozni fognak a falról. Bár Jenő tudta, hogy aminek át kell jutnia a határon, az előbb-utóbb úgyis átjut. Néha kapott levelet onnan, túlról. Bélyeg nem volt rajta, pecsét sem. Elhozták idáig gyalog. Elhozta valaki, aki erre járt, aki nem csöngetett be, mert úgyis minek. Mert mindketten más beceneveket ismernek. Jenő se csengetett volna be, ha a naptár nem olyan idomtalan méretű. Persze így se csengetett be, mert nem jutott át a határon. Leszállították.

Ezzel az útlevelemmel? Két határőr kísérté be az irodára. Hiába talált volna be magától, vagy már egyetlen határőr vezetésével is. Úgy érezte, két bajszos apukája van, együtt kísérik az iskolába. Nehogy a másik suttyomban elszerezesse, elkényeztesse, magához édesgesse a fiút. Két árgus szemű apuka. Kapott egy papírt az elkobzott útlevelemről. Visszafelé megint két apuka. Lepergeti maga előtt a tegnap hajnalban történeteket.

Látja, amint felriad, mintha a gondolat mostanáig fúrta volna magát előre agyában, látja, amint zakója zsebébe csúsztatja azt az útlevelet. Az útlevelet, amelynek hátlapját ki is lyukasztották. Hogy érvénytelen.

Zsebében kifli, zsebében párizsi. Sok papírba csomagolva. Sok papír kiflibe, párizsiba csomagolva. Az undor üzet vele ilyen hülye játékokat. Leginkább nem enne. Leginkább rágyújtana. Tudja, hogy evés közben a rágyújtáson járna az esze. Rágyújtás közben meg az evésen. Ma már túl sokszor gyújtott rá éhgyomorra. Aztán mégis eszik. Nem is csak ímmel-ámmal, megjön az étvágya. Harapja a tészta-félholdat, a szegetlen, tömzsi hús-hengert. A légy fekete, feltűnően erőtlen. Tavaszi, most kelhetett ki nemrég. Nem is rászáll: rászédül az ujjára. Mikor Jenő irtózva lerázza, meglepő gyorsan eltűnik. Mintha a papírzacskóba bújt volna. Jenő megzörgeti azt is. Nem. Hiába keresi a földön, hogy eltapossa. Élelmesebb, mint gondolná az ember. Első mohikán. Ez az egyetlen (és igen törekeny) esélye. A nyoma viszont ott van a nagyujján. Lerázhatatlan, mert láthatatlan. Jenő torkában pezseg az undor. Pedig a gyomra erős, ritkán van hányingere. Ha járt volna gimnáziumi menzára, tőkélyre vitte volna a gusztustalankodást. Bárkinek elvenni az étvágyát. A folyós, piros, meghatározhatatlan eredetű lekvárféléről menstruációs tésztának hívtak volna egy ételt. Mondván, a konyhás néniket úgy veszik fel, hogy egyezték az időpontjuk. Kezet mos a kútnál. A nemlétező foltot sikálja. Tenyere tavában az arca. Egy ideig úgy marad. Meg kéne oldani, hogy mindig legyen az ember markában víz. Nem sok, egy arcosásnyi. S persze kútvíz, ártézi víz, vasízű víz. Határmenti víz. Nem tudja meg, milyen a víz íze a túloldalon.

Rágyújt, tarkóját a napnak támasztja. Sokkal nagyobb élvezet látni, amint az a földön heverő, az a kétdimenziós másik dohányzik. Anyagtalan művelet, semmi kesernyés, ragacos bűdösség. Arabeszek. Letelepszik a sínek melletti szegélyre. Azt mondják, ma már nem jön vonat. Lehet, holnap sem. Nemigen járnak errefelé az emberek. Nemigen igyekszik befelé

senki. Kifele, arra menjen, mondták a pénztárnál. Ott mindig meg lehet csípni valamit. *De nem én mondtam!* - keményedik meg a vasutas arca. Helybenfutnak a sínek, nyugtatóan közel a távol. A háziállatok hangjai hullámokban érkeznek. Percekig semmi, aztán egyszerre kutya, kakas, liba. Csak a helyiérdekű, vasúti madarak teljesítenek egyenletesen, kikökökthetetlenül: szolgálatban vannak. Vasutasok szállingóznak ide-oda. Az egyik elindul Jenő felé, hátra a raktárak irányába. Nem siet, megáll, nézi az óriásplakátot. Az egyik csücsköt felkunkorította az idő. A vasutas odalép, akkurátusan kisimítja. Megnézi a padon Jenő csomagjait is. Félrehajtott fejjel a naptárakat. Továbbmegy.

Jenő az utcán. Hosszú karókból összeütött görék. Párhuzamosan lefutó, szabálytalan vastagságú ágak-bogak. Szürkült, fakult húsú fa. Szabálytalan párhuzamosok. Mint az ablakon lefutó eső-csíkok rendezetlensége. Vaskosra vakolt, kihasasodott vályogfalak. Szemcsaló, testes tömbök domborzata, megbicsaklik, megszédül rajta a tekintet. Iskola vége. Falkában szakmunkástanuló lányok. Nézik őt. Nézi őket. Vihognak. Elmosolyodik.

Az egyik odaszól:

- Mi ez?
- Naptár.
- Azt látjuk - vihognak. - Miért néztél?
- Ti néztetek.
- Te is néztél.
- Én is.
- Miért?
- Érdekelnek az emberek.
- A lányok is?
- A lányok emberek?

Csend. Zavart sutyorgás, távolodóban. Jenő végignézi magán, most látja csak, milyen idegen. Még az óraszíja is. A cipőfűzője is. A kétszer hurkolt, zárt masni. Otthon ez fel se tűnik.

Bezörget a toldott-foldott ház hullámbádog ajtaján. Névtábla nincs kinn, honnan tudja, hogy ide kell jönnie? Nem tudja, mégis bekopogtat. Valahova csak kell jönnie. Jenő vagyok. Nem logikus, hogy jöttem, gondolja tovább. Hogy ide. Leülnek a színes műanyagszálakból font tetejű lugasban. A fehérre mázolt székeken megfolyt a festék. Apró cseppkő-cseppek, mintha igyekeznének lefelé, pedig már megszilárdultak. A bácsi feketült, kemény bőrű markával lesöpri az asztalt. Kilöttyinti a kancsóból a meglangyosodott vizet, csoszogva indul a pincébe, lefelé. Beomladozott agyaglécscsőkön, lefelé.

Jenő, ahogy ott ül, csilingelést hall a könnyű szélben. Felnéz, különböző hosszúságú vízvezetékcső-darabok csüngnek a lugas sarkában, drótszálakra fűzve: azok csörrennek össze.

- Szélhárfa, a magam gyártmánya - büszkélkedik az időközben jéghideg borral visszatért bácsi. - A tévéből lestem el. Az asszony még most is felriad éjszaka, hogy hallom-e az üvegcsörömpölést. De hallom ám, mondom, aztán a másik oldalra fordulok. Sosem aludtam ilyen jól, mint azóta.

Leülnek, nem szaporítják a szót. Koccintanak, a bácsi hoz egy adag régi-régi Fülest. Ott hevert a padláson kupacokban. Vigye a Méhbe, szólna közbe Jenő, de nem szól. Hát csak meg kell fejtenie valakinek a sárgult papírokon tátongó sok üres kockájú rejtvényt! Előbb-utóbb meg

kell fejteni mindent. Mintha babot vagy borsót fejtenének kalákában. Kukoricát morzsolnának. Jenőnek is jut egy kisebb adag. Lelkiismeretesen nekifognak, a ceruzacsonkokon, amelyekkel írnak, látszik, hogy évek óta nem hegyezték őket. Nem koptak annyit, hogy szükség lett volna rá. Jenő előkapta ugyan a tollát, de a bácsi zsebre tetette vele. Hátha ront, hátha törölni kell. Ugyanezért hozott egy megkeményedett KOH I NOOR radírt is, az elefántos fajtából. Jenő megszagolta: valóban állatkert-szaga volt. Nekiláttak, s csak néha hangzott el egy-egy szakszerű kérdés. Nem kérdés, hanem óhaj: csak négy betű van rá. A bárium vegyjele. Az ENSZ szerve. Milyen szerve van az ENSZ-nek? Zambia fővárosa, ezt meg kellene nézni. Van valahol egy atlasz. A bácsi feltápáskodott.

- Megvárod?

- Meg. Ezért vagyok itt.

- Ezért? A keresztretjvény miatt?

- Hát.

A bácsi tanácstalanul kotorászott. Nos, könyv, szóval, a könyvek, van itt minden, csak az nincs. Egy méhésznagybátyjától örökölte *A méhek életét*, a piacon két fillérért, számárfülesen vette a *Házunk tája - aranybányát*, s hogy teljességre törekedjünk, volt itt még egy *Így gondozd a Škodádat*. Nem mintha a bácsinak lett volna Škodája valaha. Az ilyen könyvek valahogy odakerülnek. Ottragadnak. Talán egy foltért kapták, amit a felesége felvarrt valaki nadrágjára. Na de hol van most az a folt? Merthogy az ellenértéke, ugye, itt van. Több hasznát persze nem vette, de kevesebbet se, mint a másik két kötetnek. Az az atlasz, hát, azt talán kölcsönadta valakinek. Vagy éppen csak kölcsönbe kapta valakitől. Mintha az illető nem is adta volna oda, csak kihozta a kapuhoz, a kerítésen át megmutatta a helyes megoldást. Akkor is valami rejtvényhez kellett. Vagy egy fogadáshoz. Valaki azt állította, hogy Ghána fővárosa Kuala Lumpur. Vagy ilyesmit. Túl sokat nézhetette a tévét. A bácsi nem emlékszik, mit mondott ő maga a kérdésről. Talán csak annyit, hogy Kuala Lumpur, az nem, az aztán sosem. És nyert is, ha jól emlékszik, de hogy mi a valódi főváros, arról gőze sincs. Ahhoz bizony atlasz kéne.

Hagyja csak, megoldom, mondta Jenő, akinek már három betűje megvolt Zambia fővárosából. Ő is úgy került ide, mint mondjuk az *Így gondozd a Škodádat*, vagy mint Zambia fővárosa, gondolta a savanykás bort kortyolgatva. Nem is kopogtatott be a hullámbádog kapun. A kerítés résein úgyis látta, hogy a bácsit elnyomta az álom a fehér kerti széken, melynek lécein cseppekké szilárdult a valamikor megfolyt festék. Feje előrebiccent, szája sarkából nyálcsepp csorrant az előtte összetornyozott Fülesekre. Az asztalon a meglangyosodott vízbe ugyanekkor pottyant bele valami szerencsétlen bogár, s kapálózva rögtön meg is kezdte haláltusáját.

A pincehideg ideje csak Dobsa Imre falatozójában jött el, s bár az idő még tavaszias volt, jól esett az üveg párás sör. Jenő gyanította, hogy itt előbb szerezhet hasznos információt, mint a bácsi légyzümmögéses lugasa alatt. A sarokban a már látott szakiskolás lányok ültek, rágták a hamburgerjüket, és vígan voltak. Jenőt ovációval köszöntötték, de amint nyilvánvalóvá vált, hogy nem igazán érdeklik őt, duzzogva sorsára hagyták. Néhány testes, kopaszra nyírt fiú Dobsával beszélgetett.

- Én ráereszteném a kutyát, nem szőröznék.

- Aztán mehetsz a bíróság elé! Szép kis szabadság! Ezeket akkor is védik, ha a máséban járnak, de a saját kertedben nem tehetsz azt, amit akarsz!

- Én ráereszteném, befordulnék a fal felé, reggel meg aztán: semmit se láttam.

- Jó fej volt a kutyád, majd kiverte a kocsi ablakát, vicsorgott, ahogy hergeltem...

- De most aztán ne találkozz vele az utcán egy ideig. Megismer...

- Nem hiszitek el - így maga Dobsa -, a múltkor, ugyanilyen dögmelegben, máris hozom a tonikot, szóval itt áll a német kocsi, fene tudja, hol kószálnak a németek, a kutya odabenn, alig arasznyira nyitva az ablak. Akkor egy kávét? De a nagy marha kocsi forrt a napon, a nagy marha kutya, majd' megdőglött, kaukázusi juhász volt, a hatalmas szőrével. Mégis morgott, ha közel mentem. Már alig állt a lábán, amikor kivittem neki a tál vizet. Te, olyat még nem láttatok, az rátámaszkodott, tövig lenyomta az ablakot, kiverelkedte magát. Cukor, tej hozzá? Kétszer hoztam neki újra, bejött, lehevert az udvaron az árnyékban. Nem morgott az már. Negyven, ha más nem, jó, még két deci szóda, akkor hatvanas. Aztán még elkaptam valakit, a Stefit, ő tud németül, kiírtuk a kocsira, hogy a kutya a büfében van. Köszönöm, egészségére! Na, félóra-óra múlva jön a német, a kutya odarohan hozzá. Mutatja, adjak neki egy nagy unikumot, üvegestül. Azt, ami ott áll fenn, a polc tetején. Mondom, jó, beütöm. Kifizeti, megköszöni, a visszajárót elteszi, az unikumot meg felém tolja, itt hagyja a pulton, aztán elmegy.

Jenő tudott várni, a tulaj, miután a törzsvendégek odébb álltak, elmagyarázta neki, hogy jut el a zöldséges házáig.

- Menjen este, akkorra biztos megjön, most áruért ment a földekre, rohangászik, szóba se állna vele. Sört vigyen neki majd, behűtve, legalább két üveggel, én még nyitva leszek. Hajnali hatkor leteszi a nagypiacon, a pályaudvartól nem messze, onnan járnak vonatok a főváros felé.

És másnap hajnalban, míg ragacsos szemmel, kocsiban alvástól sajgó tagokkal a zöldséges- és gyümölcsösládákat rakta ki, próbált visszaemlékezni, zavaros emlékei közül mit mesélt ez a fickó, aki egész éjszaka beszélt, mintha könyvből olvasná, és mit álmodott hozzá ő maga.

FELFORDUL A GYOMRA

- Ott állok délután, már végigcsináltam a napot, minden bárdcsapás, minden megemelt darab hús bennem van, leülepedett az izmaimban, még a velőmben, a sejtjeimben is, ha érted, mire gondolok. Reggel még ott a kabát alatt az ágy meg a kávé melege, az ujjak rágémberedek a kormányra, arcomat a biciklin kicsípte a hideg. Mert télen is biciklivel jártam be, egyszer még a folyó recsegő jegén is átkarikáztam, hogy el ne kessek, egy állat volt a főnök, érted? Nem akartam elveszteni a melót, az asszony miatt. Jól kerestünk. Hajtottam, mint az eszeveszett, mindig csak utánam fél lépéssel szakadt be. A partról utánam kiáltottak, nem hallottam mit, elvitte a szél, mint egy újságpapírt, szaladt vele. Biztos olyasmit, ne menjek rá. De nekem mondhatták. Hol találok ilyen munkát, ha ez elzavar. A főnök még visszafeküdt az irodájában a díványra, de csak miután már ellenőrzött mindenkit. Lehet, nem rúgott volna ki, de én már azt is utáltam, ha üvölt. Nagydarab ember, ereje már semmi, rég nem fogott kést, bárdot, csak a hangerő lakott benne, azt futtatta meg a csarnokban, a hűtőházban. A zöldséges kollégák, akik korán jöttek, azt mondták, még odakinn is hallani lehetett.

Amikor drótkéfével harántirányban mindkét felől végigdörzsölted a vágódeszkát, lemostad róla a rózsaszín húspépet, amikor már mindenholnan összetörölgetted a vért, kívülről fertőtlenítővel lesikáltad a pult domború üvegét, ragyogjon, összesöpörte a lábad alatt a csupa vörös fűrészpont, felvakargatva a seprű nyelével, ahol gumókban odatapadt a padlóhoz, szóval a munkanap végén letámaszkodol a pultra. És halogatod, hogy visszahordd az árut, mert ilyenkor a karok és vállak lefelé fordított trapézára egyszeriben ránehezednek a mélyhűtő csontba nyilalló hidegével és a maguk mázsájával a féldisznók, negyed marhák, lóbordák, a bicepszedben is főtt tojásként összecsomósodott a hústömbök súlya, amint leemelted vagy kampóikra akasztottad őket. Arcodon mintha megint kiütne a vékony rétegekben ráfagyott izzadság, a hártya egyetlen grimasztól szétrepedezik, s míg a hűtőház ajtajától a tőkégig érünk, fel is olvad. Hajszálad töve, fülcimpád, az orrodát bélelő szőrszálak zúzmarától bizseregnek, a szájadból vatta-bolyhokban szabadul a pára, a veled szembejövők Mikulás-bajszot, -szemöldököt növesztettek. Reggelente harctéri ápolóknak néztünk ki, akik operálni vagy mosdatni viszik a széttrancsírozott testeket. Az ember nem is gondolja, hogy amit a vállán visz, egészen halott volna, motyog hozzájuk: „na, itt most vigyázzunk, majdnem megcsúsztunk, gye-erünk, kisöreg...”.

Ezek olyan levetett élet-kabátok, nercbundák, nehéz lódenek, rendezgettem őket, mint egy ruhatáros. Megpaskolgattam őket, csattognak, mint az emberi hús, éppcsak hűvösek, nyugodt hűvösek, nem mint a feleségem nyugtalanítóan forró teste. Valóságos kazán. Sose hittem, nem mertem hinni benne, hogy egyedül én fűtöm fel. De azt sem akartam elhinni, hogy más is besegít. És ugyanolyan szép, nagydarab volt, mint Lajhár, így gúnyoltuk a főnököt a háta mögött. Igazán gyanakodhattam volna, hogy két ekkora test a közelemben vonzani fogja egymást. Mentem volna inkább dolgozni ahhoz a vézna öregúrhoz a sarki papírboltba, vagy fűzőscipős, csontos tramplik közé a közértbe. De hát ki látta előre...?

Azért a féldisznócskákhoz jó volt hozzáérni, sosem vörösödtek ki, mint Lajhár feje az ordításban, nem hadonásztak, nem toporzékoltak. Nem csaptak rá az ember kezére, nem huzakodtak, nem beszéltek vissza. Nem dörgölték az orrod alá a véletlenül elhagyott fél zoknit, a használt söröspoharat, a csikkeket. Nem emelték fel a nagyszoba padlójáról szemrehányóan azt az egy szál levágott lábujjköröm-darabot. Nem mondják visító fejhangon, hogy menjek, fűrödjek meg még egyszer, mert kiállhatatlan vérszagom van, dögszagom, ha tudni akarom. Hogy felfordul a gyomruk... vagyis a gyomra, mert hát ő mondta így. És hiába vettem a boltban a tusfürdőt

nagy tételben, hiába kerestem minél illatosabbakat, eredeti barack- vagy alma-kivonattal, bőrregeneráló savakkal, jázmin- vagy ginzeng-balzsammal. Az eredmény mindig ugyanaz volt: hogy érzi a kezemen a faggyú ragacsát, a hajamon a kigőzölgést, így mondta, kigőzölgést, és azt is hozzátette, te hullamosó, te boncnok. Utóbb meg azt ismételtette, amint lazára kötött fürdőköpenyben, frissen borotváltan, arcszesztől, kencéktől, spray-től, hajápolótól illatozva megálltam az ágy lábánál, hogy hiába, mert látja, amint zuzákat nyisszantok szét az éles késsel, egymás után, és az ujjaim kifordítják a vöröses húsdarabokat, és előkerülnek a félig megemésztett magok, a köles, a pépes kukorica, a felpöndörödött fűdarabkák, az apró kavicsok, látja ezt a sárgás nyákot meg a máj mellől kimetszett keserű, méregzöld epe foltjait az ujjam begyén, ez jut eszébe, ha simogatom. Úgyhogy ne simogassam. Ne érintsem.

Való igaz, a konyhában is finnyás volt, mindig azt a húst kellett a leggondosabban előkészítenem, amit hazavittem. Ha kellett, félórával tovább maradtam, hogy ne adjak a panaszra okot. A kést háromszor is megéleztem, a pulykamellből a legpuhább ínrostokat is kivágtam, a csirkecombon nem maradhatott egy grammnyi hár, kiszedtem belőle a csontot, a porcogót, lehúztam a bőrét, a leveshez a legsóványabb szín-marhahúst válogattam, erecske zsír se cirmosította a húsvéti sonkát.

Ő sose volt olyan hanyatt-engedelmes, mint a pultra dobott csupasz csirke, ahogy tárta szét idomait. És hajigálni szerettem volna néha, megfogni, belevágni az ágyba, leejteni a padlóra, ahogy a piacon egymásnak dobáltuk a jó tízkilós kopasztott, lefejezett pulykákat, ide-oda csapdosott a hosszú nyakuk. Igen, a fejjel volt a baj, az talált ki mindig valami mást, mászkált követhetetlenül tekervényes utakon, s én sose voltam képes utolérni. Bár amikor a kettőnk esete hasonlítani kezdett az Esmeralda, Juanita, Sylvia és más egyéb című sorozatok szereplőire, akkor már a nehéz fejemmel én is gyanakodtam, hogy valami nincs rendjén. Egyszer annyira óvatlanok voltak, hogy a lépcsőházban akadtam össze Lajhárrel. Olyan valóságos volt, mint amikor tévéfilmekben valakit ügyetlenül a díszletek közé montíroznak. Sehogy se stimmel a jelenléte, szinte lebegett a pasas. Szuszogva mentegetőzött, mint egy kisgyerek, a házban lakó rokonát emlegette, valami Kovácsot vagy Tóthot, a három lépcsőházban együttvéve mindkettőből akadt vagy három. Az asszony, akinek habogva elmeséltem a dolgot, aznap túl kedvesen viselkedett, frissen fürdött testével törleszkedni kezdett, úgyhogy már szaladtam is a kencéimért, nehogy elröppenjen az értékes pillanat. (Ebből az illat-kúrából később bőrgyógyászati bajaim is lettek, pacsmagolhattam olajokkal, büdös, barna ragaccsal, valami iszapszerűséggel a pikkelyes, piros foltos karomat-lábamat.)

Az a képzetem támadt, hogy a főnök szaglászik utánam. De rossz nyomon indultam. S annál jobban rettegtem, mivel fogalmam se volt, mi lehet a célja. Az üzemi orvos azt mondta, üldözési mánia, járjak pszichológushoz. Hazafelé az utcánkban a fal mellett surrantam, nyakamat nyújtogattam, mint egy városba beszabadult nyest, és kétszer látni is véltem a metálszürke Opelt, de mire a ház elé értem, elillant. Vele álmodtam, állítólag még ordítottam is közben.

Elszántam magam, hogy változtatok. Hogy felhagyok a szakmával, bárhogy szerettem a deszkákon csattogó bárdok néger zenéjét, ahogy felszabdalták a munkaidőt. Meg a rózsaszín kiskutyákhoz hasonló, nyúzott nyulakat, ezek szemüregüknél fogva lógtak a kampón, mikor már lehántották róluk a gereznát, hosszú fülestől és pamacs-farkastól, meg a négybe hasított lófejeket, ezekből készül a csencselő arabok kedvenc levele, meg a bársonyos húst és az abból előkerülő kékes opálszín marha- és sertés-lábszárcsontokat. Egy egész tanyasi udvar vonult el előttem naponta a tőkén. A belsőségek mint a mélytengerekről szóló dokumentumműsorok: sok különleges állat pici helyen összezsúfolva. A szívek tintahalak, a májak medúzák, az alvadt vérlebenyek kész alga-telep és így tovább. A darálthús göndörödött, mint az ikra. Csuklómban

a mérlegre dobott áru perdülése, ujjaim közt a zsírpapír érdessége, fülem mögött a hentesceruza, mintha egy csontos ujj állandóan a hajamat akarná visszatűrni.

Jóba lettem az egyik kisöreggel a piacról, olyan csupa-ránc arca volt, egészen kicsire gyűrve, a halántékán pontosan látszottak a görcsös erek. Ha tehettem, segítettem kipakolni az oldalkocsis motorját, amivel minden hajnalban fölrepesztett vidékről. Míg rakodtunk, elmesélte a kertjét, úgy, ahogy más egy történetet. Ha előkerült a retek, mindent megtudtam róla, pontosan elhelyezhettem az ágyás kis kockáját a bácsi kertjében, mint egy sakktablán. Az uborkának, paradicsomnak, leveszöldségnek, de még az almának, baracknak is megvolt a múltja. Mikor vetette, mennyi eső volt, mennyit kellett locsolni, árnyékolni, madarak ellen hálóval leborítani. Na, mondom az asszonynak a múlt kedden, szedjük ki most már, mert még jön rá egy eső, felhasadoznak. Mire ő: hagyd csak, nem lesz itt eső, de ha még egy ideig süti a nap, drágábban tudjuk adni. És aztán milyen igaza lett, tessék megnézni... Vagy éppen: hát nem megmondtam, rögtön rá nyakunkon az eső, csurig áztunk, ahogy szedtük, csapkodott a villám a határban, s mégis meghasadozott a fele, megrohadt, alig maradt valami. Lassan drágábbá van a termés, mint amennyit kapunk érte. De azért valahogy megélt az öreg, elkelt volna neki a segítség, mondta, sokan termelnek még szépet a faluban, lehetne alkudni velük, lehetne venni egy kis furgont, felhordani, ha valaki győzné. Őszre még teherautót is bérelnék, fizetnék egy-két embert, végigkiabálnánk a várost, hogy Krumplit, asszonyok!, olcsóbban tudnánk szebbet adni, mint a kóklerek, akik most járnak.

És ez lett volna a meglepetés, és nem tudtam, hogy hiába, mert ha sejtem, nem töröm magam, nem segítek még ebéd helyett is az öregnek, nem maradok ott délutánonként bepakolni az oldalkocsiba, nézni, hogy távolodik a trottyos vén motorján, fején fazékforma égszínkék sisakkal. De akkor már, azon a napon, tudod, amivel kezdtem, munka után, hullafáradtan a pultra támaszkodva gyűjtöttem az erőt. Hátra volt még az áru visszahordása, a takarítás vége, de sehogyse szántam rá magam, csak húztam, húztam. És a hátamra mintha nemcsak az aznap ölelgetett disznók, marhalábak zuhantak volna rá, de velük a feleségem is, púpnak, ahogy mondani szokás, és ő volt a legnagyobb súly. Mint egy egész teve. Vagy egy fél elefánt. Nem embernek való. Mert előző nap, mikor a munkából hazamentem, ott volt felforgatva a lakás, az asztalon egy cédula, hogy Elmentem. Jó mulatást!, nyolc év után semmi több, még a keresztnévét se firkantotta alá, még azt se. És az ő képei nem voltak ott a falon, az ő vázái, az ő ruhái, az ő ékszerei, az ő edényei hiányoztak a szekrényekből. Összeszedte a cipőit, az illatszereit, a fogkefjét, a fürdőruháját. Bepakolta a női magazinokat. Még a születésnapjára kapott likőrre is volt gondja. És elvitte a kis éjjeliszekrényt, meg a tükrös fésűlködőasztalkát, amit az apjától kapott.

Én meg kibontottam egy hideg sört, aztán nemcsak egyet, még a cipőmet se vettem le, bámultam tehetetlenül a tévét. És amikor éjszaka kikapcsoltam, mert már csak a tévébogarak mászkáltak a képernyőn, akkor láttam meg az órát, a csupakróm, gusztustalan férfiórát, amely annyit táncolt már a szemem előtt, míg a gazdája öntötte ránk a szidalmakat. Biztos a bútorcipeléskor vehette le, gondoltam rögtön. És örülni kezdtem, és szép lassan kiballagtam a konyhába, kitettem a nagy vágódeszkát az asztalra, és már emeltem a húsklopfolót, de aztán elszomorodtam, le is eresztettem a kezemet. Nejlonzacskóba göngyöltem az órát, becsúsztattam a bőrkabátom belső zsebébe, mert hát minek, minek, úgyis mindegy már. És sokáig forgolódtam az ágyban, kicsattogtam a hűtőhöz egy utolsó sörért, de már elfogyott. És aztán még éjszaka is felriadtam, tapogatóztam a paplanok közt, minden újra az eszembe jutott, rohantam az előszobába, kitapogattam a kabátot, a konyhában elő a vágódeszkát, a klopfolót, és vertem, vertem, nem tudom, meddig, csak azt, hogy lenről valaki egyszercsak felkopogott a partvissal. Hirtelen minden dühöm elpárolgott, a vasdarabkákat besöpörtem egy új zacskóba, a réginek a cafatjait kidobtam, elpakoltam a kis csomagot vissza a belső zsebbe.

És aznap már úgy mentem munkába, hogy mindent láttam világosan. A kávészünetben Ferivel, aki okos ember, megírtuk a felmondólevelem, igaz, ő igyekezett lebeszélni. Ebéd helyett kiszaladtam a kisöreghez, mondtam, minden rendben, papa, holnaptól jövök. A főnök nem volt benn egész nap, az iroda kulcsa a zárban, elfordítottam, bementem, a papírt az asztalra tettem, rá az alig felismerhetőre klopfolt óra zacskós maradványait.

És vissza a pulthoz, és így álltam ott délután, ahogy mondtam, és akkor jött az a figura. Szakadt kis ember volt, középkorú, viaszos arcú, a kinti világosságról beérve hunyorgott. Aztán hozzászokott a neonfényhez, de még akkor is hunyorgott. Valami szembaja vagy tikkje lehetett. Határozatlanul megállt, pont az én pultom előtt, rámutatott valamire, fogalmam sincs, mire, és két-három szót makogott. Engem nem kell féltetni, felkaptam a megmaradt, kétkilós sertéscomb-darabot, körbeforgattam, papírba csavartam, s dobtam is fel a mérlegre. A pasas zavarodottan bólított, nem vagyok meggyőződve, hogy ezt akarta, de nem tiltakozott, a csomagot a válláról lekerült hátizsákba csúsztatta. Több se kellett, belelendültem, egy kis leveshús, két-három farhát, kisütni való friss, ropogós szárnyacskák, nézze csak, egészen zsenge, az ürge hümmögött, oké, ha hümmögsz, tovább, és eladtam neki mindent, mindent, ami csak maradt, egyetlen zsíros szelet karaj árválkodott a pultom szögletében, azt már nem volt pofám rásózni. És ki is fizette, pedig titokban féltem, kereket ne oldjon, nem sok pénz nézett ki belőle. Ehhez képest egész köteg bankjegyet emelt ki a tárcából, leszámolta pontosan, még rá is hagyott, aztán megint motyogott valamit, talán köszönt, talán szitkozódott, és jelentéktelen, csoszogó léptekkel kikacsázott a fedett csarnokból. Néztam, ahogy a ferdén lógó hátizsák lentebbi csücskén csepegni kezd a vér, ráfröccsen a sarkára, a nadrágja szárára, a padlón kipettyezi az útját.

És ekkor éreztem úgy, hogy megszabadultam, hogy a pulton heverő tízkilónyi súlyfelesleg énrólam ment le, újra sovány vagyok, mint katonakoromban, és nem tapad több vér a kezemhez. Nem érdekelt, hogy ki volt ez a fura pali, a lényeg, hogy jött, és megmentett. A zsíros karajt belevágtam a főnök kutyájának gyűjtött egyvelegbe, csak úgy csattant. Éppen mindenki locsolt. Én is nekiálltam, a slaggal vastag sugárban úsztattam a kövezetet, előblögettem a rekeszeket. A hús- és bőrdarabkák, csontszilánkok kavarogva igyekeztek a lefolyóba. És ragyogott minden, és jött a főnök sápadtan, levegő után kapkodva, azt hitte, a szétvert óra hadüzenet, pedig csak búcsúpuszinak szántam. Kérdezte, hol a hús, visszapakoltam-e, és mondtam neki szótagolva, hogy nem, min-dent-el-ad-tam, min-dent, csak hogy érezze, kivel szúrt ki, kit üldözött el. A szája széle remegett, nem is mert egyedül maradni, a háta mögé intette valamelyik havert, mintha bizony én kavartam volna meg itt a dolgokat. Átadtam a kasszát, a listát a felvett húsokról, követeltem, hogy számolja át azonnal, amit meg is tett, de folyton elrontotta, még sosem láttam ilyen rosszul számolni. Vagy ötször újrazekedte, rászóltam, ne húzza már az időt, sietek, kivettem a kezéből, szóltam neki, hogy figyeljen, a többieknek is, hogy figyeljenek, mert addigra odagyültek mind. És szépen, kristálytisztán leszámoltam neki még a borralalót is, nem tartottam meg, tegye csak el, jól jöhet még, ha nőszül, mondtam.

Hipp-hopp megszabadultam mindentől, eladtam a lakást, megvettem a furgont meg a düledező vályogházat a kisöregék mellett, láttad te is, mi lett belőle, most már bárki megnézheti. Ott árultunk, ugyanazon a piacon, és ebéd tájban mindig magára hagytam az öreget, fogtam egyetlen, egyetlenegy paradicsomot, pirosat, mint a vér, fényesre törülgettem a kabáthajtókámmal, odasétáltam a fedett csarnokhoz, ettem a paradicsomot. Ha nem volt vevő, beszélgettem a régi haverokkal, ha volt, akkor csak támaszkodtam a pultnak. Néha kértem tíz-húsz deka ezt-azt, például töpörtyűt az öregnek, nagyon örült neki, befalta a fogatlan szájával. A fiúk kiszolgáltak, nem engedtek fizetni, ne hülyéskedj, mondták. Néha vittem nekik hideg üdítőt, sört, ásványvizet cserébe. A Lajhár sunnyogott, menekült, ha meglátott, ki se merte dugni az orrát az irodából, ha mégis találkozunk, a kezemben lévő paradicsomot bámulta

megbabonázva. Végigmértem a hájas, szőrös dögöt, fuj, gondoltam, te kellettél neki, persze, neked nincs munkaszagod, csak az arcszesz meg a whisky meg a papír szaga, a hájas, puha test párája. De nem dühödtem be, leállítottam magam. Egy idő után a srácok kértek, ne jöjjek többet, legalább amikor a főnök itt van, megállapodhatnánk valami jelben. Mert ők szívesen látnak, de utána mindig ordibál, dühöng kivörösödve, rajtuk csattan az ostor. Oké, mondtam, gyerekek, dobjatok ki, de magamtól egy lépést se, vevő vagyok itt, fizetek, ha kell, mint bárki más. Be is jártam, míg csak Lajhár el nem helyeztette magát. Feri lett a főnök, behívott az irodára, kínált whiskyvel, ígért fűt-fát, mondtam, ne haragudj, ennek a történetnek vége.

AZ Ő CIPŐJÉNEK MÁR ÚGYIS MINDEGY

- Van tüzed?

Nyurga, hegyesorrú fickó, háta meggörbed a széles zakóban, s mintha nem is vékony bokája, hanem a válltömés tartaná a levegőben. Kis, könnyű, fanyar mosoly himbálózott vékony száján, mintha maga is képtelen ötletnek tartaná, hogy Jenő tűzzel szolgálhat neki.

- Kérlek -, húzta elő a létező legolcsóbb és legocsmányabb, halványzöld, átlátszó öngyújtót. Ebből a fajtából minden harmadik hamar bement a szemérembe. Ez szerencsére nem tette. - Ha már így..., nem tudod, merre van a pályaudvar?

A nyurga fickó szigorú összpontosítással meggyújtotta karcsú, barna szivarkáját az elé, tartott lángnál, nagyot szippantott, megvárta, amíg Jenő is rágyújt a maga elgyötört mezítlábasára, aztán szeme sarkában csokornyí gunyoros ráncsal ráemelte tekintetét. Jenő találgatta, minek szól a gunyor, önkéntelenül végigsimított ruháin. Ha csak egy kicsit is ismerte volna a hegyesorrút, nem aggódik, hiszen nála ez az alapját. Egy bokorra, egy tehénre, egy lóra ugyanilyen csúfondárosan pillantana. (Ez utóbbira lesz is alkalma hamarosan.)

- Pestre mész? Gyere velem, egy óra múlva elviszlek. Mihály.

- Jenő - és egy kézszerítés.

Füstölögve sétálnak, Mihály a házsámokat böngészi. Megáll egy barnára pácolt palánk előtt, rábök a szivarkával. Nem egy beszédes fiú. Belépnek. A mező felé egész tágas a kert, egy elkerített részen négy ló meg egy csikó álldogál. Vagyis összesen öt ló. Négy és fél? A házból jókedély moraja szűrődik ki. Megint belépnek, most már a házba. Először Mihály, a nyomában Jenő. Jenő visszahőköl, legszívesebben kerek oldana. Túl meghitt, túl akolmeleg. De Mihály előretolja: egy barátom. Szívesen fogadják, pohár bort kap, szendvicset. Leül, falatozik, Misi is leül mellé. Tényleg nem szószátyár alak. Jenő kérdéseire mégiscsak odavet pár szót. Hogy ez az ő családja. Nem tudja, mióta nem voltak együtt így, mindannyian. Látja Jenő azt az anyányi lányzót? Jenő látja. Misi lefogadja, hogy az az unokahúga, de csak fényképekről ismeri. Mióta megszületett, mióta megvették ezt a házat, még nem járt itt. Mármint Misi. Aki most nem is hozta a gyerekeit. Minek? Majd megnézik az unokatestvéreiket, ha azok is ilyen szép nagydarabok lesznek. Más is született, egy kiscsikó, most, a télen. Az anyányi lány apja most be se jött a szobába, odakinn a lovakat mutogatja. Misi nagybátyja. Persze a csikón kívül van egy másik apropó: nagypapa kilencvenedik születésnapja. Ráadásul, úgy tűnik, az utolsó is egyben. Kórházban volt, de hazaengedik. Meghalni. Hát most valaki lehozta kocsival, összegyűlt neki a család. Hadd lássa őket így együtt! És hadd lássa a csikót! Hadd lássák a csikót mindannyian! Tényleg, nézzük meg a csikót! Zsolt most magyarázza, már amennyi magyaráznivaló van egy csikón. Zsolt Misi nagybátyja.

Kiderült, egy csikón igenis van mit magyarázni. Zsolt a karámnál állt, széna-nyalábokat adogatott az odagyűlt lovak szájába, csapkodta a nyakukat, keze hátával dörzsölgette a homlokukat. Ez utóbbi voltaképp simogatásnak számít. A vállalkozóbb kedvű vendégek követték a példáját. A kiscsikó egy réssel lejjebb dugta ki a fejét, egyesek őt etették. Mások kérdezősködtek. Hány kilóval születik egy ilyen? Miért, egy felnőtt ló hány kiló? Jesszusom, és hány kiló füvet eszik? Mennyit iszik? Hány éves ez a fekete például? Az miből látszik, a fogán? Érdekes. Hány évig élnek a lovak egyáltalán? Aha, szóval ez akkor egy középkorú hölgy. De a picit milyen helyes! Nem tud még legelni? Értjük, hosszabb a lába, mint a nyaka. Mindegyiknek? Nem is tudtam. Mindennap kefélni kell a szőrét? És csak hogy fényes legyen,

vagy valami baja is lesz különben? És ez a karám, ez a tiéd vagy bérled? Tényleg, mennyi időt töltesz velük, mondjuk naponta? Bejön ez, úgy értem, megéri ez anyagilag?

Jenő megpaskolja a pacik nyakát, aztán kicsit elszakad Misitől. Gondolja, lesz még vele eleget. Benn az idősebbek maradtak, sebaj, megkeresi legalább a matuzsálem nagypapát. Aki mintha nem lenne itt. Itt senki se kilencven éves, csupa ötvenes, hatvanas, meg egy öreg hölgy, na, ő lehet a nagymama. Az öreg meg nyilván lepihent. Sebaj. Látott ő már aggastyánt. És lát is majd még eleget. Beleharapott egy süteménybe, és szórakozottan hallgatta, amint Frédi bácsiról beszélnek. Már a múlt héten is nagyon rossz állapotban volt. A lábai mint két tuskó, tiszta ödéma, s ha nem mozog, azt mondták, nem megy ki a víz. Akkor hiába a sok vízajtó. Aztán szerdán bevittük, mindenhol csöveket vezettek belé. Az ágya oldalán kis nejlontasak lógott, benne zavaros, sárgás folyadék. A vállába döfött tű egyszer kiszakadt, ott kilátszott a kulcsontja. Az orvos azt mondta, olyan a bőre már, mint a pergamen. Úgy foszlik. A vére is lassan alvad. A legaggasztóbb persze a lélegeztetés. Rajta kellett hagyni a gépen. A nagymama viszont szemmel láthatólag jó karban volt. Ő mesélte az egészet, a többiek kommentálták.

Jenő megint kiballagott a kertbe. Misi valahogy kizökkent a gunyorosságából. A szeme most kitágult, hasonlított a lovakéra. Az apjával beszélt, akinek már bemutatta Jenőt.

- Tényleg meghalt?

- Miért, te nem tudtad?

- De mikor?

- Ma hajnalban.

- És ez a cécó, mért nem fújtátok le?

- Én is csak most tudtam meg. Mama ott volt vele a kórházban egész éjszaka. Reggel felhívta Terit, aki meg azt mondta, most már mindegy, meg van szervezve.

- Miatta találtátok ki az egészet...

- Legalább megnéztük a csikót...

- Kértek sört? - kérdezte a háziasszony, aki gyöngyöző palackokkal teli tálcát hozott.

- Nem, kösz, vezetünk.

Jenő a korláthoz lépett. Az anyányi lány az egyik lovon ülve trappolt fel-alá a fűvön. Nedves fűcsomók röpdöstek utánuk, mint a vadnyugati filmekben.

A kissrác nyúlós hangon nyaggatta apját.

- Papa, hol a pumpa? Nem jön valaki focizni velem?

- A garázsban, de most hagyd a vendégeket.

A gazda azon lovaglósizmásan bement a házba, de előbb hosszan törölgette a lábát. Lassan mindenki elunta magát meg a lovakat, utána szállingóztak. Csak a nagydarab lány dübörgött kinn lovastul továbbra is. Benn az asszony már rendezte a családi összképet.

- Úgy, a nagymama közepén, maradjon, maradjon csak ülve, igen, fiúk, ti álljátok körül, jó, most az unokák, szép sorban, Marcsi, Jani, cseréljétek helyet. Kicsit összébb, különben nem fértek rá. Úgy, haggyatok helyet nekem is. Lesz szíves? - mosolygott Jenőre. - Itt kell megnyomni.

Jenő megfogta a gépet, aztán kimutatott az ablakon, a körbe-körbe ügető amazonra.

- És ő?

- Á, Erzszi most duzzog. Tudja, abban a korban van.

- Papa, nem jön valaki focizni velem? - állt meg a küszöbön a kissrác, a kezében tartott labdát nyomogatva. Már fel volt fújva rendesen.

- Nem, most inkább gyere ide, állj a nagymama mellé, a bácsi lefényképez mindenkit. - felelt az asszony a férje helyett.

- Jó, de utána?

- Utána sem, na, állj ide.

- Foghatom a labdát, mint a csapatkapitányok?

- Foghatod, csak gyere.

- De utána mért nem?

- Először is mert meghalt a nagypapa, másodszor pedig a vendégek nem hoztak olyan cipőt. Na, most mosolyogj!

Jenő villantott még egyet-kettőt, a fiú pattogtatta a labdát, míg töltött a vaku, de rászóltak. Aztán szétszéledt a csoport, a háziasszony elkezdett kiabálni, hogy *Kávé, kávé, ki kér?*, kezek lendültek a magasba, mint az iskolában. A háziasszony számolt. (A nevét elfelejtették megkérdezni Misitől.) A fiú megint pattogtatni kezdte a labdát, de többet nem szóltak rá. Jenő kiment vele a ház mögé focizni. Az ő cipőjének már úgyis mindegy.

ÁLL A CSATAZAJBAN

Végül is szórakoztató a zenekar. Kicsit mindig ugyanaz a csinnadratta, dobverővel össze-szegecselt nagy ócskavashalom. Ócskaréz. Rikoltozó pikoló, bödönnyi tuba, prüszkölő trombita. Merev, aranyozott tűzoltókalapok alól ezüst-pertlikben csurgó izzadság, gutaütéses arcok, felfújott pofazacskók, akár a duda bőre. Az embernek kedve lenne kidurrantani. Pedig Jenő nem akar gonoszkodni senkivel. Nem is utálja különösebben a rezeseket. Most lát közelről ilyet először, és fura ötletei támadnak. Persze ezek csak afféle egymást kergető kerge gondolat-nyájak, amilyenek a kamaszok agyán is átviharzanak időnként. Csapat idétlen, oldalazva közlekedő, ugrabugra kecske. Mint például: mi lenne, ha leütnék minden nyugdíjast. Megerősöznék minden nőt. Felhúznám a szoknyákat, kiborítanám a táskákat, leverném a kalapokat, villamos alá lökném, aki nem tetszik nekem. Így játszadozik gondolatban a fűvósokkal, anélkül, hogy tudatában lenne, mire gondol, vagy maga irányítaná gondolatait. Csak mi eredünk most e kergék nyomába, bár azt nem állítanám, hogy mi tereljük őket. Mennek azok a maguk feje után.

A jóltáplált fiúk mintha csak egyre jobban izzadnának pitykés, piros dolmányukban. Láruk is furcsamód remeg az élre vasalt, varrásnál sárga csíkos fekete nadrágban. Prüszköl, fröcsköl a nyál, befelhőzi a tükörfényes kürtöket, az egész banda mint valami sokcsövű, művészi szökőkút, spriccel és preckel, a közönség távolabb húzódik a szélkuszálta apró cseppek elől. Repedt rézhang fröcsköli a tömeget. Egyre lilábbak az arcok, vérben forognak a szemek. Jenő alig érzékeli, hogy a muzsika áttüzesedik, drámaibbá, fenyegetőbbé válik, semmi nyoma benne a zenés matinék kedélyességének. Mintha a kócos hajú, parókát sosem viselő Beethoven ütötte volna fel a fejét a vasárnapi muzsikusok között. Vége az ócskapiacnak, az edényárusok rekedtes kántálásának, ez kérem csatazaj.

És Jenő áll a csatazajban, és a cintányérost nézi. Azt a fekete bőrkesztyűs, sisakot nem viselő, amúgy egyenruhás, de még így is idegesen karcsú szőke lányt. Az egyetlen lányt a zenekarban. Aki igyekszik tökéletes komolysággal lesni a nagydob hátára erősített kottafüzetkét, ütemesen összecsapkodni, időnként széles mozdulattal széttárni a kezére szíjazott két bombatölcsért. És akinek ez nem egészen sikerül. Mármint a csapkodás igen, a komolyság viszont kevésbé. Finom vonalú száját összeharapja, Jenő pedig elképzei az egérfogakat, amint belemélyednek a vékony, szatén-minőségű bőrbe. És a lány pukkadozik, de Jenőnek nem jut eszébe, hogy pofazacskóját ki lehetne durrantani. Az aranygallérból kiálló vékony, ideges nyak megmefeszül. A cintányérok mindebből semmit sem árulnak el. Jenőnek feltűnő, a ráomló zenebona alól nyers-zöld száracskaként kikunkorgó jókedve támad. Pedig a lány derütségének okát nem is sejti. Csak később értesül majd a nagydobos megeresztette ócska viccről, a vurstliban, ahol a cintányéros kisasszony szabadjára engedi féktelen nevetését, szája és szeme sarkába apró ráncocskák gyülekeznek. Jenőt persze nem annyira a történet érdekli majd, hanem, akárcsak most, a lány nevetése. De ne vágjunk a dolgok elébe. Barátunk pillanatnyilag a szélben kipirult, egyenes, egész enyhén ívelt madárorrot figyel, meg a néha órá, mármint Jenőre villanó hidegzöld szemet.

Ez az erélyes és törekeny leányzó nagyon is jól illik a terebélyes férfiak seregébe. Jenő elképzei a próbák szünetében meginduló tréfálkozást: a nagydobos úgy tesz, mintha fejbeverné bumfordi dobverőjével a szőkeséget, az pedig évődő válaszképpen összecsapintja a tányérokot, valahol övön alul, ahol tényleg meglehetősen fájdalmat lehetne okozni. És a lány hallgatja a nagy gólok és nagy fiaskók, a nagy horgászatok és nagy ivászatok történetét, és mindezt szórakoztatja, és mindezt megszokta. És időnként megveszi a Nemzeti Sportot, és tanul-

mányozza a tabellát, és informálódik a bundabotrányokról. És, ki tudja, honnan, mindig összeszed egy-két férfigyűlölő viccet, hogy mondjuk a nyilvános budik és a pasik abban hasonlítanak egymáshoz, hogy mind vagy foglalt vagy le van tojva. És a foglaltak kihúzzák magukat, és a letojtak nőgyűlölő vicceket mesélnek.

A zeneiskolában zongorázni tanult, és még mindig zongorázik, idegesen-pontosan, szárazon, némi gunyorossággal, és ez jól áll neki. De amikor összeakadt az utcán egy régi zenész-cimborával, és az megkérdezte, nem akar-e cinezni egy fúvósbandával, van fellépti díj, heti egy-két próba, hát azt mondta, miért ne. Majd belejössz. És belejött. Elődje, egy délceg bácsi, a végén már alig bírta a hangszert, és mégse engedte másnak: az egyetlen alapítótag volt, aki mindvégig kitartott. Nyugdíj után is. A temetésen nagyon, nagyon szomorú zene szólt, cintányér nélkül. És nem is tudtak volna a helyére elképzelni valami magukfajta telivér fickót. Géza bácsi után nem lehetett. Ha a karnagy be is szerzett időnként valakit, gondosan kiutálták. Ez nem az ő helye, vegye tudomásul. Egy ideje minden fellépéskor más cinezett velük. De a lánnyal, Mártával nem volt baj. Mindenki megnyugodott, érezte, így van rendjén. A két ütős fiú gyorsan betanította, remek ritmusérzéke volt. Egyikük még Géza bácsi sírjához is elvitte. Az utódlást megoldották. Csak a merev pléh-sapka nem ment rá Márta fejére. Hosszú, szőke sörénye, ha kontyba fogta, alig fért be a bádogbili alá, s a hajcsat is nyomta a koponyáját, ha pedig kiengedte, arcába röpködtek a szálak, s minthogy mindkét keze foglalt volt, ki se tudta simítani, egyfolytában tüszögött és grimaszolt. Akkor inkább semmi sapka, marad a tömött, amúgy is aranyszínű konty. A fiúk benne voltak egytől-egyig. Egy nő, az más, nem kell neki sisak.

Most is így áll, hajadonfőtt, az erős szélben mégis elszabadult egy hajszál, Márta tehát egyszerre fintorog és küszködik a nevetéssel, s mindezt ütemes cisszentésekkel kíséri. Jenő szintén mulat, hangtalanul mulat az arcjátékon, valami csiklandozza belülről, azt sem veszi észre, hogy farzsebéből eltűnik az az egy-két túl hozzáférhető helyen tartott bankjegy. És mulat még akkor is, amikor kettes sorokban elmasírozni látja az egyre zenélő bandát, és mindenki, ő is, ütemes tapssal kíséri a vonulást, és megintcsak nem veszi észre, hogy a kapuban váltott, két lépéssel beljebb el is tépett, egy zacskó pattogatott kukorica ingyenes elfogyasztására feljogosító jegye kiesik tapsoló kezéből, és fúrge ujjak, talán ugyanazok, amelyek a bankókat is elemelték, már fel is kapják. És míg a színpad körül átrendeződő tömeg lazulni, máshol csomósodni kezd, feláll vagy leül, gyorsít vagy lelassít, Jenő még mindig csak áll. Kezét leengedte, fel-felnevet.

Nevetgél még akkor is, mikor a futástól kifulladásra megérkezik két farmeros, bajszos, köpcös férfi, és kutatni kezdenek a közönség sorai közt. Amit keresnek, hiába keresik. A pozanra csíptetett kotta egy lapja elszabadult, s a fickó ugyan kapdoshatott utána, a szél bevágta a tömegbe. A vonuló libasorban nem lehet megállni, még hátbabök a trombita, szétzilálódik a ritmus. Érdekes módon a kottalap éppen a kábult Jenő mellére lapult, mint valami szárnyaszegett madár. Jenő észre sem vette, mit csinál, szórakozottan hajtogatni, tépdesni kezdte, fúrge, öntudatlan ujjakkal miszlikekre szaggatta a tenyérszi papírt. A pozanos most egy idős hölgy lakkcipője alatt meglátja a fecniket, elnézést kér, leguggolva bogarászni kezd, majd dühösen földre szórja a használhatatlan kottadarabokat.

Ekkor már a fellegek közül visszatért Jenő is felismeri őket. A trombitás kezét most megragadja egy diszkrét, pofaszakállas öregúr (az iménti, lakkcipős öreg hölgy férje), gratulálok, recsegteti, s valamelyik határrörrezred több mint ötven éve megszűnt zenekaráról kezd értekezni, sorolja a repertoárt, fájlatja azokat a tempós, jó darabokat, amelyeket ma sehol se játszanak, szörmentén szidni kezdi a dzsezzt, nyilván az imént elhangzott Bernstein-műre gondol. A bajszos viasz-vigyort erőltet az arcára, köszöni az elismerést, igazán. Helyes,

folytatja az öregúr, most már hallgatóságának, helyes, hogy a fiatalok rézfúvós hangszeren játszanak, ez erősíti a tüdőt. Nekem például, folytatná, de a tüdőről eszébe jut a dohány, előkapja ezüst cigarettatárcáját, teátrálisan körbekínálja, jut a trombitásnak is, aki legalább ennyi hasznot húz a kényelmetlen helyzetből. Az öregúr maga is rágyújt, s most már tényleg folytatja, ahol abbahagyta, szóval a tüdő. Közben az egyik bajszos mutatja a szétszagott kottát a pöfékelő másiknak, keresik, ki a tettes. Végigmérik az őket furcsa mosollyal szemlélő Jenőt is, gondolatban megegyeznek abban, hogy ez túl nagy mamlasz ilyen idétlen csínyekhez. Inkább két gyerkőcre gyanakszanak, akik végigröhögcsélték az előadást, a banda feje fölötti ágakon mászkáltak, a fa bogyószerű termését hajigálták a tuba kürtőjébe. A két bajszos szívesen megrakná a két kisöcsköt, de hiába forgatják a fejüket. Lassan leesik, hogy erre számíthattak volna, a levegőt markolásszák, bottal üthetik a nagydobot. A majális területe hatalmas, számos bódé, nem beszélve arról, hogy a gyerekek ki is sétálhattak, talán buszon viharzanak visszafelé. És röhögnek szakadatlanul, pontosabban majd megszakadnak bele. Ebben a bajszosak biztosak voltak. És a dohányzó trombitás földhöz vágta a félig se szívott cigarettát, és körülbelül egyszerre szorult ökölbe mindkettejük keze. És körülbelül egyszerre lazult el a szorítás. Mert nincs mit tenni, tessék visszakullogni. És talán azért egyszerre, mert testvérek voltak. Vérmérséklet tekintetében is. A fiúk már ismerték ezt, tudták, hogy bennük kettejükben megy fel legkönnyebben a pumpa. A tubást például, aki még most is apró ecsettel tisztogatja hangszerét, nem nagyon izgatta a dolog. Lomha fiú.

Jenő fején átsuhant valami ködös emlék, mikor az a kettő a szétszagott kottalap felett tanakodott, de nem tudott mit kezdeni vele, el is hessegette. Észbekapva gyorsan a két fickó nyomába szegődött. Azok hamarosan eltűntek a deszkából épült tornaöltöző FIÚK feliratú ajtaja mögött. Jenő tehát tudta, mi remélhető a LÁNYOK feliratú ajtótól. Nem egészen jól tudta, mert először egy csapat tornaruhás kislány viharzott el, alighanem valami vetélkedőre mentek. Aztán egy nyersvásznon nadrágkosztüm jelent meg, s Jenő megállapíthatta, hogy Márta csakugyan nagyon vékony. A lány megállt, a nejlonzacskóba hajtogatott egyenruhagombócot letette egy padra, haját kibontotta, a csatot szájába fogta, s kicsit lazábban göngyölte fel a hosszú zuhatagot. Mert hosszú volt: a haj is meg a művelethez igénybevett idő is. Bár ez utóbbit csak Jenő érezte annak, mert Márta ujjai fürgén, ügyesen bántak a hajjal. Ha Jenő jobban körülnézett volna, megpillantja azt a kis teherautót, amelyen a többi műbőrhzatba bújtatott absztrakt szobor között jól felismerhetően ott pihen már a két cintányér. A plátón egy ujjatlan pólós, kopaszra nyírt fiú dohányzik. Minden egyenruhát felpakolt már, csak a lányára vár. Nem különösebben ideges, így van ez minden fellépéskor. Jenő végül mégis megpillantja a teherautót, igaz, hogy Márta vezeti el odáig a tekintetét. És Jenő szívesen lenne a fiú helyében, aki egy szabadkozó félmosolyt kap, ujjai pedig talán érintik is Márta kezét, amint a szatyrot átveszi tőle. Tíz másodperccel később Jenő már mégse cserélné a fiúval, akit egyébként Eriknek hívnak, mert Erik felcsapja, és vasreteszekkel, láncokkal rögzíti a teherautó hátsó palánkját, legöngyöli és befűzi a ponyvát, s már indul is, lépésben pöfög a vonakodva szétváló, lomha tömegben.

Jenő nemhogy nem cserélné, már el is felejtette Eriket, aki viszont nem is szerzett tudomást Jenő létezéséről. Utóbbi mindaddig egy fa mögül figyelte a történeteket, mégpedig egy tíztizenkét éves gyerekek játszott focimeccsen keresztül. De most elindul, mert a kölykök éppen összekaptak, és tolongva veszekszenek egy vitás helyzeten, és tényleg nem egyértelmű, labdára vagy bokára ment-e a becsúzás. Jenő tehát, mint mondtuk, elindul, ugyanis a zajos csoportosulás eltakarja előle a sörstrak felé igyekvő Mártát. A rezesbanda civilbe vetkőzve, a fapadokon ülve sörözget-virslizget, a lány odaint nekik, és a pulthoz kerül, ahol kis sor ácsorog. Hogy, hogy nem, már Jenőt is ott látjuk mellette, pedig igazán fulladozik, szíve a torkában dobog, és biztosan hülyeségeket beszél. Kezet nyújt, tehát vagy gratulál, vagy

bemutatkozik. Vagy a kettőt egyszerre. Csak éppen nagy a zaj, nem utolsósorban a zenészek rohamosan javuló kedélyállapota miatt. A Jenővel társalgó Márta oda is pislant időnként a jópofa társaságra. Le is ülne közéjük, meg nem is. Mulattatja is, idegesíti is ez a határozatlan fickó. Törékeny és szép nő, de feszült és határozott alkat. Elzavarni azért nem zavarja el, híve a változatosságnak, már legalábbis a társaságot illetően, a banda tagjainak adomáit, megtörtént és kitalált kalandjait pedig ismeri egytől egyig. Amit nem ismer, legközelebb majd megismeri. Ezek a fiúk nem csak egyszer mesélik el a történeteiket. És ha Márta tekintete időnként rájuk téved, korszókat emelgetik, odakacsintanak, teli szájjal mondanak valami vicceset, ami nem ér el a lány füléig, eltéved a zsvivajban. A bajuszos testvérek egyike (a pozanos), akinek csupa morzsa már a bajusza, fel is pattan, hogy valami vidám ötlettel közbeavatkozzék, esetleg meghívja a párocskát a közös asztalhoz, ám a többiek visszafogják, leültetik. Ha nem is heten vannak, olyanok most, mint a zömök, víg törpék, akik Hófehérke kiházásításán fáradoznak. A herceg pedig elég zavarodottan kiszedi a lányból, hogy az egyetemista - latin-filozófia szakos - elmotyogja, hogy ő meg könyvkötő, s mivel a Központiban ő kötötte újra a széteső Kantokat, talán a lány kezében is volt már munkája. Persze az olvasó általában nem gondol az ilyesmivel. Persze, mosolyog kissé gunyorosan a lány, és ez a gunyorosság megintcsak jól áll neki. Jenőt éppen az hozza zavarba, hogy nagyjából mindegy, mit csinál Márta, minden illik hozzá. És mégjobban zavarba jönne, ha látná a muzsikások kétértelmű mozdulatait, hallaná harsány hahotájukat. Ő azonban se lát, se hall, s amúgy is háttal áll nekik. A lányt viszont szórakoztatja a kettősjáték, a pingpong. Az is motoszkál benne, hogy hadd lássák, nem csak afféle haver ő, mint a többi. Rájuk fér, ne akarják kisajátítani.

Jenő valahogy - maga sem tudja, hogy - tovább fűzi a beszélgetést. Közben ők kerülnek sorra, rendelnek, Jenő virslit és sört, a lány ugyanazt, csak éppen ásványvízzel. Jenő fején rögtön átvillan, hogy az ásványvíz és a karcsúság között alighanem oksági viszony áll fenn. Titokban örül neki, hogy a köpcös fúvosokkal ellentétben őrajta még nem látszik meg a sör. Közben szelíden lefogja Márta karját (bár elsőre nem tudta megjegyezni, hogy így hívják a lányt), hogy hagyja csak, majd ő. Hogy majd ő fizet. Amúgy is kapóra jön neki a mozdulat, a kezdődő bizalmas viszonyt előlegzi. Most következik a legérdekesebb jelenet. Jenő arcának elváltozása, a sápadás, a döbbenet kimeredő szem, a gyorsan meginduló verejtékcseppek. A lány részben együttérző, részben kíváncsi, részben gunyoros kis grimasza. Legjobb, ha felváltva nézegetjük a két arcot. A fokozódó zavart és az ingadozó távolságtartást. Egyelőre Márta se tudja talán, melyik oldalra billen a mérleg. Résztvesz-e majd ebben a történetben, vagy kiugrik belőle, amint kissé lelassít, és utána még a port is leveri sarujáról. A fickóban van valami szimpatikus, ügyetlen merészség, mintha egy másik bolygóról jött volna, ugyanakkor határozottan röhejes így, amint az üres zsebét markolássza. Tudomást sem vesz arról, hogy háta mögött egy vaskos, rezes hangú, röhögésre kész zenekar üldögél. Márta viszont mindezt jól látja. Hirtelen nem is tudja, mi érdekli jobban, a háttérfestő remek karakterfigurák, avagy az előtérben álló ügyefogyott főhős.

A habozás félpillanatát a büféslány megjegyzése szakítja meg. A blokkot nyújtja. Márta hirtelen elkacagja magát, villámgyorsan előkerült pénztárcája, mint valami érett borsóhüvely, felpattan, s kiröppen belőle egy kéklő bankjegy. A rezesbanda a pénzmadár láttán diadalmasan nyerít fel, Márta hunyorítása csak fokozza a hatást. A kirobbanó hahotára a még mindig zavarodott Jenő is hátrafordul, ám az eléje táruló vidám látványt éppoly kevésbé érti, mint imént még tömött zsebének ürességét. Egyik se mond neki semmit. Mintha süketnéma jelbeszéddel szólnának. Ott is hagyhatjuk már a párocskát, a mérleg nyelve bizony kilendült, s a döntés nem éppen hősünknek kedvez. Történet lezárva.

Ha azonban nem indulunk rögtön haza, hanem teszünk egy-két kört a majálisi hangulatban, elbámészkodunk a céllövöldénél, összeráncolt homlokkal kivárjuk, míg egy reszkető kezű csöpp gyerek némi szülői segédlettel kirántja a bádogmedencéből élete első horgászsákmányát, a számozott fahalacsát, ha végignézzük a festett körhintalovakat, ócska bővrit, lila parókává terebélyesedő vattacukrokat, úgy már érdemes lesz a buszmegálló felé térelnünk. Bármily különösnek tünnek is, Jenő és Márta kettesben ballagnak a talpuk alatt ropogó kőzúzalékon. Jenő felsőajka fölött csak közelről látható kecsapfolt, Márta kezében hurkapálcára nyársalt, groteszk makimajom, kalapban, csokornyakkendővel. A pálcika vége roncsolt, lépuska sörétje forgácsolta el. Itt változások estek, míg nem figyeltünk. Most Márta beszél, Jenő komolyan, friss borostáját dörzsölgetve hallgatja. A titokra talán fény derülne, ha utánuk lopóznánk, ám inkább telepedjünk le a fapad végére, az egyre jobban elázott fűvósok mellé, akik disznó vicceket mesélnek, és bugyborékolva röhögnek.

LENDÜLETES CSAVART SZALTÓ

A pap kezében az ostya. Az ismeretlen fehérség, amint közeledik, az ismerős arc, amint háttérbe húzódik. Egy idő után pedig már fordítva: a legismerősebb arc közelít, s a legismeretlenebb távolodik. Mint az a bizonyos alagút végi, telt fénykorong, a mozgólépcső végén a csarnok. Aztán összezsápnak a szemhéjak hullámai, világító útját járja egy szentjánosbogár, végig az emésztőrendszeren. Mint valami orvosok megszínezte, röntgennel kimutatható folyadék. Beépül a neonszerűen izzó csontokba, mint hangyák fluoreszkáló tojásait, szerte-hordják az erek. Jut belőle mindenhová. És egyáltalán nem csodálatos, hogy akadtak, akiknek egy életen át ez volt minden táplálékuk. Ennyiből éltek. Gondolta Jenő, miközben félig hunyt szempilláival a padló látványát söpörve, a sorbanálló lábakat kerülgetve, szelíden szalozmozott hátra. Mért lenne könnyebb, gondolta tovább, a galambok szálkásan foszló, fehér húsából élni, mint éppolyan szálkás, éppolyan habos röptükből. Csak át kell állítani a testet, mint mondjuk a benzinmeghajtású autót gázolajra, ha azt olcsóbban tud megszerezni az ember.

A sekrestyében egy fanyar képű öregúr számolta a kosárba gyűlt adományokat. Frissen borotválva is borotvátlanul hatott, hátrafésült őszülő haja mintha ritkult volna, pedig jószerivel híja sem volt. A plébános magas, fiatal férfi, ornátusban még magasabbat mutatott. Csak közlelőre nézve tűnt fel, hogy arcát hajszálerpedések futják be keresztbe-kasul. Haja, szemöldökíve szénfekete. Mélyen ülő szeme mintha sminkelve lett volna. Igazi színész-arc, mimes-arc. A ministránsokkal tréfákozott, fülükből-orrukból pénzerméket szedegetett elő, és nagy ívben az asztalon álló kosárba szórta őket. Valahogy egy se ment mellé, pedig ő mintha csak a multság kedvéért csinálta volna, nem nagyon törődött az egésszel. Eljátszotta, hogy az egyik duzzogó, apró fiúcska kobakjából sehogyse pottyán ki semmi, ám mikor egy kedélyes barackot nyomott a feje búbjára, a szájából ömleni kezdett a pénz. A röptükben elkapott érmék megintcsak a kosárban kötöttek ki. A pénzt újra meg újra kis oszlopokba rakosgató sekrestyés türelme ekkor fogyott el, hangosan dohogni kezdett, hogy már megint az atya miatt nem lehet egyről kettőre jutni. A plébános erre gyengéden végigsimította az öreg homlokát, letörölt róla vagy egy maréknyi aprót, a kosárba zuhintotta, és egy számjegyet írt az asztalon heverő sportújság margójára. Aztán kiment megáldoztatni a karzatról lejött énekeseket. A sekrestyés kissé megjátszott bosszúsággal sziszegte, hogy hát akkor ő minek dolgozik, az összeg úgyszólván mindig annyi lesz, de azért csak akkurátusan feltornyozta és zacskókba szortírozta a pénzt. Jenő segített neki, s azon lepődött meg, miért is nem csodálkozik, hogy a sportújságra firkált összeg jön ki végeredménynek. Később váltott pár halk szót az atyával, s kilépett az oldalajtón.

Odakinn váratlanul a sekrestyés léptei ropogtak mellette a kavicson. Hogy kérdezett-e az öregtől valamit, vagy az magától kezdett el beszélni, arra hősünk később képtelen volt visszaemlékezni. Mi sem tudunk többet, talán nem figyeltünk éppen akkor, talán nem is volt mire figyelni. De valószínűbb, hogy igencsak volt mire.

Artistanő, valahogy így kezdte a sekrestyés, artistanő volt a menyasszonya. Sose zuhant le, bejárta a világot, és sose zuhant le, épp csak egyetlen egyszer. A partnere közeledett a lengő trapézra, kinyújtotta a kezét, de a lány, aki százból százszor halálbiztosan elkapta azt a kinyújtott kezet, most különös módon megfeszült, széttárta karját, és zuhant, mint egy élő kereszt, mint egy darab deszka. Igen, lezuhant, de senki se higgye, hogy összetörte magát. Csak zuhant, köteleken, hálókra, porondokra, világokra keresztül. Túllszoknyája egyetlen leszakadt fodrán kívül soha semmit nem találtak meg belőle. A plébános atya meg van győződve, hogy az a lány azóta zuhan tovább, és mindig akad új cirkusz, és mindig akad újabb

világ, amelyeken keresztül zuhanhat. Semmi nem állja útját, semmi nem akasztja meg röptét. Legfeljebb ha egy-egy kis tüllfodor hull időnként a földre. Merthogy az atya, akkor még egyszerű cirkuszi bűvész, most egyszerű plébános, bezárkózott a lakókocsijába azzal a kis darab szöveggel meg a bűvészkoffer mélyéről előkotort, poros Celanói Tamás-féle életrajzzal (mintha öröktől feküdt volna ott), és a behúzott spaletták mögött, a tüllfodor világánál töviről-hegyire átolvasgatta Ferenc atyánk életét. És amikor végzett vele, kicsapta az ajtót, a bábész cirkuszosok között átvonult, a lógó orrokból és konya fülekből kihalszott egy-egy pénzermét, és a tétlenül csüngő markokba nyomta, afféle utolsó kézszorítás gyanánt. És még az igazgatóval is megtette ezt, akinek pedig két bérbeadott lakása volt a fővárosban, és kacsalábon forgó nyaralója vidéken. Nem is költötte el ezt a pénzt aztán egyikük sem. Csak a sánta, ragyásképzű, nagydarab állatszélidítő vett rajta két gombóc fagyit, mielőtt kiugrott volna egy szállodai szoba ablakából. A gyomrában viszont nem találtak ételmaradványokat, csupán egy összemaszatalódott pénzermét. Az pedig bekerült a kórház üvegtrinjébe, a kisgyerekek vakbeléből kioperált gyűszűk, gombok, ólomkatonák, műanyag kisautók közé. Hiszi ezt maga egyáltalán?

A sekrestyés, mint aki most kap észbe, gyanakvón sandított Jenőre, sárga, szabálytalan fogai közül a koplaláshoz szokott emberek enyhén gyomorszagú lehelete csapott ki. Jenő már épp azon morfondírozott, hogy rákérdez, ugyan, honnan tud ilyen jól mindent ez az ember a papról, mikor a másik feltúrta egérszürke zakója ujját, és mintha kitalálta volna a gondolatát, ványadt testalkatát, sörpocakját meghazudtoló frissességgel nekifutott, majd egy flikk és két szabályos kézenátfordulás után, lendületes csavart szaltóval eltűnt egy fiatal nyírfa lombja közt. Aztán semmi, pontosabban senki. Könnyű szél motoszkált az ágak közt, Jenő hiába állt a fa alá, hiába bámult a levelek résein átnyilalló napba.

SZÍNE-VISSZÁJA

A hold éppen avval volt elfoglalva, hogy elfogyasszon egy jó darab, porhanyós felhőt. Pontosabban a felhő akarta befalni a ragyás, kerek holdat. Mindkét változatban van igazság. Tény, hogy az affér után a hold virított győztesen odafenn, s a felhő eltűnt, de tény az is, hogy a felhőgomolynak sikerült elnyelnie minden fényt kis időre. Jenő egy szál köpenyben ült a mézeshetekre bérelt kis faház küszöbén, nézte, ahogy a gesztenyefák felfelé igyekeznek a dombra, ahogy sohase érnek oda. Ha belepistulnak, akkor se. Bentről egyenletes szuszogás jött a nyitott ablakon, Jenő feje körül két-három szúnyog muzsikált. Nem mozdult, hagyta, hogy az egyik rászálljon a karjára, kiszívjon belőle valamicske vért. Egyformán jelentéktelen és egyformán jelentős dolgok forgolódtak a fejében. Az oltár hűvöse lehunyta szemhéján, mint egy borogatás, aztán párálló út az erdei kisvasúton, a nap teátrális fénykévéi között, egyik reflektorkarikától a másikig, autóstoppos zötyögés összeszorulva négy nagydarab munkással egy majd széthulló Wartburgban, amelynek ki-kihagy az egyik hengere. Nedves dió gurulása vékony szálú fűvön. A Tristham Shandy, amelyet minden eshetőségre betett a csomagba (ezen mulat most így, utólag), s amelynek az első, igen fontos oldalán se jutott túl. Az állandó, csillapíthatatlan éhség, a cinkos repeták a konyhán, a dupla tál májgaluska-levesek, és a dupla adag sültkrumplik. A nyaralók nyüzsgése így utószezonban - ebihalak a kissé már állott pocsolyában. És persze Márta így, és Márta úgy, és Márta amúgy, az ágyruhák lavina-fehér forgatagában. És éjjel és nappal. És jó időben a szabadban, rossz időben a szobában. És legtöbbször jó időben is a szobában. Mit kell ezt részletezni! Jenő rágyújtana, de nagy ívben elhajtja a gondolatot, mint egy még parázsló csikket.

Valamire kíváncsi még ezen a hatalmas rumbatökként zizegő éjszakán. Most hogyan tovább? Színe-visszája, színe-visszája, ahogy hozzák a napok? Ennél frappánsabb zárlatra vagy (attól függ, honnan nézzük), nyitányra számított. Mintegy válaszképpen odafenn megvillant, majd csóvát húzva lefutott egy csillag, akár egy célba érő hímvarsejt.

KEGYETLEN REKVIEM

1.

Reggel itt járt Hajnalka, a fiam menyasszonya, és a vállamon sírta ki magát. Nagy könnyesnyálás folt maradt a zakómon, a sötétszürke zakómon, majd megszárad, gondoltam, és meg is száradt, a folt viszont továbbra is látszik, nem baj, amúgy is tisztíttatni kellene. Én is kisajtoltam magamból néhány könnycseppet, ez épp elég volt ahhoz, hogy feszélyezzen, de mégsem oszlatta el bennem a lelkifurdalást, amiért még csak nem is tudok normálisan reagálni az esetre. Bántott, hogy elzékenyültem, bántott, hogy nem eléggé. Hajnalka viszont sírt, mint a záporosó, s ez megkönnyítette a dolgomat. Vigasztalnom kellett a lányt, nem sírhattam hát versenyt vele, viszont ki róhatna meg, amiért mégsem álltam meg száraz szemmel. Ilyenformán tehát a sírás rendben lett volna. Jó androgün sírás volt, ahogy így egymásnak dőlünk. Hajnalka csinos és fiatal, mégsem fordult meg a fejemben az, amitől néha kiszárad a torkom, és felgyorsul a pulzusom, ha az utcán fiatal lányokat látok. És a tudat, hogy Hajnalka csinosága ellenére ilyesmi meg sem fordul a fejemben, megintcsak jó érzéssel töltött el.

A sírás rajtam is könnyített, a hír keltette feszültség felengedett a sűrű konyhai fényben, és ez a kellemes ernyedtség kitartott tovább is, mikor már behúzott függönyök mögött, a nagyszoba félhomályában üldögéltem. Egy ideig legalább nyugtom van a napjaimat megkeserítő, tehetetlen tettvágytól. Az éjszakai telefonhívás szakította sebet óvatosan összehúztam, mint egy cipzárt, s most műtét utáni pihenőt engedélyeztem magamnak. Felálltam, kimentem, kenyeret szeltem, beleharaptam a szeletbe, letettem, eszembe jutott a vaj, kivettem a hűtőből, kést kerestem, félig megkentem a kenyeret, újra beleharaptam, rájöttem, hogy semmi kedvem enni, otthagytam az egészséget, visszamentem a fotelhez. Másodszorra is csak felkeltem, kimentem, felkapcsoltam a konyhai villanyt, megláttam a kenyeret, megtapogattam már kicsit szikkadt felszínét, elképzeltem, hogy beleharapok, ez elkedvetlenített, ajtó, tovább, előszobai villany: kabátok, ajtó, kamra: rohadt-gyümölcsszag, lámpa, a hűtőszekrényen ráncos kis gumók, alattuk folyós ragacs, valamikor barack volt, vagy talán szilva, nem is emlékszem. Pedig nemrégén létezett még egy másik, azelőtti világ. Nyúlós, unalmas, fárasztó, de valószínű. Tovább, fürdőszoba, lámpa: zuhanyzáskor otffelejtett alsóneműk, mint mindig, tovább, kisszoba, villany: ágy, bevetetlen...

Ahogy utána gondolok, lassan két éve megvan már ez a Hajnalka is. Péter azon a nyáron hozta szoba először a kenutábort. A pénz miatt hozta szoba, amúgy nem sokat mondott, annyit, hogy egyetemista társaság, pár ismerős. Aztán hazajött, már nem egyedül, rögtön bemutatta a lányt is. Az előszobában csörömpöltek a ledobott hátizsákok, utána benn kortyolgattuk a gyümölcs-teát, amit korábban behűtöttem magamnak (ez amolyan nyári megszokás). Egymás szavába vágtak, nagyokat kacagtak csak beavatottaknak humoros dolgokon, én is mormogtam valamit, fiatalkoromból maradt csónakházi emlékek után kotorásztam, hogy lendítsek a társalgáson. Ránk esteledett, s még egyre folyt a beszámoló, mindketten felém fordultak, de voltaképpen egymásnak beszéltek, mintha én lennék a fal, amelyről a másik elé pattan a labda. Kellettem nekik, biztos már ezerszer elmeséltek egymásnak mindent, amit amúgy is mindketten átéltek. Én voltam az ürügy, hogy újra kezdjék. Nem is nagyon figyeltem a különböző Gyurikra, Katikra, Nórákra, Pistákra, pedig ők gondosan megkülönböztették egymástól az azonos nevűeket. A dagadt Tamás és a pózna Tamás, a szemüveges Mari, tudod, nem a barnahajú, hanem akinek távcsöve volt, és így tovább. Hallgattam a szavak zümmögését, bronzbarna bőrük beleolvadt az árnyékba, s amint egyre sötétebb lett a szobában, már csak a szemek fehérje meg két villogó fogsor ugrált előttem.

Ezt látom most is, a két táncoló fogsort, a forgolódo szemgolyókat. Vagy ahogy Péter hét-nyolc éves korában tüneményes lassúsággal készítette reggelijét, vacsoráját. A húst meg a zöldséget (retket, paprikát, paradicsomot) először felaprította, aztán komótosan megkente a kenyerét, és hosszasan rakosgatta, rendezgette rajta a darabkákat. Szép színes lett, mire elkészült, de rettenetes sok idő kellett hozzá. Ildikóval (akkor még ő is élt) félig sürgettük, félig mulattunk rajta. És most rémes, hogy csak ezt látom, a két táncoló mosolyt, meg a vajaskenyér egyre tarkább mozaikját, a két csipegető ujját, amint elrendezik a képet. Rémes, mert a halott fiam helyett az élővel foglalkozom. Sőt, ha pontos akarok lenni, mégcsak nem is az élővel, hanem két hülye részlettel. A szájjakkal és a szendviccsel, a szendviccsel és a szájjakkal. Lekászalódom a vetetlen ágyról.

A növények töve száraz. Sose szerettem őket, csak Ildikó ragaszkodott hozzájuk. Mindenféle tápsókat csepegtetett a földjükbe rendszeresen, meg a kávézaccot is odaszórta, állítólag jót tesz, nyilvántartott savanyú és tőzeges talajt, napfényt és árnyékot, sok vizet, kevés vizet. Spriccelte a leveleiket. A fikuszról még a port is letörölgette. Most száraz a tövük, pedig mióta Ildi nem él, valahogy hozzászoktam a dologhoz: nem mondanám, hogy kedvelem, de legalábbis jól tartom a virágokat, ahogy a kényelmetlen, kunyerálós rokonokat szokás. Cseppeket nem kapnak, de locsolást és spriccelést igen. Azelőtt mindig sajnáltam rájuk az időt. Most valahogy ez is belefér. A locsolás belakja az ásító szobákat.

Szóval Péter. Itt van és nincs itt, mint politikai csoportképeken a kivakart, kivagdosott kegyvesztettek. Talán látnom kellene a hullaházi tolóágyon, nejlonszákba cipzározva, ahogy a krimikben szokás. Sírni kellene. Inni, lassan zavarosodó égszínké tekintettel, mint egy szappanoperában. Fogom a konyakos üveget, a díványon ülve töltögetek. Ez meg mi a fene, miféle rovar, és hogy kerül ide? Biztos még tegnap este, a lámpafény miatt. Na, menj innen, neked nyitottam ki az ablakot! Szervusz! Örülj, hogy élve megúszad! De a kezem milyen bűdös! Ez az állat valami szagot ereget. Ráadásul le sem tudom majd mosni, mióta az illatos szappan helyett valakitől ezt az algaszappant vagy mit kaptam, már az sincs, hogy lejöjjön a bűz.

Sorra veszem a tennivalókat. Felhívni a többieket, Zoliékat, anyut, és mindenkinek elmesélni. Részletesen. Vagy lemenni a Balatonhoz, megnézni a helyet, megnézni a holttestet. Bár azóta talán már fel is hozták. Megpróbálom elképzelni a deformált, feldagadt, elkékült, esetleg véres arcot. Okvetlenül megnézem majd. Senkié, nem a fiamé. De akár az övé is lehet. Telefonon ki kell deríteni az egészet. Hol van most, hova vitték. Tényleg, ott van az a másik srác, meglátogatom. Hiszen alig tudom, mi történt. Csak annyit, amennyit Hajnalka mondott. Aztán érdeklődni a hullaházban. Parcellát váltani a temetőben. Parte-cédulát készíttetni. Fénykép-albumokat nézegetni, hogy emlékezzem, hogy ki ne maradjak valahogy a fiam halálából.

Ekkor kezd el újra fájni. Végre megint felszakad valami. És jön a tehetetlenség-érzet, mint mindig, ha túl nagy a kihívás. Elmúlik majd? De kell-e, hogy elmúljék? Nem így vagyok normális ember? Vajon milyen egy normális ember?

Megint magammal vagyok elfoglalva. Hiába dörömbölök a cellaajtón, csak az öklöm dagad meg. A saját fiamhoz nem tudok kijutni. Bezárva a viselkedési kényszereimbe, a megrögzött félelmeimbe, utálkozásomba. Van itt kijárat? Legalább egy beszélő-nyílás, egy sebnylás?

Megint belegabalyodom. A fiókhöz lépek, ceruzát szedek elő, hegyezni kezdem. Aztán egy kottafüzetlap, tessék, szép sorban. Először azt az élve maradt srácot kell meglátogatnom a kórházban, hogy magam halljam az esetet. Részletesen, a legrészletesebben, ahogy csak ő tudja elmondani, hisz a végén ketten maradtak. Jöjjön Hajnalka is, addig se gondol másra,

nincs egyedül. Segíthet is megszervezni mindent. Kibeszéljük magunkból a dolgokat, kieresztjük a túlnyomást. Nem, először a kórház. Felderíteni a terepet, utána jöhet a többi. Még a temetést is meg kell szervezni, keríteni papot, lefoglalni a ravatalozót, legyen mit mondani a rokonoknak. Lehet, hogy lassabban megy, mint gondolnám. Lehet, hogy gyorsabban. Ki tudja, meddig tartanak ott valakit a hullaházban. Nem kizárt, hogy sietni kell.

Ekkor megcsörrent a telefon. A táborvezető az, valami tornatanár-féle, aki tegnap bejelentette a hírt. Mentegetőzött, hápogott akkor is, most is. De legalább közli, a mentő ma felhozta Pétert, ide és ide kell telefonálni. Megkérdezem a másik srác nevét, valami Gábor, felírom egy papírra, és megköszönöm a hívást. A tanár megkönnyebbülten teszi le. Kásás a hangja, nem sokat alhatott az éjszaka. Elképzeltem a táboron eluralkodó pánikot. Kiterítve a test, amely tegnap még ott kuporgott a tábortűznél, csapkodta a szúnyogokat, énekelt, mohón evett, reggel még fröcskölődött, gumimatracon úszkált, markolta az evezőt. Pirult a bőre a napon, nem lehetett sejteni, hogy hiába, hogy már senki sem csodálja összel a jó színét. Biztos volt hisztéria, lányok, akik hazautaznak, zokognak, nem bírják tovább. Talán fel is oszlott a tábor. Ki lehet-e menni a vízre úgy, hogy ne *az* jusson az ember eszébe? Így is, úgyis furcsa, ha véget ér a tábor, ha nem. Bár végül is ki van fizetve a csónakbérlet, a sátrak, a vezetők...

Meglátogatjuk azt a Gábort. Az arcán véraláfutások, a szája még mindig szederjes. Magánál van - vagy inkább magán kívül? Sír és reszket, nyugtatgatni kell. Nem tehet róla, mondjuk neki, de ő jobban tudja. Pedig tényleg nem volt mit tenni. Kint voltak a nyílt vizen, hirtelen beborult az ég, fellőtték a piros jelzést, és jött a szél, jöttek a nagy hullámok. Egy rossz mozdulat: mindketten egyfelé hajoltak, máris borult a csónak. Ha akkor sikerül megfordítani a hajótestet! Vagy legalább a fenekével felfelé, afféle tutajnak megtartani! De a hullámozás addig pofozta a kenut, míg el nem eresztették, nehogy magával rántsa őket is. Kiúszni sem volt reménytelen. Pár száz méterre van a part, a hullámok is kibírhatóak. Akkor rándult görcsbe Péter lába. Megpróbálta háton fekvé pihentetni, ellazítani, hiába, mindig elmerült. Ott vergődtek a megeredt esőben, a szélben, a habos, bugyborgó felszínen. Gábor kérte, hogy kapaszkodjon belé, de Péter nem akart. Úgy mindketten megfulladnak. Végül rávette mégis, küszködött előre egy darabig, egy nagyobb hullám után azonban érezte, hogy leválik róla a két kar, hogy Péter merülni kezd. Ordított, hogy ne, nem szabad, utána kapott, de Péter süllyedt lefelé. A víz alatt birkóztak, hiába nyitotta ki a szemét, nem látott semmit, Péter teste egyre erősebben húzta lefelé. És elfogyott Gábor levegője, és érezte, hogy egyre mélyebben van, és a tüdeje szétpattan, nem bírja tovább, levegő kell mindenáron, felfelé, amíg bírja. Elengedte a testet, önkívületben rúgta magát a felszínre, de egy öröklétig tartott az út. Most is, ha sikerül elaludnia, azt éli át, tartja a levegőt, a lehetetlennél tovább, és még mindig van felfelé, még mindig sehol a felszín. Kiúszott a partig, négykézláb mászott ki a köre, a táborba úgy támogatták be.

Ő rögtön kórházba került, de ahogy kivilágosodott, a vihar meg elcsendesedett, a többiek Péter keresésére indultak a parton végig, szóltak a vízirendőröknek is. Hiába. A déli bogrács mellett ültek már, mikor két rendőr jött, és velük egy horgász, kérték, hogy valaki azonosítsa a fiút. A táborvezető azt mondta, a fürdőnadrágról ismerte fel. Mikor felhozták Pestre, Gábor is meg akarta nézni mindenképpen, de a táborvezető és a kórháziak együttes erővel lebeszélték. Elég, ami már eddig is kijutott neki. Megígérem, hogy majd én megnézem azt a fiút, elmondom, milyen volt.

Mindig is iszonyodtam a víztől, későn tanultam úszni, nem is szerettem meg soha. Ezért járattuk volna uszodába Pétert? Az én víziszonyomba fulladt bele? Régen izgatott a fulladás, rémesebb halált el se tudtam képzelni. Olvastam római tisztekről, akik fogságba esve úgy

lettek öngyilkosok, hogy visszatartották a lélegzetüket. A fürdőkádban még gyerekként néha lemerültem, lassan kifújtam minden levegőt, a vésőig feszítettem a húrt. Kíváncsi voltam, milyen lehet. Csak úgy, a rettegés kedvéért. Amint megyünk kifelé a kórteremből, szórakozottan visszanézek erre a Gáborra. Bágyadtan int, halántékán megcsillan sűrű fekete haja. Vajon csak napfény, vagy tényleg egy ősz tincs?

Hajnalkával kávézunk, ugyanúgy a táborról mesél, mint amikor legelőször láttam, csak a hangja mélyebb egy fél oktávval. Furcsa félálomban néz valahová, én pedig ösztönösen a fogsorára koncentrálok, a táncoló fogsorára. Míg beszél, a kávé kevergeti, a kiskanál koccánásai beleszövődnek a szavak ritmusába. Az a kávé már egészen kihűlhetett, én még forrón elkortyolgattam a magamét. Hajnalka meséli, hogy a kenuban mindig Péter ült hátul, és kormányzott, neki forgolódnia kellett, ha látni akarta. Forgolódni pedig se mód, se idő, a többiek hajtottak, bírni kellett az iramot. Mégis együtt voltak, egy ütemre húztak, egy test, egy hajótest lettek, mint mikor esténként magukra cipzározták a kétszemélyes sátor ajtaját. Néha cseréltek, hogy ő is tanulja a kormányzást, ilyenkor szűkszavú utasítások érkeztek Péter szája sarkából, Hajnalka pedig nézte a szögletes, csontos vállakat, az izmok szíjait, a lehámlott, kiszéplősödött, naptejtől csillogó bőrt. Nem sokáig tartott egy-egy ilyen csere, mert a lány maga is érezte, milyen erőfeszítésbe kerül a fiamnak, hogy ellensúlyozza az ügyefogyott irányítást. Este a menetrend szerinti tábortűz, aki pedig ráunt a nomád konyhára, átrándul a közeli zsírpárás, viaszosvászon terítés kisvendéglőbe egy-egy rántott sajtra. Sétáltak is, gyakran hajnalig. Este a lehunytt szemhéjak mögött folytatódott az abbamaradt hullámmászás, a hányinger-keltő fényjáték, reggel úgy kellett kivakarni őket a hálósákból.

A fiam afféle szöcske-karakter volt. Nemcsak az alkata, a hosszú, szijas karja-lába miatt, de mert a gondolkodása állandóan szökdécselt. Nehéz volt követni, s még nehezebb, talán lehetetlen annak, aki nem ismerte eléggé. Egyik pillanatban egy tanáráról beszél, egy képtelenül nagydarab, szelíd emberről, annak terjengős, nosztalgikus gyerekkor-idéző előadásairól, hogy hogyan fociztak anno a Tabánban kitömött bőrlabdával, hogyan kent nekik a köves-kanyargós utcákon lefelé menet bármely sváb asszony egy-egy karéj zsíroskenyeret csak úgy, szeretetből. Aztán Péter minden átmenet nélkül egy kevésbé ismert Balzac-regény cselekményével folytatja tovább. Egyik közgázos barátjával ugyanis utánaszámoltak a könyvben leírt váltó-ügyleteknek, árfolyam-eséseknek és -emelkedéseknek, kinyomozták a korabeli tőzsde-viszonyokat, s valami elenyésző, pár frankos különbségtől eltekintve, ami akár az ő hibájuk is lehetett, számítógéppel ugyanarra az eredményre jutottak, mint az írópultjánál álldogáló szerző. Mikor pedig rákérdezek, hogy hová sikkasztotta el mindeközben a professzorát, és hogy kerültünk Balzac-hoz, egy ideig homlokát ráncolva mered maga elé. Aztán a fejéhez kap, elmondja, hogy az antikváriumban vett Balzac-sorozat egyik kötetében ugyanennek a tanárának fiatalkori igazolványképét találta. Az arc félreismerhetetlen, különbség csak az ősz haj. Mikor egy vizsgálja után Péter előkapta a képet, és aláírást kért a hátoldalára, a tanár elszörnyülködött: „Hol szedte esszt a borrszalmat!”.

Míg Hajnalka fintorogva megissza a hideg kávé, és fizetünk, az járt a fejemben, hogy ez az ugrálás gondolkodás közös bennünk, és Hajnalka alighanem meglepődne, ha elmondanám neki, éppen Balzacról gondolkodom. Nem mondom el. Előveszem a kottalapot, s útközben sorba rendezzük a teendőket. Egyszerűbb s főleg gyorsabb lenne mindezt kétfelé osztani, de egyelőre szükségünk van egymásra.

2.

Néha, hogy önbizalmamat növeljem, sétára indulok az emberektől nyüzsgő belvárosban, sorra kipécézek a szembejövők közül egy-egy szánalmas figurát, és magamban elégedetten mondogatom: ez is egy senki, meg ott, az is egy nulla, lerí róla, hogy nincs állása se, s ha van is, milyen és meddig, no nézd meg ezt, vagy azt ott, mennyivel különb vagy te mindnél! Mégiscsak tanult, mégiscsak rendes ember, művészféle vagy mi. Néha meg is feledkezem magamról, kárörvendve rábökök valakire, a szerencsétlen általában roppantul megrémül, mire én sietek bocsánatot kérni. De akadt olyan is, aki nemes egyszerűséggel rácsapott a hadonászó kezemre, s már lendíti is a jobbját, ha tüstént szabadkozni nem kezdek. Ezzel az emberrel tévedtem, volt benne méltóság. Le a kalappal. Csak álltam ott a hóesésben, levett kalappal, mákosodó hajjal.

Hiába győzködöm magam, hány meg hány milliárd ember hullott el, mióta a világ világ, anélkül, hogy nevüket az anyakönyvön kívül bárki bármi okból feljegyezte volna, s milyen kevesen, pár ezren vannak talán, akik alakítottak egyáltalán valamicskét az emberi történelmen, még kevesebben, akiket számon is tartunk ezért. Ugyan miért nem elég nekem a magam helye a sorban? Valahol középtájt, mint a gimnáziumi tornaórán. Félúton a megnyurgultak és a feltűnően apró termetűek, az óriások és a törpék között. És hát, győzködöm magamat naphosszat, még mindig jobb ez így, mintha siker kábítana, többnek képzelném magamat, mint amennyit érek, aztán egyszer csak érthetetlen módon látványosat zuhannék a képzelt magasból. Nem is látványosat, csak egyszerűben elfelejtenének. Tegnap még mindenki tudott rólam, mindenki derűsen üdvözölt, ma már futó mosollyal köszönnek, s néznek rögtön valaki más után, akit pedig sikerül elkapnom egy beszélgetésre, szórakozott, udvarias unalommal bámul el mellettem, vagy mered a poharára. Így képzelném. De aztán rögtön arra gondolok, bárcsak legalább ebből az illékony sikerből kijutott volna, sütkérezhettem volna kicsit, lenne most valami aranykor, hogy könnyes szemmel emlékezhesek vissza rá.

Ám semmi, a nevemet csak a telefonkönyv említi évről évre ismétlődő egyformasággal, újabban kicsit nagyobb, kiemelt betűvel, de ezért is fizetnem kellett: VADVÁRI SÁNDOR, zeneszerző, karmester, cím. Ám ez éppoly természetes, mint a bejárati ajtó réztáblája, a névjegyem vagy az igazolványaim. Ennyi mindenkinek kijut. Csak Vadváriból tizenöt-húsz van ugyanazon az oldalon, pedig nem gyakori név, ha nem is egészen ritka. A telefonkönyvet, a telefonkönyvbe felvett, kiemelt nevemet gyakran nézegetem, már meg is tört egy kicsit a gerinc, magától nyílik, ahol kell. És elteszek minden műsorújságot, amelyben szerepel, hogy én vezényelem a zenekart, bár ebben a lapban többszöri tiltakozásom ellenére is szinte minden alkalommal elírják a nevem. A leggyakoribb, hogy ipszilont ragasztanak a végére - pedig ki nem állhatom az ál-arisztokratákat. De voltam én már Vasvári, Váradi, Vadasi, ugyanígy János vagy István, bár ez utóbbit nem értem, hogy tudták összehozni. A szedőnek mintha mindig ott bicsaklana meg az ujja vagy a memóriája. Mégiscsak különös, nem? Valamire kiszemelt talán a sors, ha másra nem, hát arra, hogy mindig elrontsa valami a szájam ízét, hogy mint kiskutyának a tulajdon piszkába, mindig beletöröljék az orromat a semmi-voltomba. Nem kívánok persze másokat befeketíteni, nem állítom, hogy velem az emberek gonoszabbak és alattomosabbak volnának, mint bárki mással. De azt már igen, hogy bárhogy támadjanak vagy pártfogoljanak, bármilyen ügyesen vagy ügyetlenül manőverezzek, minden csak arra szolgál, hogy napnál világosabban kiderüljön: szürke, reménytelenül szürke és fantáziátlan figura vagyok. Pedig ha tudnák... Ha tudnák, mennyi minden cikázik át egy pillanat alatt a fejemen csak úgy, mellékesen, a napnak bármely pillanatában!... Hogy hány és hány mélyebbnél mélyebb borzongás szaladgál keresztbe-kasul a lelkemen, amikor mondjuk

egy nagyszerű partitúrát vagy egy jó regényt olvasok!... Ha tudnák, hogy könnyekig meg tud hatni az élet egész rejtelmessége, s időnként már nem bírom ezt a telítettséget, sírva fakadok!...

Tudnák, tudnák, de honnan tudna erről bárki?... Ki az oka, hogy mindez semmi módon nem jut kifejezésre, hogy itt fortyog bennem, mint valami bűzös mocsár? Egész gazdag szövésszerű, káprázatos hangszerelésű szimfóniákat összefantáziálok, de amikor leülök az asztalomhoz, a lejegyzett hangjegyek olyan üresen kopognak, mint a tollam a papíron. Fordított Midász király vagyok, az én kezemben minden, de minden szarannyá válik - már elnézést a kifejezésért, de kétségbeesésemben bizony ennél erősebbeket is használok, ha senki se hallja. Igen, határozottan úgy érzem magamat, mint akinek (ne vessenek, ha akarnak, az avas fogalmazáson) megnémult a lelke. És nincs semmiféle egyezményes jelbeszéd, amellyel szóra lehetne bírni. Üdvös lenne kitalálni egyszer a süketnéma lelkek érintkezését megkönnyítő jelrendszert, mert azt gyanítom, nem állok egyedül a gondommal.

Bárki joggal mondhatja, mit szóljon akkor az úgymondó „egyszerű ember” (ez a nekem egyébként meglehetősen ellenszenves kitalálmány, ez a puszta séma), vagyis mit szóljon az, akinek semmi más kilátása hangulatai, érzelmei kifejezésére, mint hogy ferdén vagy egyenesen hajtja be a csavart, sok aprót vagy egyetlen hatalmasat csap kalapácsával a szög fejére? Az ilyen okoskodók nem mondanak hülyeséget, de megvan az a hibájuk, hogy szeretik leegyszerűsíteni a dolgokat.

Ráadásul majdnem mindig balul sül el, ha megpróbálok valakit beavatni nevetséges titkaimba. Nincs itt semmi látnivaló, mutogatnivaló, az az igazság. Unalmasan és feltűnésmentesen szürkültem bele mostani állapotomba. Se harsonák, se újságcikkek, csak a kicsit koszos, levakarhatatlan csend, amely már egész burkolatot vont körém.

Megint azon kapom magam, hogy dramatizálom a helyzetemet, pedig épp az az őrzítő, hogy nincs benne semmi, de semmi drámai. Néha már úgy érzem, hogy emiatt a sok elmélkedés miatt vagyok olyan tehetetlen. Az összegubancolódott gondolatok gúzsba kötnek, nem mozdulhatok egy tapodtat sem. Mert mire cselekvésre kerülne a sor, már rég belefáradtam és belefásultam a gondolkodásba, régesrég nem érdekel az, amin annyit töprengtem. Idejekorán kiégnek ötleteim, ezek a silány lámpakörték.

Sokszor lázas tettvággyal érkezem a próbára, mintha találkára mennék, s nem csak a futástól meg a hidegtől pirul ki az arcom. Még mindig sietve cibálom le magamról a kabátot, törölgetem párás szemüvegemet, húzom fel az Ildikó-kötötte pamutmellényt, ezt a furcsa kabalát vagy munkaruhát, ahogy tetszik. De amint belépek a próbaterembe, azon nyomban kihülök, mintha egy vödör vízzel öntöttek volna nyakom, vagy ahogy szeretkezés után lohad le és válik közömbössé az ember. Hiába próbálom magam felrázni, sehol a pezsgés, sehol a magasfeszültség. Ugyanaz a langyos karmester vagyok, aki voltam. A próba disszonáns előkészületei pedig még csak rontanak a helyzeten. Minden padlón csikorduló székláb, minden kattató hangszertok, minden futamnyi hangolás még jobban lehűt, ha ez egyáltalán lehetséges. Mire kezdünk, már teljesen átfagytam. Nehezen mozdul a kezem, hagyom futni a darabot, pedig tudom, észrevettem, hogy a fűvósok elcsúsztak, az ütősök túlságosan mennydörögnek, a hangzás minduntalan szétesik. Ilyenkor időbe telik, míg összeszedik magukat, s akkor megint jön egy zökkenő, megint tökéletes a káosz. Egy idő múltán mégis leállítom az egészet, a lehető legrosszabbkor, éppen mire belejötték volna. Nem is én állítom le, a karom magától lehull. Tanácstalankodom, honnan kezdjük újra, hisz annyi kétes, megoldatlan részleten túl vagyunk már. Találomra választok egy ütemet, és már amikor intek, tudom, hogy máshonnan kellett volna. Tudom, hogy ők is tudják, ezért nem is lehetnek rólam valami nagy

véleménnyel, s magamban teljesen igazat adok nekik. Erőlködöm, hogy kicsit felpörgessem a munkát, egy-egy pillanatra belelendülünk, aztán megint a legszánalmasabb közöny lesz rajtam úrrá, szorosán rám tapad, nem ereszt. Rémes érzés, nyúlik, egyre nyúlik, s közben mindenki úgy tesz, mintha minden a legnagyobb rendben volna. Ha csak célzok is bármi ilyesmire, nagy garral tiltakoznak, erősítgetik, hogy kitűnően ment minden, meglátom, az előadáson még kitűnőbben megy majd. A kenyerüket féltik.

Az előadások még lidércesebbek. Minden hiba egy-egy ütés a fejemre, alig bírom már elviselni, a végén kábultan köszönöm meg a gyér és udvarias tapsot, hajlongok, s közben az első hegedős fagyos arcán látom, hogy hiteltelen ez a pojácás hajlongás, amely rohamként tör rám minden alkalommal. Összetörve ülök a büfében, nézem elégedetten cigarettázó, konyakozó zenészeimet, akik rég megtanulták, hogy ilyenkor nem érdemes hozzám szólniuk. Ülök, mint egy állatkerti majom, aki rács mögül nézi, mit csinálnak a kedves, szabadon élő rokonai. És elfogynak a muzsikusok, a pincérlány segíti rám a kabátot, ami bosszant, annyira azért nem vagyok még öreg, de ellenkezni nem merek. Mert ráadásul tényleg megöregedtem, talán már öregen is születtem, s csak egyre öregebb leszek.

Ha vendégkarmester jön, sosem élek a pihenési lehetőséggel, elbújok az egyik páholyban, onnan nézem, mit csinálnak az emberkéim, s főleg: mit csinál velük az ismeretlen. Látom, hogy általában nyoma sincs a flegma arcoknak, amelyekkel órák hosszat nézek farkasszemet. Az egyik lobogó hajú jövevény felbőszített: az én unott muzsikusaim itták a pasas minden szavát, elkerekedett szemmel bámulták bohóckodását, birka-türelemmel viselték üvöltözését. Ha fejhargon énekelt, páá-rámpáppá, méhégehegyszehér, nem röhögtek rajta, ha szétvert egy pálcát a kottatartón, az első hegedős felpattant, adta a másikat...

A legdühítőbb egy kis kopasz figura volt. Ugyanolyan hivatalnok-forma, mint én, sörpocakkal, hátranyalt hajjal. Esküdni mernék rá, hogy a zakója zsebkendőzsebében aprófogú fésű lapul, a táskájában pedig szalvétába csomagolt uzsonna! A hangját alig hallani, selypít és affektál. De az én kedves zenekarom lesi a mozdulatát, pontos is minden szólam, hiába fülelek, sehogyse hallom a szokásos recsegést, a külön kis felhangokat, amelyek máskor oly rémesen idegesítenek. Az egész szedett-vedett banda egyetlen hangszer.

A hozzám hasonlókon próbálok jól mulatni. Dörzsölöm a kezem, lám-lám, pont olyanok, mint én. Aztán rá kell jönnöm, hogy mégse. Ezek a fickók nem zavartatják magukat, teszik a dolgukat, lezavarnak egy korrekt Mozartot, lenyesegetik a túlzásokat, kiigazítják a nagyobb hibákat, eltűrik az aprókat. Tudják, hogy semmi különös nem történik, hogy a világon száz meg száz karmester képes összehozni egy ugyanilyet, a legértőbb kritikus se mondja meg, melyikük dirigált! De azért nagyon elégedettek, ugyanígy a zenészek, sőt, még a közönség is. Egy átlagos Mozartot vártak, megkapták, mennek haza. A hajamat tépem ilyenkor, üvöltönni lenne kedvem. Hiszen ennél még a gépzongora is jobb!

A politika untat, pedig látom, hogy segítségével egészen jelentéktelen emberek hirtelen fontossá válhatnak. Amint látom azt is, hogy igen fontos emberek miként válnak egyik pillanatról a másikra jelentéktelenné, sőt, leprássá, mindenki kerüli őket, ha jót akar magának. De a legkisebb ellenállás se szorult belém a „rendszerrel” szemben, ahogy mondani szokás. És elvi kifogásaim sincsenek. Én és az elvek! Fiam és évfolyamtársai órákig elvitatkoztak közérdekű kérdéseken, azon, hogy mit hogy kellene csinálni, és miként lehetne elméletileg megalapozni. Mégse jutottak semmire. Szívták a cigarettát, boroztak, szakadtan jártak. Hagytam, hadd üljenek össze a szobájában, hallgattam a zsvajt, és néztem a tévét. Olyan mindegy, mit hazudik a bemondó, miféle lázas igazságokat hadarnak a fiúk a túlszobában!

A semmiből jöttem, jó volt a „pedigrém”, elsőre felvettek a főiskolára. Máig viszolyogva és ritkán látogatom apuékat, akik még mindig Szélsőpusztán élnek, és az ottani, szűkös életben gondolkodnak. Hogy ki mit mondott kinek, ki kivel diskurált a kertek alatt sötétedésig, ki részeges és veri a feleségét, ki dolgozik feketén. Nem érdekel, amikor a volt osztálytársaimat sorolják, mélységes unalom fog el, ha egyik-másikkal összeakadok az utcán, rám köszön és boros lehelettel taglalni kezd régi ügyeket, verébvadászatot, békacomb-sütögetést, ablakbedobálást, lányokra leskelődést. Le akar rántani magához, de hiába. Ilyenkor látom, milyen feneketlen szakadék választ el ezektől a poros, izzadt, tyúkszarszagú fickóktól, amilyen én is voltam régen, nagyon régen. Ezek a beszélgetések türelmetlenné tesznek, előbb-utóbb átveszem a szót, sorolni kezdem külföldi koncertjeimet, zeneszerzői terveimet. Értésükre adom, hogy hiába őriztük együtt a libát, ennek vége, nincs híd a múltba, ahol a rangkülönbségek elenyésznek. Feltornásztam magam valahová saját erőmből, s inkább felfelé kúsznék, mintsem vissza ebbe a vadvízes-sáros, horizontig lapos világba. Mit értenének ezek a fickók a kételyeimből?

Tudom, felvágósnak mondanak a hátam mögött. Szüleim kérleltek, viselkedjem barátságosabban, nem olyan rossz emberek ezek itt. Ha nem is „kulturáltak”, ha nincsenek is beleírva az újságba, ha nem is mutogatják a tévében őket, mint téged „fíjjam”, lágyult el ilyenkor anyám. Rémesen imponál nekik, hogy fővárosi, híres ember vagyok. Valóságos szent, aki a tévében is látható. Bármit mondok, áhítattal csüggnek rajta, még évek múlva is emlékeznek rá, ha valakit lehülyéztem.

Nem tudok velük mit kezdeni, a mozdulatban, ahogy lehajolok, hogy anyut arcon csókoljam, s ahogy fél méterről kezét rázok apuval, abban minden benne van. Az utamat viszont akaratlanul is elegyengették. A káderlapom rendben volt, s én ennyivel beértem. Különvéleményre nem tartottam igényt, nem törekedtem sem az ellenzéki, sem a vonalasság kétes dicsőségére. Mielőtt a zenekarhoz kerültem volna, jó pár üzemi, szakszervezeti kórust dirigáltam. A repertoár jobbra mozgalmi dalokból állt, erre volt kereslet, bár időnként vegyítettem hozzá ezt-azt, ártatlan dolgokat, madrigált meg népdal-feldolgozást. Eszem ágában sem volt ellenszegülni, csak némi változatosságra vágytam. És igazán nem vittem túlzásba, hadd zúgjon a Volga meg az amúri partizánok dala. Legalább nem kellett dinamikai váltásokat produkálni, kiereszthették hangjukat jámbor, amatőr énekeseim.

A pártba beléptem, amikor hívtak. Minek makacskodtam volna? A lelkesedés nem fűtött, de passzív ellenállásba sem vonultam. Eljártam az értekezletekre, ott aztán nem szólaltam fel többször mint bárki más. Ha beszámolót kértek, megírtam, ha egy-egy beosztottamat dorgálni kellett, hát megdorgáltam. Nem volt több jelentősége, mint egy énekpróbának.

Mindig jobban kedveltem a kompromisszumokat a kakaskodásnál, bármilyen hősiezen is pattogjon valaki. A két főnök, a párttitkár és az igazgató rühellik egymást. Amint reggel, munkába igyekezve a párttitkár irodájának vonalába érek, rejtélyes módon mindig felpattant az ajtó, s ő beránt a szobába. Leültet, cigarettával kínál, majd fel-alá járva gyalazza az igazgatót, s néha megtorpan, várakozóan néz rám. Bólogatni kezdek, elmesélek néhány példát a saját gyakorlatomból. Ezek mindig kapóra jönnek neki, pedig alig-alig tóditok. Az egész tíz, néha tizenöt percig tart, középtájt szabályos metszettel. Félidőig hergeli magát, egyre vörösebb arccal hadonászik, néha még a cigaretta is kirepül a kezéből. Aztán észbe kap, lassan lehiggad, végül józan kézszorítással kitessékel. Valami bemelegítés lehet ez, felkészülés az egész napi kukacoskodásra.

Alig megyek tíz métert, már vár Ilike, az igazgató titkárnője, és bekísér az irodára. A diri kifaggat, mit mondott a párttitkár, s én mértékkel, ügyesen kibökök egy-két ártalmatlan dolgot. Az igazgatónak persze korántsem tűnnek ártatlannak, metsző gúnyval veri rommá a párttitkár minden állítólagos szavát. Éppúgy teljes hűséget követel, mint a másik. És én nem rontom el a szerepemet. Mindkettejükhöz hú maradok. Kímélem őket a gutaütéstől, magamat pedig a kellemetlenségektől. Nemigen kell hazudnom, mindkettőnek igaza van. A párttitkár rossz párttitkár, az igazgató rossz igazgató. Az előbbi mindenbe beleüti az orrát, nem szorult belé semmi nagylelkűség, leállít lelkes kezdeményezéseket, de aki tud bánni vele, könnyen a kegyeibe férkőzhet. Az igazgató ellenben valóságos angol úr, nagyon jól reprezentál, de dönteni nem szeret. Nem is tud. Ha valaki erélyesen lép fel, ő rögtön meghunyászkodik. Metszően szellemes minden távollévő rovására, de ha az illető feltűnik a láthatáron, igazgatónk már veszi a kalapját, és kiszalad valamelyik presszóba.

Ugyan minek kellek én mindkettejük bizalmasának, mért nem akaszkodnak össze, mint a vezérbikák, és döntenek el, ki az erősebb? Nyilván épp ezt nem akarják. Én vagyok az ideális távolság kettejük között. Ezért ha tehetem, a hátsó lépcsőn járok fel, így közvetlenül az öltözőbe jutok, kikerülve mindkét veszélyes zónát. Heti kétszer viszont meg kell járnom a szabályos utat, különben a zenészeim maguk jönnek, hogy a párttitkár vagy a diri olyan ideges, nem lehet vele bírni. Csináljak már valamit. Megyek, meghallgatom őket, mint egy pszichiáter vagy egy gyóntató...

Nem vagyok persze fából. Rossz - vagy inkább csak kellemetlen - szokásom szerint szeretek epés megjegyzéseket tenni kollegáimra. Rájuk is fér! Szemtől szemben a legártatlanabb kritikát is gátlásosan adom elő, a hátuk mögött viszont nem teszek lakatot a szájamra. Az egyik értekezleten aztán szinte véletlenül kikottyantottam egy ilyen csípős mondatot. Élénk vita kerekedett, s az a jelen nem lévő, amúgy is párton kívüli szerencsétlen húzta a rövidebbet, akit bemártottam. Az eset meghökkentett, de lelkifurdalást nem éreztem. Ismertem jól a szóbanforgó brácsást, lusta és pimasz fickónak tartottam. Káröröm vagy elégtétel se töltött el. Az elvont igazságok nem érdekelnek, csak ami belőlük rám vonatkozik. Azóta kísérletezem, szórakoztat a játék. Ezek a kis túlbuzgó pártemberek isszák a szavaimat, mindent komolyan vesznek. Egyszemélyes zsűrim Ervin, egy pincehelyiségben rajta próbálok ki minden pletykát. Neki általában tetszenek, élvezettel hallgatja, nevetgél rajtuk. Az értekezleten senki se nevet, pedig nekem például lenne kedvem. Elmélyülten néznek, jegyzetelnek, közbevágnak.

Nem lettem se megszállott, se dühöngő. Nem hiszem, hogy jó, amit csinálok, de azt se, hogy rossz. Viszont egy izgalmas értekezlet jobb, mint egy unalmas. Amúgy meg oly mindegy, miért rúgják ki azt, aki csak hátramozdít... Uralkodom is magamon, hetekig érlelek egy-egy ilyen akciót. A zenészeim egyre sunyibbak, óvatosabbak, tartanak tőlem. Feltűnően kerülni nem mernek, de rövidre fognak minden beszélgetést. Sértegetni csak egyszer sértegettek, az egyik elbocsátott ütős feldühödött felesége csengetett be hozzánk. Hadonászott, spiclinek nevezett, aztán minden átmenet nélkül csúszni-mászni kezdett előttem, s a kezemet szorongatva könyörgött, vegyem vissza a férjét. Miután bezártam az ajtót, belevigyorogtam az előszobai tükörbe. Na, tessék, a hatalom.

Egyetlen embert becsültem egy ideig az egész nagyképű társaságban: a legtehetségtelembbet. Pedig aki ránézett, rögtön ideges lett, az jutott eszébe, ugyan hogy lehet így élni. Ervin volt az, a cselló szólam leggyengébb pontja. Mindig a kiesés szélén táncolt, mint egyes vidéki futballcsapatok, aztán valahogy mindig benn maradt. Akadt volna elég félprofi vagy amatőr zenekar, mind kapva kapna rajta, vinnék a maszatalós futamaival, a nyiszorgó magasakkal és

a rozsdás mélyekkel együtt boldogan. De az ilyesmi már a deklasszálódás jele, mint egy arisztokratánál a rangon aluli házasság. Úgyhogy amíg nem muszáj, amíg lehet féllábon egyensúlyozni azon a láthatatlan határvonalon, ő kitart. Csak azért sem szegődik vidékre sztárnak.

Ervin konok fickó volt, persze a maga szánalmas módján. Próbákon, előadások előtt már jóelőre megérkezett, ott fűrészelt a néptelen árokban. Hó elején hétrét görnyedve, reszkető örömmel kuncsorgott oda a pénztárhoz. Ujjai nedves foltokat hagytak a nyugtán, amikor aláírta, s a pénztárosnő papírzsebkendővel törölgette meg a tollat, amit ő megfogott. Egyik születésnapja előtt a többiek összedobtak neki egy kis pénzt közös ajándéokra, tusfürdőre, illatszerre. Túl durva, iskolás csíny, nem tudni, ezért nem volt-e foganatja.

Pedig ez a fickó határozottan valaki. Se több, se kevesebb, éppen annyi, amennyi. Ez a legnehezebb dolog: pontosan kiszámítani, mennyit érünk, mennyit nyomunk a latban. Ahhoz képest élni. Ami Ervint illeti, minden más variánsban lett volna valami romantikus. Ha lehetetlenül csúnya, de remek zenész, kész a belül színarany gnóm, az új Quasimodo legendája. Ha jóképű, de szerényebb képességű, csak elevickél valahogy, dicsérik mint kedves fiatalembert vagy korholják, mint nagy kujont. Ha szép és tehetséges, az ördög sem állítja meg a karrier felé vezető úton. Egy biztos, Ervinnek a leghálátlanabb szerep jutott. Emelt, pontosabban lehajtott fővel viselni kettős fogyatékoságát, nos, ez nem csekély lelkierőt igényelt. Megalázta magát, és ezzel, legalábbis az én szememben felmagasztosult. Az önmagával egyenlő ember mintapéldányának tartottam.

Mert hisz kik röhögtek rajta? Csupa silány utánzat! Egy szemüveges, himlőhelyes arcú lány, a másodhegedűs, Anne-Sophie Mutternek maszkírozta magát, flitteres nagyestélyiben járt, állandóan hajkölteményeket csináltatott (rámehetett a fél keresete), és olyan üdvözülten mosolygott minden kicsikart hang után, hogy az embernek a bicska kinyílt a zsebében. Úgy éreztem magam, mint aki egy panoptikumban jár. Némi fejtörés után egy modoros vonóhuzintásból, egy tükör előtt betanult grimaszból, egy túl elegáns félprofilból rájött az ember, hogy itt egy Casals, ott egy Kuyken, amott egy Rampal vagy egy Maurice André. Egyszer korábban értem be, s lám, a hegedű szólamvezető céklavörös arccal mászott le a pulpitusról, tette le a pálcát. Bizony, ott vezényelte az üres szobát, a székeket, a csillárt, a parkettát ez a miniatűr Toscanini.

Ervin esze viszont nem Bachon vagy Beethovenen járt, hanem mindig csak a legközelebbi ütemen, amely után kidugott nyelvvel tapogatózott. Billegő hangokon kellett átjutnia minden alkalommal a túlpartra. És ez nem akármilyen. Mivel vagyok én jobb nála? Neki hamisan szól a csellója, nekem hamis a zenekarom. A néma pálcával éppúgy lehet melléütni, mint egy zongorán. Szétszaladnak a szólamok, mint a leejtett hőmérő higanycseppjei. Rádásul engem még mindig dühít, hogy nem vagyok Toscanini.

Az Ildikó halála utáni időkben mindennap iszogattam valamennyit. Szokva voltam hozzá, így ritkán szállt a fejembe, de már függtem tőle. Ha egy nap nem hajtottam le egy-két sört, kezdett kiszáradni a torkom, megindult a nyálam. Amúgy a dohányra is visszaszoktam, pipázással próbáltam önmérsékletre szorítani magamat. Nem ment. Türelmetlenkedtem, nem tudtam jóízűen, sietség, ideges, nikotinéhes remegés nélkül megtömni a pipámat. Se szurkálni. Se tisztogatni. Az összes efféle művelet fölösleges időkidobás. Azt hiszem, én lettem volna a világ legrosszabb horgásza. Ha összezárnak a saját gondolataimmal, végem. Szóval a cigaretta bizonyult erősebbnek. Elindultam lassan lefelé. Nap nap után erővel vettem rá magam a mosdásra, a borotválkozásra, a ruhaváltásra, a tisztítóba járásra. Péter egyszer kitepte a kezemből a ki tudja, hányadik csikket, és földhöz vágta, pedig ő is dohányzott.

Mostanra úgy-ahogy összeszedtem magam. Délutánig csak egy-két szálát füstölök el, és nem iszom komolyabb szeszt. Este persze meglódul a tempó, de a művészbüfében visszafogom magam, egy-két utcával arrébb lévő kiskocsmákban vagy otthon iddögölök. Tartom a formámat.

Ervinnel is az ital hozott össze. A koncert utáni unikum-sör aznap este is várt az asztalon. Izgatottan telepedtem le a két pohár, a kicsi, de erős és a szelíd, de hatalmas mellé. Mindkettő egyformán párás volt és hűvös. Azt hiszem, jó ideje már csak ezért vezényeltem: a pályadíj ott várt az alagút végén. Kiszikkadt a torkom, agyam csak erre koncentrált. Szinte nem is voltam magamnál, amíg szét nem áradt bennem ez a nagy nyugalom, ez a verejtékeztető, hideg borzongás. És mire a vágtyól bepárasodott tekintetem valamelyest kitisztult, már ott ült velem szemben Ervin, és meggyilkórt szopogatott. Amikor észrevette, hogy figyelem, zavartan megemelte poharát. Kissé megütődtem a dolgon, mert általában tiszteletben tartották ezeket a meghitt pillanataimat. Valaki visszamondta, hogy a hátam mögött azt suttoják: „A főnök szürcsöl”. Dühített ez a kifejezés, különösen mert azután már nem tudtam nem gondolni rá. Megkeserítette amúgy jótékonyan keserű örömet. „Szürcsölök” - gondoltam most is gépiesen.

A büfé szokás szerint kiürült, az egyik diétázó tubás már megette tálcányi krémesét, és szuszogva elköszönt, a családosa családjukhoz, a facérok szórakozni vagy aludni mentek. Aranka, aki már nem igazán fiatal, mosogatott, csörömpölt, aztán felrakta a székeket az asztalokra, söpörni kezdett. Ásítottam, megtöröltem könnybe lábadt szememet, de Ervin még mindig ott ült. Ott szürcsölt velem. Ő aztán tényleg szürcsölt. Elöttem már a második korszó szintje is jócskán apadozott, neki még mindig volt min nyammognia.

Édes Istenem, néztem végig rajta, míg kabátban toporogtunk kinn az ajtó előtt. Akkor még nem láttam benne semmi mást, mint egy kellemetlen, ragadós alakot. Mi a fenét akarhat? Igaz, órák óta ültünk egymással szemben, és eszembe sem jutott megkérdezni, mit akar. Akkor most ki a hibás, a parazita vagy a gazdanövény? A hideg levegőn kissé szédelegve, de jóízűket szippantgatva ballagtunk. Egy-egy kereszteződésnél Ervin rábökött valamelyik keresztutcára, arra mentünk tovább. Kiderült, nem is csak úgy, a vakvilágba. Füstös borpince előtt álltunk meg, Ervin előre indult. Benn egy-két vermut után megoldódott a nyelve. Valami félreértésnek vagy rosszindulatú pletykának köszönhettem a közelebbi ismeretséget. Egy jóakarója azt súgta neki, veszélyben forog az állása, gondolta, tisztázni kellene a dolgot. Azt mondta, tudja jól, ő csapnivaló zenész, de majd igyekszik. Nagyon, nagyon szoktam én unni az ilyesmit. Ám meghökkentett, hogy Ervinben nyoma sincs az álszerénységnek. Tényeket szögezett le. Ha azt mondta, igyekezni fog, az úgy is lesz.

Boros poharamon át tűnődve néztem az arcát: elmosódott, guvadtt szemű gorgó. Innen indult az, amit jobb híján kettőnk barátságának nevezhetünk. Nem bizalmaskodtunk különösebben, de Ervin megérezhette, hogy kezdem becsülni, nem húzódott el lesütött szemmel, mint a többi kollégától. Ő hozta a kártyát, én a cigarettát, mert ő csak egy-két szálát szívott, amint az italban is ismerte a mértéket. Alsóztunk, huszonegyeztünk, snóbliztunk: csupa gyermeteg és könnyen megunható játék. Nem untuk. A rossz nyelvek azt híresztelték, ez az együtt-iszogatás szilárdította meg Ervin pozícióját a zenekarnál. Hadd legyen igazuk!

Egyszer kissé becsípett pár pohárka konty alá való Éva vermuttól. Talán nemigen evett aznap, talán fáradtabb volt a szokásosnál. Ez nagyjából mindegy is. Lényeg, hogy akkor mesélt nekem a kudarcáról. Azt mondta, egyetlen egyszer hibázott életében, de akkor aztán megtanulta a leckét. Egy olasz zenei estre felkérték szólistának, és ő elvállalta. Rokona

szervezte az estet, és tudta, hogy kifizetetlen számlák várákznak Ervinéknél otthon. Felesége és a rokon együttesen rágták a fülét: ugyan, vágjon már bele. Ez a munkája, ezt csinálja naphosszat, hogy ne tudná eljátszani azt a nyavalyás Cherubini-versenyt. Ervin a partitúrát felületesen ismerte: józan mértéktartással sosem gondolt szólista-karrierre. Hát beledolgozta magát. Éjszakákat fűrészelt át, a szomszédok folyton dörömböltek, a folyosón nem köszöntek, egyikük kiköpött Ervin lába elé. A házmester elkapta az egyik gyereket, és valami mondva-csinált indokkal alaposan eltángálta. Szégyen ide, szégyen oda, Ervin nem mert kikezdeni evvel a hústoronnyal. Inkább lement, bocsánatot kért, és megkérdezte, hogy nem játszhatna-e a fellépésig még néhány napot a kazánházban. A házmester vállveregetve beleegyezett, és hozzátette, hogy Ervin szar alak, mert ha akadna olyan barom, aki az ő, úgymint a házmester gyereket megveri, hát azt ő darabokra tépné. Mutatta is, hogyan csinálná.

Ervin ült a petróleumszagú odúban, a csupasz lámpakörte alatt. Még szerencse, hogy tavasz volt, nem ment a fűtés, különben ő is megsül, a hangszer is megsínyli. Így is izzadt, köhögött és izzadt, de tudta, hogy ez a sok verejték nem elég. Hogy lesz még mit izzadnia. Megpróbálta lemondani a dolgot, megpróbált keríteni mást, hiába. Hiszen meg is betegedhetne, gondolta kétségbeesetten. Ehhez már nem volt mersze. Akkoriban a próbákon rendszeresen elaludt. Társai galambtollat dugtak a fülébe, az orrába, hogy felébresszék. Röhögtek rajta. Vett egy karton cigarettát, dohányozni kezdett. De a felkészülés néhány heténél sokkal hosszabb volt a koncert maga. Élete leghosszabb koncertje. Valóságos rémálom. Ült a széken, izzadt, az izzadság rácsepegett a brácsájára. A zenekar időnként teljesen magára hagyta, ő pedig támolygott, mint akinek részegen kell kitalálnia egy labirintusból. A cifrázásokat leegyszerűsítette, a hajlítások tagolatlaná váltak, a ritmus széthullott. Vérfagyasztó csendben játszott, a közönség meredten figyelte, ahogyan a Szabadság-híd tetején gubbasztó öngyilkos-jelölteket szokás. A tapsra sem emlékszik, semmire. Utána kint cigarettázott a folyosón, szabad kezét néhány gratuláló szorongatta: rokonok, ismerősök. De a honoráriumot megkapta, a számlákat kifizették. Akkor határozta el, hogy a kísérleteknek vége. Senki nem akar lenni, és mindent el fog viselni.

Később Ervinnel való találkozásaink abbamaradtak. A vallomás után feloldódtam, és túl sok mindent fecsegtem. Ettől aztán kényelmetlenül éreztem magam. Elkártyáztunk egy darabig, aztán ráuntam a dologra. Egyszer szórakozottan szóba hoztam a fickót az értekezleten. Egy perccel előbb még nem is sejtettem, hogy megteszem. A többiek zavarba jöttek, azt hitték, provokálom őket. Mindenki úgy tudta, Ervin az én védencem. Adtam az ártatlant, és alapos szakmai kritikát mondtam a játékáról. Simán kirúgtuk, mindenki örült az alkalomnak, hogy megszabadulhat ettől a szerencsétlentől. Úgy hallottam, valahova vidékre került, de sosem kérdezősködtem utána. Nem látogattam meg, és nem is láttam többé.

Ezt az esetet tudom a legkevésbé megmagyarázni magamnak. Ildikó, akinek elmondhattam volna, már nem élt. Korán halt meg, túl korán. Amikor néhány dolgot már el tudtam volna mondani. De már nem volt kinek. A kamaszodó Péternek legalábbis nem. Ervinnek végképp nem, hisz őt én löktem el magamtól.

Zenét, zenét! Irigyeltem a kollégáimat, akiknek sikerült. Nem voltam képes a fióknak dolgozni, aztán szaladgálni vele, hátha kell majd valakinek. Az adott feladat izgalma tudott csak felajzani. Régebben elvezényelgettem egy-egy saját népdalfeldolgozást, egy-egy közepes mozgalmi versre szerzett épületes kórusművet. Nem keltem feltűnést. A közönség illendőségből tapsolt, aztán a sör és a virsli után nézett. Később megtudtam, hogy három rézfúvósom kamaraegyüttest alakított. Már majdnem az összes szóba jöhető zeneszerzőtől rendeltek ezt-

azt, mire valaki megsúgta nekik, jó lenne, ha engem se hagynának ki. Emlékszem a kényszeredett arckifejezésre, amint a pozanos megrendelte azt a szonátát. Sokáig bütyköltem vele. Az anyaggyűjtést élveztem, régi kották, fonográf-felvételek közt kutakodtam. Aztán az összegyűlt anyag kifolyt a kezem közül, mint a homok. Alig maradt valami. Amit éjjelente pár pohár vörösbor mellett összehoztam, nappal üresen kongott. Ildikónak elzongoráztam, ő kedvesen mosolygott. Azt mondtam, képzelje el rezeke ugyanezt, egész más a hangzás. Úgy tett, mint aki elhiszi. Végigírtam, nem hagytam annyiban. Lett, amilyen lett. Az ősbemutatón „szendvicsként”, áthangszerelt klasszikus darabok közt játszották. El is sikkadt rendesen.

Még egyszer szerepeltem szerzőként, egy pályázatra írott kantátával. Nem volt jobb, se rosszabb, mint a másik kettő, mégis harmadik lettem. Egy vidéki város hirdette a pályázatot, a kiválasztott versben szó esett arról a vidékről. Az utolsó szám volt az enyém, s a közönség nagy ovációval fogadta. Az ünneplést viszont a jubiláló kórus és karnagya takarította be. Csak akkor kaptak észbe, mikor már lanyhult a taps és ritkult a közönség. Gyorsan felrángattak, és én hajlongtam egy kicsit a reflektorfényben. A kórus közben kezdett kivonulni. A fogadáson a karvezető ezerszer bocsánatot kért, gondolom a helyi fejesek összeszidhatták, amiért egy ilyen fontos, fővárosi emberről megfeledkezett. Kárpótlásul koccinthatam a helyi szervezet titkárával és a tanácselnökkel is. Ha jól emlékszem, össze is tegeződtünk. Utólag hallottam, a zsűrit is letolták, pedig a pályázatot jelígésnek hirdették. Nem kaptam kedvet, hogy megismételjem a kalandot. Más sem, hogy erre biztasson.

3.

Ülök a fiam fényképe előtt, és semmi nem jut az eszembe. Pontosabban semmi vele kapcsolatos. Csupa önmagamra vonatkozó dolgok. Mintha a saját fényképem előtt, mintha egy tükör előtt ülnék. Holott a fiam csinos gyerek volt mindig, én meg már a baba-kori fényképeimen is olyan boxerképű, ráncolt szemöldökű. A fényképek. Ritkán nyúlok hozzájuk, de most valahogy vonzzák az ujjaimat. Képek, képek! Olyan mohón kapok utánuk, mint egy kukkoló. Ahogy például a félig behúzott függöny mögül lesni szoktam a szemközti lakások életét. Már az is érdekel, ahogy valaki mosogat, és karmozdulataiból meg lehet tippelni a soron lévő edény formáját. A kézfej fel-le jár: evőeszközök. A két csukló ellentétes irányba forog: alighanem pohár. Az egyik alkar mozdulatlan, a másik köröz: ez a tányér. Széles, íves váll- és karmozdulatok: lábasok, fazekak. És volt néhány pepecselős, bonyolultabb eset is: tésztaszűrők, százszor öblögetett, üvegmosóval pumpált palackok.

De elkaptam néha egy-egy vetkőzést vagy ölelkezést is. Volt, hogy egy nyári éjszakán hörgésre, sikoltozásra ébredtem, és hosszan álldogáltam az ablaknál, hallgatva a láthatatlan jelenetet, fülelve a szeretkezés gyorsuló-lassuló ritmusára. Néha mintha már véget érne, kicsit el is szégyelltem magam, visszakullogtam az ágyamhoz. De nem jött az álom, s mihelyt valami furcsa neszt hallottam kívülről, felpattantam, rögtön ott posztoltam szokott helyemen. Aztán vissza aludni, illetve forgolódni, majd megint a leskelődés. Hosszú és felejthetetlen éjszaka lehetett. Nekem is az volt.

Egy másik alkalommal meg az egyik erkélyen fiatalok dohányoztak, iszogattak, részegen a nemi életükről fecsegték. Hogy ki kivel, kikkel hányszor, fiúval-e, lánnyal-e, legalábbis ilyesmik jutottak el hozzám a visszhangzó, kiürült utcán keresztül. Aztán mintha rólam, a kukkolóról beszéltek volna, hangosan röhögcsélve. Legalábbis úgy értettem. Ijedten kaptam hátra a fejemet, de nem, egyetlen lámpa sem égett a hátam mögött. Elöntött a verejték, ritka piszkosnak éreztem magam, de azért csak hallgatóztam, bár egyetlen értelmes foszlányt sem tudtam kivenni. Attól fogva nappal is félve léptem csak ki az erkélyre. Rettegtem, hogy lesnek, hogy kilesik, ki szokott leskelődni.

Most így vettem rá magam az életemre. Olyan kiszáradt szájjal, remegő kézzel lapoztam az albumokat, mintha először látnám. Mintha tiltott felvételeket néznék, úgy nézegettem az én szép életemet. Mert volt ilyen is, bár már egészen elfelejtettem. Az esküvői képek: pusztá illendőségnek néz ki minden, de én tudom, hogy nem így volt. Ott, az oltár előtt nagyon erősen koncentráltam, lehunyt szemmel gondoltam valamire. Nem is tudtam hirtelenjében, mire, csak azt, hogy valami végérvényesre, arra, hogy soha többé, vagy hogy ezután már mindig. És sikerült. Úgy éreztem, sikerült. Amikor kinyitottam a szemem, pislognom kellett és könnyeznem. Pislogtam és könnyeztem, és aztán jött az én szép életem, és azt semmi, de semmi szakmai pizsokság nem tudta befelhőzni.

Van egy kép, amit kivágtam egy régi Film-Színház-Muzsikából. Az aláírása elveszett, nem tudom, ki a rajta látható két színész, és miféle drámában játszanak éppen. Az egyik fojtogatja a másikat, az pedig lélegzete fogytán, kidülledt szemmel, egyszerre görcsösen és tehetetlenül bámul a fényképészre. Hát olyan voltam én is: amint kiléptem a kapun, elővett és fojtogatni kezdett a légszomj, azt akartam, hogy észrevegyenek, hogy megnőjek az emberek szemében. Aztán munkám végeztével felkeltem, leporoltam magam, mint az a színész, nyakkendőmet megigazitva hazamentem, és próbáltam boldog lenni. Sikerült is. Akkoriban sikerült.

Nem mondom, előfordult, hogy éjszaka felriadtam, és hajnalig borozgattam a konyhában vizenyős szemekkel. Aztán reggel ágyba zuhantam, Ildikó betelefonált a zenekarhoz, hogy rosszul vagyok, a gyereket elkísérte az iskolába, én meg délig aludtam.

De az ilyen hangulataimat általában sikerült elhessegetnem, beszélgettünk, játszótérre jártunk, és telt az idő. És az idő múlása meglátszott Péteren, nyomot hagyott rajta, mutatta, hogy létrehoztam valamit, ami sínen van, ami működik, egyre teljesebb. Már indulni is döbbenetesen indult a dolog. Most, ahogy nézem Ildikót nagy pocakkal mosolyogni a kertben, csak most jut újra eszembe. Izgatott taxizás a kórházig, aztán kitoloncolnak a folyosóra, s csak sokára jövök rá, hogy haza kell mennem. Az éjszakai telefonhívás, hogy fiam született, üveg pezsgő a közeli kiskocsmában (nyár volt, ott Szilveszter óta nem rendelhetek ilyesmit), koccintás a beesett szemű, rossz kedélyű pincérrel.

Az izgalom, ahogy csuklott a baba egyik első este, és nem tudtuk, mitévők legyünk, és tudtuk, hogy balekok vagyunk, ijedős első gyerekes szülők. Mégis felhívtuk a kórházat, mert egy könyvben azt olvastuk, ha nem marad abba a csuklás, abból baj lehet. A legszörnyűbb, hogy nem írták oda, miféle baj. Egy nővérke pedig azt mondta a telefonba, adjunk citromlevet neki. Azt a már-már komikusan elszörnyedt, ráncos kis arcot sem felejttem el!

Szabadságot vettem ki a kórusnál, lábujjhegyen keringtem a lakásban, gyümölcsöt, zöldséget vagdostam, ebédet főztem, és sportműsorokat néztem a tévében, miközben a pelenkákat, ingecskéket vasaltam. A csengő nyelvét szigetelőszalaggal pólyáltam körbe, hogy még a postás, a számlás se zavarjon. És az ébredések! Az udvaron álló ecetfa lombja épp a mi magasságunkban volt, reggelente miszlikbe aprította a fényt, a darabkákat meg a lakásba szórta! Volt, hogy magunkra akartunk maradni, bujkáltunk a család elől, nem egyszer babakocsistul menekültünk a cselédlépcsőn. Leültünk a játszótéren, vagy gondoltunk egyet, felszálltunk a HÉV-re, a vonatra, valahol vidéken vagy a város környékén kötöttünk ki, volt, hogy a koszos helyi szállóban aludtunk. Nem szóltunk semmiről senkinek, kihúztuk a telefont vagy ki se húztuk, hallgattuk boldogan, amint kicseng. A munkahelyemre mindig röviden telefonáltam be, toldozgattam a szabadságot, amíg lehetett, amikor már nem lehetett, akkor is. Aztán persze leteltek a mézes hónapok, visszazökkentünk a rutinba, később Péter bölcsödébe került, Ildikó visszament éneket tanítani.

Itt egy kép, amiért Ildikó haragudott: éppen alszik rajta. Szerinte rémesen néz ki, mint egy vízihulla, de én kiharcoltam, hogy megtartsuk. Arra emlékeztet, ami a legeslegjobb volt életében. Egy éjszakára, amikor felriadtam, ösztönösen hozzá bújtam, ő átölelt, és a simogatásra simogatással felelt. És lázasan, félálomban kibontottuk egymást a pizsamából. Savanyú szánkknak aludttej-ízét éreztem, csókoltuk egymást és szorosan összebújtunk, és a ritmus magától jött, mint a lélegzés, nem kellett puhatolózni. Egyszerre lett jó mindkettőnknek, nyüsztettünk, és szinte átmenet nélkül, ölelkezve aludtunk újra el. Reggel felneveltünk, mert ugyanazt álmodtuk, és főként, mert nem volt álom.

Egyre mélyebben járok a fényképek között. Éhes vagyok, de nem érdekel, kezd sötétedni, de csak akkor kapcsolom fel a villanyt, mikor már végképp nem látok. Kezd hűvösödni is, de nem nézek pulóver után. Csak futólag képzelem el, milyen gyönyörűség lenne belebújni. Inkább nézem az apró ráncokat Ildikó arcán, a magamén. A riadtságot a szemében. Úgy látszik, már tudta, korábban, mint az orvosok, korábban, mint én. Pedig akkor nem vettem észre. Kirándulni jártunk, gyógyfürdőkbe. Szállók teraszán reggeliztünk. Mint ezen a képen, ahol épp egy kiskanál lekvárt emel. Nézem a narancssárgás, üveges kocsonyát. Már soha nem jut el a szájig. Az utolsó hetekben hirtelen minden meglódult. Nemcsak fotózásra, másra is

alig jutott idő. Szinte élni se. Kórházi folyosókon várakoztam, a fehér köpenyesek biztattak. Ez pedig nem jó jel. Súlytalan volt az egész, mint egy film.

Aztán a filmszakadás. Az utolsó képek, amelyeket a temetésen meg a toron csinált valami jótét lélek, egy véletlen koncertfotó rólam, az érettségi tablóra készült felvétel Péterről: ezeket már el se rendeztük, be se ragasztottuk. Lustaságból ugyanez a merev, kifejezéstelen kép került a fiam egyetemi leckekönyvébe is. Kötelezően jobbra néz, mint egy igazi kiskatona, pedig alig lehetett lebeszélni a parancsmegtagadásról. Fogadás jobbról. A tablón mindenkinek ugyanarra kell néznie. Mintha tényleg jöhetne onnan valami vagy valaki. Az ilyesmitől csak a notórius hiányzók, betegeskedők menekülnek meg, akik soha nincsenek ott a fényképezésen, és végül a közös koreográfiából kirívó műtermi képük kerül a sorba. Péter már ilyen félrenéző se lesz.

Reggel Hajnalka telefonja ébreszt. Azt mondja, egy barátjuk fotózott a táborban. Most gyorsan előhívtak mindent, Péterről is van ez-az. Tehát a nyakkendős kép mégsem az utolsó. A lány felugrik, hozza a fotókat, itt is hagyja őket, azt mondja, nekem másoltatta. Kimegy a konyhába, kiszellőztet, elmosogat. Még vásárolni is leszalad, látta, milyen üres a hűtő. És kidobja azt a kődarabbá száradt szelet kenyert.

A fényképek szétszórva az éjjeliszekrényen. Klottgatyás, kócos figura, meztelen felsőtestére itt-ott rátapadt a homok. Hol Hajnalkát öleli, hol ismeretlenekkel kapaszkodik össze. Ül a tábortűz mellett, és a vaku pirosra festi a szemét. Alszik egy polifómon, valaki viccből mellé tett egy üres demizsont. A legmegdöbbentőbb az az elég silányan szellemes kép, ahol tetőtől-talpig homokkal borítva fekszik a parton, csak ál-komoly arca látszik ki a kupacból. Mint egy múmia. Mintha tudta volna, pedig dehogy tudta, tucatjával készülhetnek az ilyen képek nyaranta. De az az arc, így kivágva, így leválasztva a testről, valamire emlékeztet. Azt nem tudom, mire.

Amíg a temetés szervezésével, meghívó-küldéssel, a ravatalozó lefoglalásával és pap utáni rohangászással foglalkoztunk, természetessé vált a ceremónia. Mikor az utólagos borraivalók kivételével már mindent megbeszéltem és kifizettem, nagy megnyugvással el is feledkeztem az egészről, visszazuhantam a fényképek közé. A temetés elintézett dolog. Már eltemettem Pétert. Most aztán becsöngettek Jenőék, én meg tréningruhában fogadtam őket, s csak lassan fogtam fel, hogy értem jöttek, az én fiamat temetjük háromnegyed óra múlva. Kapkodva, zihálva öltözöm át öt perc alatt, s ahogy az ajtóból hátrapillantok feldúlt szobámra, az éjjeliszekrényről a fiam homokba merült arca néz vissza.

A temetésen mindenki rettenetesen izzad, a sebtében magamra kapkodott fekete öltöny alatt az én ingem is teljesen átázik. Ezt az izzadosságot Péter is örökölte tőlem, a legkisebb testmozgástól kivörösödött, folyt róla a víz. Edzés után hazahozott trikóit, rövidnadrágjait két ujjal fogta meg, és azonnal a mosógépbe pakolta az anyja. Nekem, ahogy öregszem, lassan elég egy-két futólépés a busz után, vagy ha a beragadt zárban erőltetni kell a kulcsot, máris előnt a verejték. Itt, a sírnál az jut eszembe, vajon izzad-e most ő is odabent. „Halotti verejték”, ismételve, mint valami refrént, szinte látom a sárga homlokot, rajta a csöppeket.

A pap fiatal és energikus, kiderül, jól ismeri a fiamat. Nyilván szépen is beszél róla, de kábult vagyok, alig ragad meg bennem valami. Egy dologra emlékszem: beszél a zsidó szokásról, miszerint a gyászolók megszagatják ruháikat, hamut hintenek fejükre és eltakarják arcukat. Egész idő alatt ez az arc-dolog jár a fejemben. És aztán jönnek az egymásba mosódó arcok, a kézszorítások, a fekete ruhák sustorgása. Ott maradok egyedül, előttem púposodik az imént

elsimított halom, és hirtelen az az érzésem támad, hogy ott van alatta az éjjeliszekrényen látott arc, csak egy vékony réteget kell félresöpörni róla. Megszédülök, és mohón, elégedetten rázuhanok a sírra, ujjaimmal belevájok, ahogyan krumplit vagy répát keres az ember a pince sarkában, a homok alatt. Ketten is odaugranak hozzám gyorsan, hónom alá nyúlnak, felsegítenek, mintha nem is szándékosan estem volna el. Talán el is hiszik, hogy véletlen volt az egész. Bár mintha a két férfi felvont szemöldökkel egymásra nézne.

Mindenesetre Klári attól fogva nem tágít mellőlem, húsos karja a karomhoz tapad, ujjai ujjaimat szorongatják görcsösen. Vezet, mint valami nyomorékot vagy nagyon öreg embert. Klári amúgy az unokatestvérem, öt-hat évesen szerelmes voltam belé. A kertben játszottunk, és én egy rozsdás ollóval merő szeretetből levágtam hosszú, szőke haját. Nyilván tényleg volt bennem féltékenység, amiért mindenki azt a haját dicsérte, simogatta. Biztos azért is nyirbáltam meg, mert Klári volt az örök példakép, a bezzeg így, a bezzeg úgy, aki megette a csukamáj-olajat, aki szót fogadott, segített, nem nyafogott. Gondoltam, megcsönkítom, ne legyen olyan bosszantóan tökéletes. Mikor felelősségre vontak, azzal védekeztem, hogy farkasosat akartunk játszani, márpedig hosszú hajú farkasok nincsenek.

Talán az a rozsdás olló fogta meg a haját, mindenesetre azóta fakó-barna lány lett, utóbb már asszony. Alacsony, tömzsi termete, puha, nyirkos tömege körülvelt, amint mellém állították. Mert nyilván a család rendelkezett így, látva beszámíthatatlanságomat. Nyilván nem akartak egy férfit küldeni, az túlságosan durva lépés lett volna, ki tudja, hogyan reagálok. Legalábbis, gondolom, így okoskodtak. Pedig rosszul hitték. Nem vagyok beszámíthatatlan, csak tudom, mit kell tennem. Megkeresni azt az arcot, bármi áron. Tudom, hogy ott van valahol, elég egy-két réteget letisztogatnom.

A tor csak zszibongás, zúg a fejem. A füledt kerthelyiségben idővel kigombolódnak az gallérok, kilazulnak a nyakkendők, széktámlán kötnek ki a zakók. Csámecsogás, hangos magyarázatok, hadonászás, sikoltozás, mikor felborul egy pohár bor. Az előttem lévő tányért, poharat nézem, ahogy megtelik, ahogy újra kiürül. Valahol, messze-messze, az asztal túlvégén kimosakodva, elfogódottan ülnek a szüleim. Mint egy mozdulatlan, aranylakodalmi fotográfián. Megeszem a krémet, de már érzem, hogy ennek nem lesz jó vége. A kávé sem segít, túlságosan összezsugorodott a gyomrom az efféle zabáláshoz. Mindenki meghökken, mikor szedelőzködni kezdek. A beálló csendet egy erőltetetten közvetlen női hang töri meg. A beszélgetés lassan újra beindul, bár magamon érzem a nyugtalan tekinteteket. És meg mernék esküdni, hogy már mögöttem áll, alighanem éppen kosztümkabátjába bújjik be szuszogva Klárika. Félálomban köszönök el, ő pedig úgy, mint aki nem végleg búcsúzik.

Persze az utcán ugyanolyan dögmeleg van. Ráadásul szorosan hozzám tapad Klári teste, bár kurta malaclábain alig tudja tartani a tempót, úgy sietek. Azt hittem, a gyaloglás jót tesz. Ám a sétáló utca kellős közepén be kell látnom, nem volt igazam. Mind nehezebb a gyomrom, mind erősebb Klári édeskés parfüm- és izzadságszaga. Körülnézek, aztán egy gondosan körberácsozott facsemetéhez lépek, és okádni kezdek. Kihányom ezt a délutánt. Klári a homlokomat tartja, hallom, hogy nagyokat nyel. És hallom a járókelők riadalmát. Egy kamaszos hang felnyerít, gazdája nyilván jól mulat. Még mintha fényképezőgép is kattanna. Turisták, gondolom. Végül kényelmesebb sétával hazaérünk. A szájam íze savanyú, legszívesebben egész úton köpködtem volna. Még szívesebben öblítettem volna egyet-kettőt, ha van mivel. Otthon rögtön felhajtok egy pohár vizet, de előtte jól kifolyatom, hogy elég hideg legyen. Klárit megkérdezem, nem kér-e ő is, de csak a fejét rázza, látom, a gégéje rándul egyet. Pedig szomjas lehet, amilyen meleg van. Félve hagy magamra, ötször megkérdezi, nem kell-e valami, aztán hozzát teszi, majd telefonál. Sose voltunk nagy telefon-kapcsolatban.

Leülök az éjjeliszekrény mellé, nézem az arcot. Nem emelem fel a képet, nem is mozdítom, ott marad érintetlenül, mint egy ikon. Kottapapírt szedek elő, üres, ötvonalas oldalakat. Annyi, de annyi van belőlük, a munkahelyemről hoztam, inkább csak megszokásból, mert alig komponálok, és Péter se rajzol már rájuk, mint kiskorában. Fenyegető torony gyűlt össze belőlük a polcon: megíratlan összes műveim kupaca. Most tehát először lemásolom az arcot. Ügyetlen a kezem, még az arányokat sem sikerül eltalálnom.

Jó pár lapot telepíszkítotam, míg végre elhatároztam, írok valamit. Eszembe jutott egy-két rossznyelvű kolléga, amint tettetett szomorúsággal lemondanak rólam, megállapítják, hogy ez a haláleset is csak lejjebb taszít a lejtőn, hogy egyre többet szürcsölök, és egyre terméketlenebb vagyok. Feldühödöm. Elkezdek dallamot vadászni. Nem tudok dallam nélkül komponálni, nincs matematikai fantáziám. Igaz, hasznavehető dallamokat sem igen találok. Egy-egy népdalfeldolgozás még hagyján, ott megvan sorvezetőnek az eredeti. De amikor kiérek a tágas semmibe, és sehol egy dallam... Irtóztató csend. Ha meg mégis motoszkál a fülemben valami, csakhamar rájövök, ki írta. Most mégis próbálok dallam-portrét rajzolni a fiamról. Mégiscsak az én gyermekem, ki ismerte, ha nem én? Igyekszem lekottázni a hangját, a magas szemöldökívét, ami egészen az anyjáié, a szája rajzos vonalát, a füle csigáját. Néma marad.

Egy rakás papírt elhasználok már, mindegyiken két-három hangnyi dallamkezdemény. Hiába, megmászhatatlan hegy tövében állok. Mert tegyük fel, hogy lesz egy dallamom. Nem is egy kellene, hanem legalább három-négy, hiszen aki etűdöt vagy caprice-t szerez a saját fia halálára, az jobban teszi, ha nem is ír semmit. De tegyük fel, hogy van egy dallamom. Akkor még mindig tovább kínlódhatok a variációkkal és visszatérésekkel, a köztük lévő hézagok kitöltésével. Százszor fel kell aprítanom, majd újra összerakosgatnom azt az egy nyavalyás melódiát. S még hátra van a harmonizálás és hangszerelés, a tempók és a dinamika megválasztása. Ezernyi apró lépés, én meg itt téblábolok, a legelsőre se tudom rászánni magam.

Egyre erősebben fáj a fejem. Félresöpröm a lapokat, és kinyitom az ablakot, ami persze nem sokat ér. A mai nap minden kimerültsége rám rogy hirtelen.

Zene-morzsák a nappali fényben. A tegnap leírt hangjegyek egy részeg lábnyomai. Találomra felmarkolom az egyik kottát, dűnnyögni próbálok, de teljesen összefüggéstelen. Lehet, hogy már tegnap is az volt.

Máshol van az az arc, de itt a szobában, ezt érzem. Visszamegyek a fényképalbumokhoz, újra kezdem. Leszedem az összeset, az újakat, a régieket, az egészen régieket is. Merülök, hátrállok. A szokásos meztelen babafotó, a hátulgombolós, a biciklis, a maszatosszájú. Sorban az osztályfényképek, az elfelejtett nevek. Elég kimondani, hogy *a* Horlai, *a* Tárkány, *a* Jaszovics, máris visszhangzani kezd minden. A magam-szerkesztette petárdák, „foszforos csavarok” durrogása, a sorban előttem lépkedők összeakasztott bokái, hamis énekkar-nyikorgás az ünnepek alkalmával, vergődő, megfogdosott lányok. Sár, izzadság, növények, vér íze az ínyemen.

Aztán a gimnázium, modoros szerelmes levelek sora, lépcsőzés minden szünetben, mert a második emeleten van az az osztály, az a lány. A lány ráadásul fiatalabb, az egész iskola rajtam röhög. Én meg csak bámulok, mint a borjú az új kapura, mintha csak véletlenül, mintha lehetne így bámulni véletlenül. Az már tényleg véletlen, hogy egyszer meglátogatom őt a villanegyedben, ahol laknak. Szobája ajtaján Miki-egér, megsavanyodik tőle a szájam íze. Kislány, nagyon kislány, buta egérszemekkel. Fellengzős terveimmel traktálom, elnyílt szemmel ájuldozik. Még a kezét se fogom meg. Szoknyát vett a kedvemért, s miután kikísért,

elbúcsúztunk, és megy vissza a házba, megállapítom, hogy vastag a bokája. Róla nincs is fényképem.

És örült beszélgetések az osztálykirándulásokon Lázárral, ezzel a magas, sovány fiúval. Fuvolázott, eljátszotta frissen komponált kis etűdjeimet. Hol is lehetnek azok a kották? Se füle, se farka darabok, de alighanem azóta sem írtam olyan jót. Talán lehetne velük valamit kezdeni most. Füzetbe gyűjtöttem őket, úgy éreztem, van merszem felállni Bartók zenehegyének tetejére, tovább lépni egyet a majdnem semmibe. Barátom fenn lakott a város felett, a hegyen, ahol hatalmas betonlábakon álltak a házak a szakadék felett. Ő tanított meg átlátni a dolgokon. Szülei elváltak, anyjának volt egy nagydarab svájci szeretője, aki folyton elárasztotta őket vákuumcsomagolású felvágottakkal, sonkával, szalámmal, banánnal. Különleges dolgok voltak ezek akkor. Lázár pedig azt mondta, mindig elképzeli, hogy hogyan szeretkeznek ezek ketten. Fel-le hintáznak a köztük lévő két pocakon.

Megdöbentett és imponált a magabiztossága. Tudta, hogy minden látszat mögött valami disznóság van, valami rohadás, ami végeredményben nem is olyan disznóság, ha belegondolunk. Az a disznóság, hogy titkolják. Lázár sportból lopott a boltokban, és erre engem is megtanított. Jámbor időket éltünk, ma ronggyá vernének a biztonsági örök. Neki mindig sok pénze volt, legalábbis hozzám képest, aki alig tudtam valamit kifacsarni nyomorult szüleimből. A lopott holmi viszont sokkal jobban ízlett. Verseket írtunk és filmezni szerettünk volna. Filmezni például az ebihalakat, amint késő ősszel egy félben maradt ház betonfödémjén, az összegyűlt, nyálkás és sűrű esővízben zsibognak. Nem tudják, hogy ez nem a tó, nem tudják, hogy ez nem a nyár. Felülről néztük az embereket, mint a béka-porontyokat. Nagyon magasan álltunk felettük, és ezt könnyen el is hittem ott, a város tetején. Lázár már alkoholt is ivott, sorban kiszívogatta a kisüveg különleges szeszeket, amelyeket édesanyja ajándékba kapott, aztán feltöltötte a palackokat teával. Szeretkezett is már, míg én csak remegő kézzel tapogatóztam, remegő szájjal csókolóztam az osztálykirándulások sötétjében. Ismert minden zenét, legalábbis én, aki a falusi kultúrházak lejárt slágerein és az ezerszer átcsócsált zeneiskolai tananyagon nőttem fel, így éreztem. És mindenről véleménye volt. Kegyetlen, provokatív véleménye. Mindig vége-hossza nincs, nyakatekert érveléssel kellett megvédenem a magamét. Sose dorongolt le érte. Figyelmesen hallgatott, ezt-azt ellene vetett, néha el is fogadta, amit mondtam. Fölényben volt mégis, mert keveset beszélt. Ő adta meg az alaphangot.

Sose gondoltam, hogy zenész lesz. Orvosnak készült, de rájött, hogy nem érdekli igazán a dolog. Szerelmi ügyeink egy időre másfelé sodortak minket, de ha találkoztunk, sosem kellett előlről kezdeni. Folytattuk, ahol valamikor abbahagytuk. Az egyetemen megint összekerültünk, bár én pár évfolyammal megelőztem. Akkor még sokat írtam, próbáltam palástolni ötlettelenségemet. Ő alig valamit, de az a kevés mindig mellbevágott. Szédültem, mikor először elolvastam egy szonátáját. Alig járt be az órákra, mindig a kirúgás veszélye fenyegette. Aztán otthagya az egészet, de másoktól hallottam, hogy népzene gyűjteni jár a szomszédos országokba, vad hegyek közé, még vadabb határőrök sorfalán át. Egyetlen egyszer láttam egy szaklapban a gyűjtéseit. Profi munka volt, vad, zaklatott dallamok, mesteri részletességgel lejegyezve, rövid elemzéssel, körültekintő datálással. Örültem neki, és lesújtott. Közben megnősültem, de ő csak egyszer-kétszer jött el hozzánk. Péter születése után kijelentette, hogy nem érdekli a házibaráti státusz. Nem kér ebből a szerepből. Falhoz verné a rohadt kölykét, ha bög. Ehhez akkor már nem volt türelmem. Ahogy neki se hozzánk.

Aztán már csak egyszer találkoztunk. Beültünk kávézni egyet. Én már nem dohányoztam, ő édesített szipkájú, szegfűszeggel töltött indiai cigarettát szívott, kéz alól vette. Volt benne valami modoros, de ez még mindig az ő modora volt. A stílusa talán még hűvösebb és gunyorosabb lett, mint korábban, de egyik pillanatról a másikra úgy megszelídült, hogy

egészen elérzékenyült tőle az ember. Azt mondta, a köhögésemről ismert rám. Forgolódni kezdett az utcán, honnan jön a hang, úgy talált meg. Kiszedtem belőle, hogy megtanult arabul, s hogy gyűjteni készül a sivatagba. Erről csak úgy mellékesen ejtett szót, nem illett volna hozzá a fanatikus lelkesedés. Ámulatba esni különben is az én dolgom. A kottafüzetet mintegy véletlenül nyújtotta át nekem. Kíváncsi lenne, mit szólok, tette hozzá. Hitetlenkedve néztem rá, de jól esett. Már hazafelé, az utcán olvasni kezdtem. Afféle pogány rekviem volt, egyetlen alt hangra és zenekarra. A hegyekben gyűjtött, szinte idegtépő siratóénekek dallama és szövegfoszlányai alkották az énekszólamot. A hangszeres kíséret hol tömény templomi orgonaszót, hol ricsajozó, hamiskás falusi malacbandát idézett. Volt itt minden az áhítattól a siralmas nyöszörgésen át a vad haláltáncig. Fejembe szállt ez a zene. Annyira belemerültem akkoriban, hogy elvonókúrára kellett fogynom magamat. Feltettem a polcra, és elhatároztam, hogy nem veszem le többé. Lázárt hiába kerestem telefonon, édesanyja közölte, hogy már elutazott. Kedvesen kifaggatott, hogy vagyunk. Az én jó jegyeimet, rendezett családi életemet, állásomat ő mindig példaként állította a fia elé.

Akkor vettem újra kézbe a kottát, amikor Lázár halálhírét meghallottam. Egyesek azt állították, egy karavánnal nekiindult a sivatagnak, s többet nem került elő, mások meg azt, hogy beljebb merészkedett az afrikai kontinensre, és valahol a világ végén felfalták a bennszülöttek, miután zenéjüket lejegyezte. Akkor vesztettem el Ildikót, a teljes depressziótól ez a hír mentett meg. Publikálni szerettem volna a rám hagyott darabot, de úgy, hogy egy hosszú tanulmányt írok, jegyzet-apparátust készítek hozzá. Kazalszámra álltak a teleírt papírok asztalomon, de közben az írás nagyjából meggyógyított, és a tanulmányt sose fejeztem be. Vázlataim egy dossziében a kottafüzet mellé kerültek. Utolsó tréfaként kaptam egy levelet, egyiptomi bélyeg volt rajta, és a bélyegző szerint nem sokkal Lázár elutazása után adták postára. Vagyis évekig kallódott valahol. Automata géppel készített fénykép volt benne, a hátlapra két-három évődő sort firkantott vastag filctollal. A fotón ő maga látható, burnuszban.

A fényképalbum utolsó lapjára érek, a közepén ott az arc. A burnusz körben eltakarja, az éles napsütésben szokatlanul hasonlít Péterre. Felpattanok, a polchoz lépek: már minden világos. Kérdés, lesz-e erőm végigcsinálni. De ha összeroppanok, akkor is végig kell csinálnom. Kiteregetem az asztalra a kottafüzetet, előveszem a töltőtollat, patront cserélek. Nagy köteg papírt hozok, tudom, hogy a negyedére se lesz szükség, de kell ez, nehezeknek. Súlyt ad annak, amire készülök.

Leülök, és egyenletes vonásokkal másolni kezdek. Néha elrontom, de ez nem baj, ez úgyis az eredeti kézirat lesz. Erősen verejtékezem, egy-egy csepp néha a papírra hull, elmázolom. Kapkodok, minden hangot jól ismerek, az az érzésem, hogy belőlem jönnek, nem is arról a másik papírról, nem is abból a másik agyból, amely már talán diónyi gumó sincs, úgy összeszáradt a sivatagi hőségben. Vagy egyszerűen felfalták a sakálok. Jöhet-e ilyesmi, ilyen élő, vonagló halotti zene egy halott agyából? Az én zeném, a meg nem írt zeném ez mindenestül.

Kiszárad a torkom, ki kell mennem a konyhába vízért. Megint az az arc, felhúzott szemmel, fintorogva. „Jó kis karrierlehetőség, mi? Mások elpatkolnak, te meg felfalod őket. Megecsed és kiöklendezed, amit írtak. Még szerencse, hogy meghalt ez a Péter, így elhiszik, hogy felrázott a tragédia. Hogy megtáltosodtál. A hátamon, a fiad vállán, a fejére taposva mászol fel oda, ahová nem tudtál felugrani, mi?”

Visszaülök, és elhatározom, hogy átírom a darabot. Ne mondhassa rám senki, hogy... Dehát ki az a senki? Ki árulhatna el? Biztos, ami biztos, időnként kihúzok valamit, máskor betoldok egy-két ütemet. Módosítom a kíséretet is, de minden módosítás újabbakat szül. Összeomlik az egész, mint a kártyavár. Összegyűröm az egészet, kétszer-háromszor újra nekiveselkedem, de

aztán megadom magam. Másolni kezdek megint. Az összegyűrt oldalakat is elteszem, jól jönnek majd. Egy remekmű keletkezésének dokumentumai.

Egyre kimerültebb vagyok, eszembe jut, amit a fiam barátja mondott: úszni felfelé, úszni a végtelenségig, s még mindig sehol a felszín. Már ég a villany, nem is tudom, én kapcsoltam-e fel, nem is tudom, ma van-e még. Az utolsó ütem. A papírköteg elejére lapozok, az előlapra felírom a nevemet, alá meg hogy *Kegyetlen rekviem, Péter fiam emlékére*. Végigszámozom az oldalakat.

A darabot már letisztázták, az öreg kottairó nénike csinálta, hozzá hordom az ilyen munkákat. Vastag szemüveget visel, és egészen közel kell hajolnia a papírhoz, mégis alig hibázik. Az igazgató irodájában ülök, aki döbbenetesen lapozgatja a kottát, hol rám, hol a hangjegyekre néz gyanakodva. Bele-beleolvas, aztán lecsapja az egészet az asztalra, a szekrényhez lép, két stampedlit és vodkásüveget vesz elő, tölt mindkettőnknek. Katonásan felpattanok, az igazgató átkarolja a vállamat, koccintunk, iszunk. Minden rendben. Hónapokat tudnék aludni. Az egyik vendégkarmester lemondta a meghívást, úgyhogy hamarabb kerülök sorra, mintsem gondoltam.

Őrült ütemben próbálunk, sok lesz a kávé, a cigaretta, de nem megy másképp. Zenészeim megértének, zokszó nélkül játszanak késő estig. Látszik, hogy megrendültek, a tekintélyem is kezd helyreállni. Az öltözőmben, egy díványon alszom, nem megyek haza. Nem szeretném látni, ami ott vár. Pedig Lázár kéziratát sem égettem el, nem vitt rá a lélek. Majd a bemutató után. A bemutató után talán együtt égetem el a fényképekkel. Talán megnősülök újra. A másodhegedűs lány mindig olyan fátyolos szemekkel néz rám. Már a kiadás is folyamatban van, két kollégához került a darab véleményezésre. Az egyiktől, Károlytól kicsit tartok, következetes fickó. Ki tudom-e javítani a *Rekviemet*, ha változtatásokat javasol?

A koncert napja. Most először olyan a zenekarom, amilyennek szerettem volna. Én is most először vagyok olyan, mint egy karmester. Bartókot játszunk, a *Divertimentót*, utána szünet, majd az én darabom. Az enyém, nem másé. Híre fúthatott, hogy valami készül, legalábbis nyoma sincs a kortárs zenei koncertek előtti szokásos unott hangulatnak. S nem is csupa vájtfülűek. Járkálok kicsit a büfében, alig van ismerős arc, a legtöbben mintha még azt se sejtjenék, ki vagyok.

Visszatapsoltak, virágot hoztak. Kész, kértem a felszínre. Nagy levegőt veszek. Az öltözőmben gratulálók sora. Közöttük Károly, az egyik lektor. Először megdobbant a szívem, hátha máris, hátha tetszett neki. De nem olyan ez az arc. Ahogy araszol felém a sorban, úgy érzem, elfogy a levegőm. Megint nagyon mélyre merültem, s hiába rúgom magam felfelé. Fiaatalabb, mint én, alig láttuk egymást a főiskolán. Ő egyházzent ír és vezényel, én templomba a legritkább esetben teszem be a lábam. Képmutatónak tartom, mert mindig mosolyog, és mindenkivel szóba áll. Türelmesen hallgatja a legnyilvánvalóbb dilettánsokat is, egy arcizma se rezdül. Most is nyugodtan kivárja azt a négy-öt üresfejű gratulálót, aki előtte áll a sorban, aztán lecsapja az asztalra ugyanazt a kéziratot, amely az én polcomon is ott áll. A másodpéldány. Vagyis van másodpéldány. Meglep, hogy ez az ember közelről ismerhette Lázárt. Most látom először dühösnek, fájdalmasan, vészjóslóan dühösnek. Kerüli a feltűnést, a hangját fel sem emeli, azt mondja, sajnálja, de ezt nem úszom meg szárazon.

